

Lelakoné para Rasul

Pembukakan

1¹⁻²Sedulurku Téofilus, iki layangku sing nomer loro. Nang layang sing ndisik aku wis nulis okèh bab penggawéané lan piwulangé Gusti Yésus, wiwit Dèkné molai nyambutgawé tekané Dèkné munggah menèh nang swarga. Sakdurungé munggah menèh nganggo kwasané Roh Sutyi, Gusti Yésus ngomongi lan ndunung-ndunungké ndisik marang rasul-rasulé sing wis dipilih, bab sembarang-mbarang sing kudu dilakoni. ³Sakwisé tangi menèh sangka pati, Gusti Yésus ngétok ping okèh marang para rasul, patang puluh dina suwéné. Kuwi kanggo tanda sing nyata tenan nèk Dèkné urip. Gusti Yésus uga mulangi marang para rasul bab Kratoné Gusti Allah. ⁴Dongé Gusti Yésus ijik tyampur karo para rasul, Dèkné menging wong-wong kuwi ora éntuk lunga nang endi-endi ndisik. Gusti Yésus ngomong ngéné marang murid-muridé: “Kowé aja pada lunga sangka kuta Yérusalèm ndisik, nanging pada entènana enggoné Gusti Allah Bapakku nuruti prejanjiané ndisik, kaya sing wis tak omongké marang kowé kaé. ⁵Pantyaèn Yohanes mbaptis kowé, nanging namung karo banyu. Ora suwi menèh kowé bakal kebaptis karo Roh Sutyi.”

Gusti Yésus munggah nang swarga

⁶Ing sakwijiné dina, dongé ngumpul karo Gusti Yésus, para rasul terus pada takon ngéné: “Gusti, apa Kowé bakal dadi ratuné bangsa Israèl, supaya bangsa Israèl bisa ngwasani bangsa liya-liyané menèh kaya mbiyèn!”

⁷Gusti Yésus semaur: “Gusti Allah Bapakku ora nglilani kowé ngerti bab iku. Dèkné déwé sing ngarani kapan kuwi klakon. ⁸Nanging kowé bakal nampa kekuwatan nèk Roh Sutyi medun lan ngwasani kowé. Lan nèk kuwi wis klakon, kowé bakal dadi seksiku nang kuta Yérusalèm, nang bawah Yudéa kabèh lan nang bawah Samaria lan nang sak lumahé bumi.” ⁹Sakwisé ngomong ngono kuwi Gusti Yésus terus munggah nang swarga. Para rasul pada weruh munggahé nganti ora kétok, awit terus ketutupan méga.

¹⁰Dongé para rasul ijik pada nyawang nduwur terus dadakan ènèng wong loro nganggo salin putih ngadek nang jèjèré. ¹¹Wong loro mau terus ngomong: “Hé wong Galiléa, lah kowé kok pada ngadek lan pada ndelokké nang langit ngono? Kaya enggonmu pada weruh Gusti Yésus munggah nang swarga, ya ngono kuwi Dèkné bakal balik menèh.”

Para rasul pada ngentèni tekané Roh Sutyi

¹²Sangka gunung Olèf kono para rasul terus balik nang kuta Yérusalèm. Kuwi kira-kira ènèng sak kilomèter. ¹³Tekan Yérusalèm terus pada munggah nang kamar nduwur nang omah sing dienggoni kono. Para rasulé Gusti Yésus kabèh yakuwi: Pétrus, Yohanes, Yakobus, Andréas, Filipus, Tomas, Bartoloméus, Matéus, Yakobus anaké Alféus, Simon wong Patriot lan Yudas anaké Yakobus. ¹⁴Para rasul mau arep nganakké kumpulan pandonga bebarengan karo wong wédok-wédok, uga Maria, ibuné Gusti Yésus lan sedulur-seduluré.

Matias kepilih dadi gantiné Yudas Iskariot

¹⁵Ora let suwi, dongé para rasul ijik ngumpul, kabèhé kira-kira ènèng wong

satus rong puluh, rasul Pétrus terus maju ngomong ngéné: ¹⁶“Para sedulur, sing wis ketulis nang Kitab, sing wis diomong karo Roh Sutyi lantaran ratu Daved, kudu klakon. Nang Kitab kuwi ngomongké bab Yudas, sing ngréwangi wong-wong sing nyekel Gusti Yésus.

¹⁷Yudas kuwi tunggalé karo awaké déwé, awit dèkné wis dipilih karo Gusti Yésus mèlu ngerjani penggawéané awaké déwé.

¹⁸“Karo duwit upahé ala sing dilakoni mau Yudas terus tuku kebon. Nang kono dèkné mati, tiba mengkurep, wetengé njebrot sampèk mbrodol ususé. ¹⁹Wong-wong nang Yérusalèm pada ngerti kabèh bab iki, mulané keboné kuwi dijenengké ‘Akeldama’ tegesé: ‘Kebon Getih.’ ”

²⁰Rasul Pétrus terus ngomong menèh: “Nang kitab Masmur ènèng tulisan ngéné:

‘Omahé dadia suwung,
aja sampèk ènèng sing ngenggoni.’
Uga ènèng tulisan liyané ngéné:
‘Bèn wong liyané nggentèni
panggawéané.’

²¹⁻²²“Mulané para sedulur, saiki kudu ènèng wong siji sing kudu nggenepi dadi rasul sing dipilih karo Gusti, wong sing uga mèlu nyeksèni enggoné Gusti Yésus tangi sangka pati. Wong iki kudu dipilih sangka tengahé sedulur-sedulur sing kawit wiwitané bebarengan karo awaké déwé, suwéné awaké déwé mèlu Gusti Yésus, wiwit Dèkné dibaptis karo Yohanes nganti tekan budalé nang swarga.”

²³Wong-wong sing kumpulan mau terus pada milih wong loro, yakuwi Yosèf, sing uga jenengé Barsabas (uga katyeluk Yustus) lan wong sing liyané jenengé Matias. ²⁴⁻²⁵Wong-wong terus pada ndedonga marang Gusti ngomong ngéné: “Duh Gusti, Kowé sing mangertèni atiné kabèh manungsa. Mulané Gusti, mbok dipilih sangka wong loro iki, sapa sing kudu ngganti Yudas. Awit Yudas ninggal penggawéané lan lunga nang panggonan sing wis dityawiské kanggo dèkné.” ²⁶Saiki sing

milih terus nganggo lotré lan Matias sing kepilih dadi rasulé Gusti Yésus, kanggo nggenepi rasul sing rolas.

Tekané Roh Sutyi

2 ¹Saiki dongé dina Pantékosta. Wong-wong sing pretyaya marang Gusti Yésus ijik pada ngumpul bebarengan, pada ndedonga. ²Lah kok terus dadakan waé ènèng swara sangka langit, gemrubuk kaya angin gedé. Swarané ngebeki omah sing dienggo kumpulan kuwi. ³Wong-wong terus weruh kaya ilat geni. Ilat geni iki nang nduwuré saben wong sing nang kono. ⁴Wong-wong kuwi kabèh terus dikwasani karo Roh Sutyi, terus ngetokké tembung sangka basa liya, tembung-tembung sing metu sangka karepé Roh Sutyi.

⁵Ing wayah kuwi kuta Yérusalèm katekan wong Ju pirang-pirang sangka negara ngendi waé, wong sing pretyaya marang Gusti Allah. ⁶Kadung wong-wong kuwi krungu swara mau terus pada gemruduk marani panggonané. Wong-wong iki pada nggumun kabèh, awit saben wong krungu murid-muridé Gusti Yésus ngetokké tembung ing basané wong-wong Ju sing pada teka mau. ⁷Sanging nggumuné wong-wong mau terus pada ngomong: “Wong-wong kuwi lak sangka Galiléa ta? ⁸Lah awaké déwé kok krungu wong-wong kuwi ngomong basané awaké déwé kabèh? ⁹⁻¹¹Awaké déwé iki lak teka sangka warna-warna negara ta, kayadéné negara Parti, Medi, Elam lan Mésopotami, Yudéa lan Kapadosia, Pontus lan Asia, Frigia lan Pamfili, negara Egipte lan bawah Kiréné nang negara Libia. Uga nang kéné ènèng wong Ju lan wong liya bangsa sing pada ngleboni agama Ju sing sangka kuta Rum, sangka pula Kréta lan bawah Arab. Lah awaké déwé kok bisa krungu wong-wong kuwi ngomongké penggawéané Gusti Allah sing nggumun-nggumunké ing basa-basané awaké déwé?” ¹²Wong-wong sing pada nyawang kuwi pada

nggumun tenan, mulané pada takon marang sakpada-pada: “Iki apa ta sakjané?”

¹³ Malah terus ènèng sing pada sembrana lan semaur: “Wong-wong kuwi mabuk!”

Tembungé rasul Pétrus

¹⁴ Rasulé Gusti Yésus sing rolas terus pada maju lan rasul Pétrus terus ngomong karo swara banter: “Para sedulurku kabèh bangsa Ju lan para sedulurku kabèh sing manggon nang kuta Yérusalèm, omongku iki dirungokké sing apik, supaya kowé kabèh bisa dunung lelakon sing nang kéné iki. ¹⁵ Aja mikir nèk wong-wong iki mabuk, ora, awit saiki ijik jam sanga ésuk. ¹⁶ Nanging lelakon iki wis diomong karo nabi Joël ing jamané mbiyèn. Dèkné ngomong ngéné:

¹⁷ ‘Ing entèk-entèkané jaman Gusti Allah bakal ngedunké Rohé marang kabèh manungsa. Anak-anakmu lanang lan wédok bakal ngetokké tembung-tembung sangka Gusti Allah. Sing enom-enom bakal nampa kaweruh lan sing tuwa-tuwa bakal éntuk impèn.

¹⁸ Ing wayah kuwi Gusti Allah bakal ngedunké Roh Sutyi marang peladèn-peladèn lanang lan wédok lan peladèn-peladèn iki bakal pada ngetokké tembung-tembung sangka Gusti Allah.

¹⁹ Gusti Allah bakal ngekèki mujijat-mujijat nang langit nduwur lan nang bumi ngisor bakal ènèng tandané uga, yakuwi getih, geni lan kebul.

²⁰ Sakdurungé dinané Gusti teka, dina sing gedé lan nggumunké, srengéngé bakal malih peteng lan mbulané bakal malih abang kaya getih.

²¹ Ing wayah kuwi

saben wong sing nyebut jenengé Gusti bakal kapitulungan.’ ”

²² Rasul Pétrus terus ngomong menèh: “Para sedulurku bangsa Israèl! Pada pretyayaa marang sing tak omong iki. Gusti Yésus sangka kuta Nasarèt, pantyèn Dèkné sing dikongkon teka nang jagat kéné karo Gusti Allah. Bab kuwi kowé kabèh wis pada nitèni déwé sangka prekara-prekara sing nggumun-nggumunké, sing ditindakké karo Gusti Allah lantaran Gusti Yésus. Kowé kabèh wis pada ngerti bab kuwi, awit kabèh kuwi klakon nang tengahmu kéné.

²³ Manut pikirané lan kekarepané Gusti Allah déwé Gusti Yésus wis dipasrahké marang kowé kabèh. Gusti Yésus mbok patèni lantaran wong dosa sing maku Dèkné nang kayu pentèngan. ²⁴ Nanging kesuwun marang Gusti Allah sing nangèké Gusti Yésus sangka pati lan ngutyuli Dèkné sangka sangsarané pati, awit pangwasané pati ora bisa nggondèli Dèkné. ²⁵ Ratu Daved mbiyèn ngomongké bab Gusti Yésus ngéné:

‘Aku slawasé karo Gusti Allah, Dèkné nang jèjèrku, mulané Aku ora wedi.

²⁶ Atiku lan tembungku kebek karo kabungahan. Senajana Aku kudu mati, Aku ora wedi, nanging Aku nduwèni pengarep-arep.

²⁷ Awit Gusti Allah ora bakal ngelungké Aku nang panggonané wong mati lan ora bakal nglilani badanku dadi rusak nang kuburan, awit Aku temen marang Dèkné.

²⁸ Gusti Allah wis nduduhké dalan sing nekakké kauripan marang Aku. Nang jèjèré Gusti Allah Aku nduwèni bungah ing ati.’

²⁹ “Para sedulur kabèh, ratu Daved, mbah-mbahané awaké déwé, wis mati lan kakubur. Wujuté kuburané dèkné

kawit saiki ijik ènèng nang nggoné awaké déwé. ³⁰Ratu Daved kuwi pantyèn nabi lan dèkné ngerti nèk Gusti Allah wis ngetokké prejanjian marang dèkné nganggo sumpah, yakuwi, Gusti Allah bakal ngedekké ratu sangka turunané ratu Daved déwé. ³¹Ratu Daved mau sakjané wis weruh apa sing bakal ditindakké karo Gusti Allah ing tembé. Dèkné ngomongké bab tanginé Kristus sangka pati, dongé dèkné ngomong:

‘Gusti Allah ora bakal ngelungké aku nang panggonané wong mati lan Gusti Allah ora bakal nglilani badanku dadi rusak nang kuburan.’

³²“Ya Gusti Yésus iki sing ditangèkké sangka pati karo Gusti Allah. Awaké déwé iki kabèh dadi seksiné kuwi.

³³Para sedulur, Gusti Yésus saiki wis munggah nang swarga lan Dèkné njagong nang tengené Gusti Allah lan wis nampa Roh Sutyi sangka Gusti Allah Bapaké, kaya sing wis dijanji. Ya Roh Sutyi iki sing wis diedunké marang awaké déwé kabèh. Ya penggawéané Roh Sutyi iki sing saiki mbok sawang lan mbok rungokké. ³⁴Awit para sedulur, ratu Daved déwé ora munggah nang swarga, dèkné namung ngomong ngéné:

‘Gusti Allah wis ngomong marang Gustiku:

Réné njagong nang tengenku.

³⁵Nganti mungsuh-mungsuhmu wis tak dadèkké antyik-antyiké sikilmu.’

³⁶“Para sedulur, dadiné bangsa Israèl kabèh saiki kudu ngerti, nèk Gusti Yésus sing mbok patèni nang kayu pentèngan, sing didadèkké Gusti lan Kristus karo Gusti Allah.”

Mundaké pasamuhan Kristen

³⁷Kadung wong-wong pada krungu tembungé rasul Pétrus kuwi mau, atiné terus krasa susah banget. Terus pada takon marang rasul Pétrus lan rasul liya-liyané: “Lah saiki awaké déwé kudu

nglakoni apa?” ³⁸Rasul Pétrus semaur: “Kowé kabèh kudu ninggal urip sing ala lan kudu nurut Gusti. Kowé kudu njaluk dibaptis nganggo jenengé Gusti Yésus Kristus, supaya kowé bisa nampa pangapura sangka dosamu lan kowé mesti bakal nampa pawèhé Gusti Allah, yakuwi Roh Sutyi. ³⁹Awit prejanjian iki pantyèn kanggo kowé lan turunanmu kabèh lan kabèh bangsa liyané sing dipanggil karo Gusti Allahé awaké déwé.”

⁴⁰Ya nono kuwi enggoné rasul Pétrus ndunung-ndunungké marang wong-wong lan ngundang wong-wong supaya pada nylametké uripé sangka karusakan sing bakal nekani kabèh wong sing nglakoni ala. ⁴¹Okèh wong sing pada pretyaya marang tembungé rasul Pétrus, terus pada dibaptis. Ing dina kuwi sing pretyaya tambah telung èwu wong. ⁴²Wong-wong sing pretyaya pada temen enggoné nggatèkké marang piwulangé para rasul lan pada bebarengan ing sembarang, pada mangan bebarengan lan pada nedonga bebarengan.

Uripé wong-wong nang pasamuhan sing ndisik déwé

⁴³Para rasul nindakké prekara pirang-pirang sing nggumun-nggumunké, mulané kabèh wong pada wedi lan ngajèni tenan.

⁴⁴Wong-wong sing pretyaya pada tambah kentyeng enggoné bebarengan. Apa nduwéné dianggep wèké wong kabèh.

⁴⁵Enèng sing ngedoli apa nduwéné lan sepira payuné diedum-edumké marang liya-liyané, manut butuhé déwé-déwé.

⁴⁶Saben dina wong-wong mau pada ngumpul nang Gréja Gedé lan pada mangan bebarengan nang omahé, gentèn-gentènan. Apa ènèngé dipangan karo ati bungah lan trima. ⁴⁷Wong-wong iki pada memuji marang Gusti Allah lan pada diajèni lan disenengi karo wong kabèh. Saben dina Gusti nambahi wong sing pada nampa keslametan.

Wong lumpuh diwaraské

3 ¹Ing sakwijiné dina, kira-kira jam telu awan, wayahé kumpul

pandonga, rasul Pétrus lan rasul Yohanes budal nang Gréja Gedé. ²Nang jèjèré lawangé gréjané, sing jenengé Lawang Apik, ènèng wong sing lumpuh kawit lairé. Wong iki saben dina digéndong disèlèhké nang jèjèré lawang kono, supaya ngemis marang wong sing pada mlebu nang Gréja Gedé kono. ³Kadung wongé weruh rasul Pétrus lan rasul Yohanes liwat kono, wongé terus njaluk duwit. ⁴Rasul loro mau mandeng wongé terus rasul Pétrus ngomong: ⁵“Delokké aku iki!” Wongé terus ndelokké rasul Pétrus lan rasul Yohanes, ndarani arep dikèki apa-apa. ⁶Nanging rasul Pétrus malah ngomong: “Duwit aku ora nduwé, nanging apa nduwéku tak kèkké marang kowé: ing Jenengé Gusti Yésus Kristus sangka Nasarèt, mlakua!” ⁷Rasul Pétrus terus nyekel tangané wongé sing tengen terus diréwangi ngadek. Sikilé lan poloké wongé terus sakwat krasa kuwat. ⁸Wongé terus ngadek jejek lan molai mlaku rana-réné, terus mlebu rasul Pétrus lan rasul Yohanes mlebu Gréja Gedé karo mentyolot-mentyolot lan memuji Gusti Allah. ⁹Wong pirang-pirang sing nang kono pada weruh wongé mlaku lan memuji Gusti Allah. ¹⁰Wong-wong nitèni nèk wongé kuwi sing tukang ngemis nang jèjèré Lawang Apik. Mulané wong-wong nggumuné ora ènèng entèké bab sing klakon ing uripé wong kuwi.

Tembungé rasul Pétrus nang Gréja Gedé

¹¹Wong sing mauné lumpuh nanging saiki bisa mlaku kuwi terus ngetutké rasul Pétrus lan rasul Yohanes waé, mulané wong-wong sing nggumun mau pada ngrubung rasul Pétrus lan rasul Yohanes nang kono, nang panggonan sing jenengé Gadriné Soléman. ¹²Kadung rasul Pétrus weruh wong pirang-pirang mau, dèkné terus ngomong: “Para sedulur bangsa Israèl, kenèng apa kowé kok pada nggumun. Lah kok pada nyawang kaya awaké

déwé waé sing marakké wongé bisa mlaku. ¹³Gusti Allahé Bapa Abraham, Isak lan Yakub, Gusti Allahé mbah-mbahané awaké déwé, wis ngunggulké peladèné, yakuwi Gusti Yésus. Kowé wis masrahké Dèkné marang para pangwasa, nang ngarepé gramang Pilatus. Dèkné mbok tampik, senajan Pilatus déwé wis nggawé putusan arep ngetyulke Dèkné. ¹⁴Dèkné wong sing nglakoni kekarepané Gusti Allah lan Dèkné ora ènèng salahé, nanging malah mbok tampik. Kowé malah nembung marang Pilatus kongkon ngutyuli wong sing tukang matèni wong. ¹⁵Tibaké kowé matèni wong sing dadi dalané kauripan. Nanging Gusti Allah wis nangèké Gusti Yésus sangka pati lan aku lan kantyakanthyaku wis nyeksèni kuwi déwé. ¹⁶Ya pangwasané Jenengé Gusti Yésus sing ngekèki kekuwatan marang wong iki. Kowé pada nitèni déwé, jalaran sangka pretyaya ing jenengé Gusti Yésus Kristus wong lumpuh iki bisa waras sak kabèhé. Kowé pada weruh déwé.

¹⁷“Para sedulur, aku saiki pantyèn wis ngerti nèk kowé mauné pada kurang pangertiné. Mulané kowé lan penuntun-penuntunmu pada nindakké ngono. ¹⁸Nanging pantyèn wis kudu klakon ngono, supaya apa sing diomong karo Gusti Allah lantaran para nabi ing jaman mbiyèn saiki bisa keturutan, yakuwi: Kristus kudu nglakoni sangsara. ¹⁹Mulané para sedulur, pada ninggala urip sing ala lan pada balika marang Gusti Allah, supaya kowé bisa nampa pangapura sangka dosamu. ²⁰Gusti Allah mengko mesti terus ngepénakké atimu lan ngongkon Gusti Yésus, sing wis dadi Juru Slametmu, teka. ²¹Gusti Yésus saiki kudu ngentèni nang swarga nganti tekan waktuné sembarang dadi anyar, kaya sing wis diomong karo Gusti Allah lantaran para nabi ing jaman mbiyèn. ²²Wujuté nabi Moses wis ngomong ngéné:

‘Gusti Allahmu bakal
ngongkon nabi teka marang kowé,
kaya enggoné ngongkon aku,

nabi sangka tengahmu déwé.
Kowé kudu nggatèkké
marang sembarang
sing diomong karo dèkné.

²³Nanging sapa sing ora nggugu
marang nabi mau,
bakal dipisah lan diusir
sangka brayaté Gusti Allah.'

²⁴Para nabi kabèh sing pada ngetokké
tembungé Gusti Allah, molai karo nabi
Samuèl lan liya-liyané sak mburiné
dèkné, kabèh wis pada ngomongké bab
jaman iku. ²⁵Prejanji-prejanjiané Gusti
Allah sing diomong karo para nabi kuwi
kabèh kanggo kowé. Mulané kowé katut
ing prejanjiané Gusti Allah marang
para simbah ing jaman mbiyèn, yakuwi
prejanjiané Gusti Allah marang Bapa
Abraham sing uniné ngéné:

'Kabèh bangsa nang sak lumahé bumi
bakal mèlu nampa berkah,
jalaran sangka turunanmu.'

²⁶Yakuwi mau jalarané enggoné Gusti
Allah wis milih lan ngongkon Peladèné
nekani kowé ndisik, mberkahi lan
nuntun kowé kabèh, supaya kowé pada
ninggal dalan sing ala."

Rasul Pétrus lan rasul Yohanes dityekel

4 ¹Dongé rasul Pétrus lan rasul Yohanes
ijik pada mituturi wong pirang-pirang
mau, dadakan waé terus diparani para
imam, uga kumendané sing jaga Gréja
Gedé lan wong-wong sangka golongané
para Saduki. ²Wong-wong kuwi pada nesu,
jalaran para rasul mau mulangi wong-wong
nèk Gusti Yésus wis tangi sangka pati. Kuwi
kanggo tanda nèk wong mati bakal tangi
menèh. ³Rasul loro mau terus dityekel lan
dilebokké nang setrapan sampèk ésuké,
awit wis soré. ⁴Nanging wong-wong sing
pada ngrungokké piwulangé para rasul mau
okèh sing pretyaya marang Gusti Yésus lan
saiki sing pretyaya okèhé malih kira-kira
limang èwu, namung wong lanangé.

**Rasul Pétrus lan rasul Yohanes
nang ngarepé Kruton Agama**

⁵Ing ésuké para pengarepé wong
Ju, para pinituwa lan para guru Kitab

pada ngumpul nang kuta Yérusalèm.

⁶Wong-wong kuwi arep pada rembukan
karo Imam Gedé Anas, uga Kayafas,
Yohanes lan Alèksander lan wong kabèh
sing dadi brayaté Imam Gedé. ⁷Para
rasul mau terus dikongkon maju lan
ditakoni: "Sapa sing ngekèki pangwasa
marang kowé bisa nambani wong? Kowé
nganggokké jenengé sapa?"

⁸Rasul Pétrus terus semaur ing
pangwasané Roh Sutyi: "Para pengarep
lan para pinituwa! ⁹Awaké déwé saiki
dikrutu jalaran awaké déwé nggawé
betyik marang wong sing lumpuh kaé.
Lan kowé kepéngin ngerti kepriyé
wongé bisané mari! ¹⁰Mulané, saiki
kowé kabèh lan bangsa Israèl pada
ngertia iki: wong iki bisa waras ngadek
nang ngarepmu sangka pangwasané
Jenengé Gusti Yésus Kristus sangka kuta
Nasarèt. Dèkné sing mbok patèni nang
kayu pentèngan, nanging ditangèkké
sangka pati karo Gusti Allah. ¹¹Ya bab
Gusti Yésus iki sing ketulis ngéné nang
Kitab:

'Watu sing ora dikanggokké
karo sing tukang nggawé omah
malah dadi watu
sing penting déwé.'

¹²Keslametan kuwi tekané namung
sangka Gusti Yésus, ora sangka wong
liya. Awit nang sak ngisoré langit iki ora
ènèng jeneng liyané pawèhè Gusti Allah
marang manungsa, sing bisa nylametké
awaké déwé."

¹³Para warga Kruton Agama pada
nggumun kabèh weruh kekendelané
rasul Pétrus lan rasul Yohanes, malah
malah pada krungu nèk rasul loro iki
namung wong tyilik waé, ora wong
sing duwur sekolahané. Wong-wong
mau terus kélingan nèk para rasul iki
tau mèlu Gusti Yésus. ¹⁴Nanging para
warga Kruton Agama mau ora bisa
ngomong apa-apa, jalaran weruh wong
sing ditambani kuwi ngadek karo para
rasul. ¹⁵Mulané wong-wong sing ngrutu
mau terus ngongkon para rasul metu
sangka kamar kono. Para warga Kruton
Agama terus pada rembukan déwé.

¹⁶Wong-wong iki terus takon marang sakpada-pada: “Wong-wong kuwi kudu dikapakké ya? Kabèh wong sing manggon nang Yérusalèm wis ngerti nèk wong-wong kuwi nindakké tanda sing nggumunké tenan. Bab kuwi awaké déwé kudu ngakoni. ¹⁷Nanging supaya prekara iki ora mrèmèn-mrèmèn, apiké wong-wong kuwi dipenging ngomong karo wong liyané menèh bab Yésus.”

¹⁸Rasul Pétrus lan rasul Yohanes terus dityeluk kongkon mlebu menèh terus dipenging aja pisan-pisan ngomongké apa mulang bab Jenengé Gusti Yésus.

¹⁹Nanging rasul loro mau semaur:

“Mbok pada dipikir déwé ta? Sing endi sing bener nang ngarepé Gusti Allah: manut omongmu apa manut tembungé Gusti Allah? ²⁰Awaké déwé ora bisa nyimpen apa sing awaké déwé wis weruh lan krungu déwé.” ²¹Para warga Kruton Agama mau ora nemu jalaran blas kanggo nyetrap para rasul mau, mulané ya namung dipenging sing tenanan. Rasul Pétrus lan rasul Yohanes terus dietokké, awit wong kabèh pada memuji Gusti Allah, sakwisé weruh lelakon karo wong sing lumpuh mau. ²²Wujuté wong sing bisa mlaku jalaran sangka mujijat kuwi umuré ya wis patang puluh taun.

Wong pasamuhan pada ndonga njaluk kekendelan

²³Sakwisé dietokké, rasul Pétrus lan rasul Yohanes terus pada balik marani kantya-kantyané lan pada nyiritakké apa sing diomong karo para imam lan para pinituwa. ²⁴Krungu tembungé rasul Pétrus lan rasul Yohanes mau, wong-wong terus pada ndonga marang Gusti Allah: “Duh Gusti sing nggawé langit, bumi, segara, lan sak isiné kabèh! ²⁵Lantaran Roh Sutyi Gusti wis ngomong ngéné liwat peladéné Gusti, yakuwi ratu Daved, mbah-mbahané awaké déwé mbiyèn:

‘Kenèng apa wong sing ora kenal marang Gusti Allah

kok pada nesu lan pada nggawé rantyaman sing ora ènèng gunané?’

²⁶Ratu-ratuné pada tata-tata lan para pangwasa pada nglumpuk arep nglawan marang Gusti Allah lan Kristus.’

²⁷Wujuté ratu Hérodès lan gramang Pontius Pilatus ya wis pada setuju karo wong sing ora kenal marang Gusti Allah lan karo bangsa Israèl, supaya pada nglawan marang Gusti Yésus, Peladéné Gusti sing temen, sing wis dipilih karo Gusti. ²⁸Enggoné wong-wong kabèh kuwi pada nglumpuk, tujuané arep nindakké sembarang sing wis dikarepké karo Gusti déwé kawit wiwitané.

²⁹Mulané saiki Gusti, rungokké enggoné wong-wong kuwi pada medèn-medèni marang awaké déwé kabèh lan muga-muga Gusti ngekèki kekendelan marang peladèn-peladéné, supaya awaké déwé bisa nggelarké pituturé Gusti terus.

³⁰Muga Gusti ngelungké tangané kanggo nambani sing lara lan nindakké mujijat nganggo jenengé Peladéné Gusti sing sutyi, yakuwi Gusti Yésus.”

³¹Kadung wong-wong rampung enggoné ndedonga, panggonan sing dienggo ngumpul mau terus hoyak. Kabèh terus dikwasani karo Roh Sutyi terus pada ngabarké pituturé Gusti Allah karo kendel.

Urip bebarengan nang pasamuhan

³²Wong-wong sing pretyaya mau pada rukun dadi siji ing ati lan kekarepan. Ora ènèng wong sing ngarani apa nduwéné kuwi namung wèké dèkné déwé, nanging sembarang dikanggokké bebarengan. ³³Para rasul pada ngekèki paseksi bab tanginé Gusti Yésus sangka pati nganggo pangwasa sing gedé lan Gusti Allah ngedunké berkahé kanti lubèr marang wong-wong mau kabèh. ³⁴Nang pasamuhan ora ènèng wong siji-sijia sing kekurangan, awit wong-wong sing nduwé kebon lan omah pada diedoli. ³⁵Sepira payuné terus

dipasrahké marang para rasul. Duwité terus diedum-edum marang wong-wong sing mbutuhké, miturut butuhé déwé-déwé.

³⁶⁻³⁷Semone uga Yosèf, wong Lévi sangka pula Siprus, sing dityeluk Barnabas karo para rasul. Tembung Barnabas kuwi tegesé panglipur. Yosèf iki ngedol keboné. Duwité terus dipasrahké marang para rasul.

Lelakoné Ananias lan Safira

5 ¹⁻²Nang pasamuhan kono uga ènèng sakwijiné wong sing jenengé Ananias lan bojoné jenengé Safira. Ananias ngedol keboné, nanging sakdurungé masrahké duwité marang para rasul, dèkné njikuk kanggo dèkné déwé. Safira uga setuju. Duwité liyané terus dikèkké marang para rasul. ³Nanging rasul Pétrus ngomong: “Ananias, kenèng apa kowé kok nglilani Sétan ngwasani atimu, nganti kowé wani ngapusi Roh Sutyi lan nyolong duwité kebonmu? ⁴Sakdurungé mbok edol kebon kuwi lak wèkmu déwé ta? Sakwisé mbok edol duwité lak ya wèkmu déwé ta? Apa jalarané kowé kok nindakké sing kaya ngono? Dudu manungsa sing mbok apusi, nanging Gusti Allah!” ⁵Kadung krungu tembung kuwi, Ananias terus tiba mati. Wong kabèh sing krungu bab kuwi terus pada wedi banget. ⁶Sedulur enom-enoman sing nang kono terus pada mlebu, mbuntel layoné terus dikubur.

⁷Kira-kira telung jam sakwisé kuwi Safira terus teka, nanging ora ngerti nèk bojoné wis mati. ⁸Rasul Pétrus takon marang Safira: “Apa duwit iki éntuk-éntuké kabèh sing dodol kebon?”

Safira semaur: “Ya, namung semono!”

⁹Rasul Pétrus terus nyenèni: “Kenèng apa kowé kok nyetujoni bojomu lan pada njajal Rohé Gusti? Wong-wong sing entas ngubur layoné bojomu wis teka arep nggotong kowé!” ¹⁰Safira sakwat tiba mati nang ngarepé rasul Pétrus. Sedulur enom-enoman mau terus pada mlebu lan weruh wong wédok mau

wis mati. Layoné terus digotong metu, dikubur nang jèjèré sing lanang. ¹¹Wong sak pasamuhan lan wong-wong liyané kabèh sing pada krungu bab kuwi pada wedi banget.

Lelakon-lelakon sing nggumunké

¹²Para rasul pada nindakké mujijat lan tanda pangwasa pirang-pirang nang tengahé wong okèh. Wong-wong sing pretyaya pada ngumpul nang Gréja Gedé, nang panggonan sing jenengé Gadriné Soléman. ¹³Wong sak njabané pasamuhan ora ènèng sing wani mèlu kumpulan, senajan kabèh pada ngajèni tenan marang wong pasamuhan mau. ¹⁴Nanging sing pretyaya marang Gusti Yésus selot suwi selot tambah okèh, lanang lan wédok. ¹⁵Mujijat-mujijat sing ditindakké karo para rasul mau marakké wong sing lara pada digotongi nang dalan-dalan lan disèlèhké nang ambèn apa klasa. Wong-wong kuwi ngentèni rasul Pétrus liwat, supaya sak ora-oraé ayang-ayangé nibani salah-sijiné. ¹⁶Wong pirang-pirang sangka kuta-kuta nang sak ubengé kuta Yérusalèm pada gemruduk teka, nggawa sing lara lan sing keleton demit lan kabèh nampa kwarasan.

Para rasul dityekel lan disetrap

¹⁷Lelakon-lelakon kuwi kabèh marakké Imam Gedé lan kantya-kantyané sangka golongan Saduki pada mèri marang para rasul. Mulané terus pada tumandang. ¹⁸Para rasul terus dityekel lan dilebokké nang setrapan. ¹⁹Nanging mbengi kuwi mulékaté Gusti mbukak lawang-lawangé setrapané lan nuntun para rasul metu sangka kono. ²⁰Mulékat mau ngomong ngéné: “Kana pada nang Gréja Gedé lan wong-wong diwulangi sembarang bab urip anyar iki.” ²¹Para rasul pada manut marang tembung kuwi lan ésuk-ésuk mruput pada mlebu nang Gréja Gedé terus molai mulangi wong-wong.

Ing wayah kuwi Imam Gedé lan kantya-kantyané pada nglumpukké

pinituwané bangsa Ju kabèh, pada nganakké Kruton Agama. Wong-wong terus kongkonan ngetokké para rasul arep ditakoni. ²²Nanging kadung tekan setrapané, para rasul wis ora ènèng. Wong-wong terus balik ngomong:

²³“Dongé awaké déwé tekan setrapan, lawangé ijik dikantying kabèh lan sing tukang jaga ya ijik pada njaga nang ngarepé lawangé. Nanging kadung lawangé dibukak, nang njero ora ènèng wongé siji-sijia.” ²⁴Kumendané sekaut sing jaga Gréja Gedé lan para pengarepé imam krungu kabar kuwi mau, terus pada gèdèk-gèdèk kabèh, nggumun mikirké lelakon karo para rasul kuwi.

²⁵Nanging ora let suwi ènèng wong mlebu kono ngomong: “Wong-wong sing mbok lebokké nang setrapan saiki pada nang Gréja Gedé mulangi wong okèh.”

²⁶Kumendané sekaut sing jaga Gréja Gedé terus budal karo sekaut-sekauté arep nyekel para rasul, nanging ora nganggo patrap sing kasar, awit wedi nèk dibandemi watu karo wong-wong.

²⁷Para rasul terus digawa mlebu nang ngarepé Kruton Agama kono. Imamé Gedé ngomong: ²⁸“Kowé lak wis tak penging mulang bab Yésus ta. Lah malah kepriyé? Kowé malah pada nyebar piwulang sampèk mrèmèn-mrèmèn nang sak kuta Yérusalèm kabèh lan awaké déwé arep mbok salahké matèni Yésus.”

²⁹Rasul Pétrus lan para rasul liyané terus semaur: “Awaké déwé kudu manut marang Gusti Allah ngungkuli kekarepané manungsa. ³⁰Gusti Allahé mbah-mbahané awaké déwé wis nangèké Gusti Yésus, sakwisé Dèkné mbok patèni nang kayu pentèngan. ³¹Ya Gusti Yésus iki sing wis dikèki pangwasa sing duwur déwé karo Gusti Allah. Dèkné didadèkké Penuntun lan Juru Slamet, supaya bangsa Israèl bisa éntuk kelunggaran ninggal laku ala lan bisa nampa pangapurané dosa. ³²Prekara iki kabèh awaké déwé wis nyeksèni. Semono uga Roh Sutiyi dadi seksi, ya Roh Sutiyi iki sing dikèkké marang saben wong sing manut marang Gusti Allah.”

³³Para wargané Kruton Agama mau pada nesu banget krungu sauran kuwi, lan nggawé putusan arep matèni para rasul. ³⁴Nanging ènèng sakwijiné wong Farisi sing jenengé Gamalièl, guru wèté Kitab, sing diajèni banget karo wong kabèh. Dèkné ngadek terus ngongkon nggawa para rasul metu sedélok. ³⁵Gamalièl terus ngomong: “Para sedulur bangsa Israèl! Kowé kudu sing ati-ati tenan karo sing arep mbok tindakké karo wong-wong iki. ³⁶Awit mbiyèn ya wis tau ènèng wong sing jenengé Téodas njedul; dèkné ngakuné nduwé kwasa gedé lan sing mèlu dèkné kira-kira ènèng wong patang atus okèhé. Téodas terus dipatèni lan sing mèlu dèkné saiki pada buyar kabèh lan golongan kuwi wis mati. ³⁷Sakwisé kuwi terus ènèng liyané menèh njedul: Yudas sangka Galiléa. Kuwi wayahé ènèng itung-itungan bangsa. Wong pirang-pirang pada mèlu golongan sing ora apik kuwi. Yudas uga dipatèni lan wargané buyar kabèh. ³⁸Semono uga saiki, mulané kowé kudu sing ati-ati tenan, aja sampèk wong-wong iki mbok apak-apakké. Aja dialang-alangi, awit nèk penggawéné wong-wong iki metuné sangka karepé manungsa, mesti suwi-suwi bakal mandek déwé. ³⁹Nanging nèk penggawéné wong-wong iki metuné sangka Gusti Allah, kowé ora bakal bisa ngrusak. Aja sampèk mengko kowé entèk-entèké jebulé malah nglawan Gusti Allah.”

⁴⁰Wong-wong nang Kruton Agama kono pada manut marang tembungé Gamalièl lan para rasul terus dityeluk kongkon mlebu menèh. Sakwisé dipetyuti, para rasul terus dipenging mulang bab Gusti Yésus menèh terus dietokké. ⁴¹Para rasul terus lunga sangka Kruton Agama karo bungah, awit keanggep pantes nandang sangsara kanggo Gusti Yésus. ⁴²Para rasul mau saben dina terus pada neruské enggoné mulang lan nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus nang Gréja Gedé lan nang omah-omah lan ndunung-

ndunungké nèk Gusti Yésus kuwi Kristus.

Milih wong pitu sing kudu ngurusi kabutuhané wong pasamuan

6 ¹Ora let suwi, kadung wong-wong sing nurut Gusti Yésus mundak okèh, terus ènèng karépotan nang tengahé wong Ju sing ngomong Grik karo wong Ju sing ngomong Ibrani. Sing dadi jalaran edum-edumané duwit kanggo nulungi para mbok randa ing saben dinané. Wong-wong Ju sing ngomong Grik pada kelah nèk para randané pada kekurangan, awit ora nampa bagèan sing sak mestiné. ²Mulané para rasul rolas terus nglumpukké wong sing pretyaya kabèh diomongi ngéné: “Para sedulur, ora apik nèk awaké déwé iki kudu ninggal penggawéan mulang pituturé Gusti, jalaran kudu ngurusi duwit.

³Mulané, pada nggolèka wong pitu sangka tengahmu, wong sing betyik lan sing kebek karo Roh Sutyi lan kaweruh. Wong-wong kuwi bakal dibagèhi penggawéan ngedum duwit. ⁴Lah awaké déwé iki rasul namung merlokké pandonga lan pituturé Gusti waé.”

⁵Wong sak pasamuan pada setuju kabèh karo tembungé para rasul mau, mulané terus pada milih Stéfanus, sakwijiné sedulur sing gedé pengandelé lan kebek karo Roh Sutyi. Liyané sing uga dipilih yakuwi: Filipus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parménas lan Nikolaus. Nikolaus kuwi wong sangka kuta Antioki sing mlebu agama Ju. ⁶Sedulur pitu mau terus dipasrahké marang para rasul, sing ndongakké lan numpangi tangan marang sedulur-sedulur kuwi.

⁷Pituturé Gusti Allah terus mrèmèn-mrèmèn terus lan wong sing pada pretyaya marang Gusti Yésus terus mundak okèh nang Yérusalèm, malah imam-imam mbarang okèh sing pada pretyaya.

Stéfanus dityekel

⁸Stéfanus kuwi wong sing kebek karo pengandel lan kekuwatané Gusti

lan nindakké mujijat-mujijat lan tanda-tanda sing nggumunké nang ngarepé wong-wong kono. ⁹Nanging sangka tengahé bangsa Ju ènèng sing pada nglawan marang Stéfanus. Kuwi para wargané sinaguk, golongan sing diarani Libèrtini, sangka kuta Siréné lan kuta Alèksandria. Wong-wong Libèrtini iki bebarengan karo wong Ju sangka bawah Silisia lan Asia pada molai bantah-bantahan karo Stéfanus. ¹⁰Nanging Stéfanus nampa kaweruh sangka Roh Sutyi, mulané wong-wong mau ora bisa mbantahi tembungé Stéfanus. ¹¹Wong-wong terus ngejokké wong siji-loro kongkon ngomong ngéné: “Awaké déwé krungu wong iki ngèlèk-èlèkké nabi Moses lan Gusti Allah!” ¹²Mengkono kuwi wong-wong mau marakké gègèran nang tengahé wong-wong kono lan uga nang tengahé para pinituwa lan para guru Kitab. Stéfanus terus dikroyok lan dityekel, terus digawa nang ngarepé Kruton Agama. ¹³Ènèng wong siji-loro sing dijokké kongkon dadi seksi sing goroh. Wong-wong iki ngomong ngéné: “Awaké déwé krungu wong iki bolak-balik ngèlèk-èlèkké Gréja Gedé iki lan wèt-wèté nabi Moses. ¹⁴Awaké déwé krungu wong iki ngomong nèk Yésus sangka Nasarèt iki arep mbubrah Gréja Gedé iki lan arep ngganti adat-tata-tyara sing diwulangké nabi Moses kanggo awaké déwé.” ¹⁵Wong kabèh sing dadi wargané Kruton Agama pada ndelokké Stéfanus lan weruh nèk rupané dèkné kétok kaya rupané mulékat.

Tembungé Stéfanus

7 ¹Imam Gedé terus takon marang Stéfanus: “Apa sing diomong karo wong-wong kuwi bener?”

²Stéfanus semaur: “Para sedulur lan para bapak kabèh. Omongku iki dirungokké sing apik. Gusti Allah, sing gedé déwé kwasané, wis ngétok marang mbah-mbahané awaké déwé Abraham, dongé dèkné ijik manggon nang tanah Mésopotami. Kuwi sakdurungé Bapa Abraham boyongan nang kuta Haran.

³Gusti Allah ngomong marang dèkné: ‘Abraham, kana lungaa, sedulurmu lan panggonanmu tinggalan lan lungaa nang panggonan sing bakal tak duduhké!’ ⁴Bapa Abraham terus ninggal tanah Kaldéa terus manggon nang kuta Haran. Sakwisé bapaké mati Gusti Allah terus ngongkon Bapa Abraham boyongan nang panggonan iki, sing mbok enggoni saiki. ⁵Ing wayah kuwi Gusti Allah ora ngekèki kebon marang Bapa Abraham, sak mèter waé ora. Nanging Gusti Allah ngekèki janji marang Bapa Abraham nèk panggonan iki bakal dikèkké marang dèkné lan turunané, senajan ing waktu kuwi Bapa Abraham durung nduwé anak. ⁶Gusti Allah ngomong ngéné marang Bapa Abraham: ‘Turunanmu bakal manggon nang negara liya lan bakal dadi slaf sing disiya-siya patang atus taun suwéné. ⁷Nanging sak rampungé kuwi Aku bakal nyetrap bangsa sing ngwasani kowé lan turunanmu bakal pada metu sangka negara kuwi lan bakal ngabekti marang Aku nang panggonan kéné iki.’ ⁸Gusti Allah terus ngekèki pernatan sunat marang Bapa Abraham, kanggo nengeri prejanjian iki. Mulané Bapa Abraham ya terus nyunati anaké sing jenengé Isak, wolung dina sakwisé lair. Bapa Isak semono uga terus nyunati Yakub, anaké lan Bapa Yakub uga terus nyunati turunané, yakuwi mbah-mbahané awaké déwé sing rolas.

⁹⁻¹⁰“Mbah-mbahané awaké déwé terus ngedol Yosèf dadi slaf nang negara Egipte, jalaran pada mèri marang dèkné. Nanging Gusti Allah nuntun Yosèf. Gusti Allah ngluwaré Yosèf sangka sak wernané piala. Dongé Yosèf kudu mara nang ngarepé ratuné Egipte, Gusti Allah ngekèki kaweruh gedé marang dèkné, mulané ratuné ngunggahké Yosèf dadi gramangé negara Egipte lan pengurusé palèsé ratuné. ¹¹Ing wayah kuwi negara Egipte lan Kanaan katekan kasusahan gedé, awit ènèng kekurangan pangan. Para mbah-mbahané awaké déwé ora bisa nemu pangan. ¹²Bapa

Yakub krungu nèk nang negara Egipte ènèng, mulané dèkné terus ngongkon anak-anaké, kuwi mbah-mbahané awaké déwé, niliki nang kana. Kuwi teka-tekané mbah-mbahané awaké déwé sing sepisanan nang negara Egipte. ¹³Kadung mbah-mbahané awaké déwé teka ping pindoné nang Egipte, Yosèf terus blaka marang sedulur-seduluré lan ratuné terus uga bisa kenal marang seduluré Yosèf. ¹⁴Yosèf terus mboyong bapaké lan sedulur-seduluré kabèh nang negara Egipte. Kabèhé ènèng wong pitung puluh lima. ¹⁵Bapa Yakub lan mbah-mbahané awaké déwé matiné ya nang negara Egipte. ¹⁶Layoné Bapa Yakub lan anak-anaké mau terus digawa nang kuta Sikem lan dikubur nang kono. Bapa Abraham sakdurungé wis tuku kuburan iki sangka bangsa Hamor.

¹⁷“Kadung mèh wis tekan wayahé enggoné Gusti Allah arep nuruti prejanjiané marang Bapa Abraham, bangsa Israèl sing manggon nang Egipte wis mundak dadi okèh banget. ¹⁸Negara Egipte terus dikwasani karo ratu sing ora kenal marang Yosèf. ¹⁹Ratu iki nindakké sing ora apik lan nyiya-nyiya mbah-mbahané awaké déwé. Mbah-mbahané awaké déwé dipeksa mbuwang bayi-bayi sing entas lair bèn mati. ²⁰Ing waktu kuwi nabi Moses lair. Rupané jan ngganteng tenan. Telung sasi suwéné nabi Moses dirumati nang omahé wong tuwané. ²¹Nanging sakwisé kuwi dèkné uga dibuwang. Ndilalahé ditemu karo anaké ratuné sing wédok. Dèkné sing ngrumati nabi Moses, malah kaya anaké déwé waé. ²²Nabi Moses terus diblajari sak ènèngé kapinterané wong Egipte, mulané ya terus dadi wong sing gedé banget kwasané, ing tembungé lan ing tumindaké.

²³“Kadung wis nduwé umur patang puluh taun dèkné terus kepéngin niliki sedulur-seduluré, kuwi bangsa Israèl. ²⁴Nang kono nabi Moses weruh wong Egipte ngantemi wong Israèl. Dèkné terus mbélané bangsané lan mbalesé wong Egipte mau, sampèk wongé

mati. ²⁵Dèkné mikir nèk bangsané dèkné dunung nèk Gusti Allah bakal nganggokké dèkné ngluwari bangsané. Nanging wujuté bangsa Israèl ora dunung. ²⁶Ing liyané dina nabi Moses weruh wong Israèl loro pada gelut. Dèkné jawané arep misah sing gelut mau, mulané ngomong: ‘Kowé lak tunggal sedulur ta? Lah kok pada gelut ngono?’ ²⁷⁻²⁸Nanging wong sing ngantem liyané mau malah maido nabi Moses ngomong: ‘Sapa sing ndadèkké kowé dadi rèkteré awaké déwé? Apa kowé uga arep matèni awaké déwé kaya enggonmu matèni wong Egipte dèk wingi kaé?’ ²⁹Krungu wongé ngomong ngono kuwi nabi Moses terus lunga sangka Egipte, budal nang tanah Midian lan manggon nang kono. Nang kono nabi Moses ngepèk bojo terus nduwé anak lanang loro.

³⁰“Sakwisé patang puluh taun nang tanah Midian terus ènèng mulékat ngétok marang nabi Moses nang grumbulan sing metu geniné, nang wustèn nang gunung Sinai. ³¹⁻³²Dèkné nggumun weruh kaya ngono kuwi, mulané terus nyedeki. Nanging terus krungu swarané Gusti Allah ngomong ngéné: ‘Aku iki Gusti Allahé mbah-mbahanmu, Gusti Allahé Abraham, Isak lan Yakub.’ Sangking kagété nabi Moses ora wani ndelokké. ³³Nanging Gusti terus ngomong marang dèkné: ‘Sepatumu dityepot, awit kowé ngadek nang lemah sing sutyi. ³⁴Aku wis weruh kasangsarané umatku sing nang Egipte lan Aku wis krungu sambaté. Aku teka arep ngluwari umatku, mulané Aku arep ngongkon kowé budal nang Egipte.’

³⁵“Ya nabi Moses iki sing ditampik karo bangsané déwé nganggo tembung: ‘Sapa sing ndadèkké kowé dadi rèkteré awaké déwé?’ Ya nabi Moses iki sing dikongkon karo Gusti Allah dadi penuntuné bangsané lan sing kudu ngluwari bangsané nganggo pitulungané mulékat, sing ngétok marang dèkné nang grumbulan sing metu geniné. ³⁶Nabi Moses iki sing nuntun bangsa

Israèl metu sangka negara Egipte nganggo mujijat-mujijat lan tanda-tanda sing nggumunké, nang Egipte lan nang segara Abang lan uga nang wustèn, patang puluh taun suwéné. ³⁷Ya nabi Moses iki sing ngomong marang bangsané: ‘Gusti Allah bakal ngongkon nabi kaya aku iki sangka tengahé sedulurmu kanggo kowé kabèh!’ ³⁸Ya nabi Moses iki sing nglumpuk karo bangsa Israèl nang wustèn. Dèkné nang kono bebarengan karo mulékat sing ngetokké tembung marang dèkné nang gunung Sinai lan karo mbah-mbahané awaké déwé. Nabi Moses iki sing nampa tembung sangka Gusti Allah, tembung sing nekakké urip lan sing kudu dikabarké marang awaké déwé.

³⁹“Nanging para mbah-mbahané awaké déwé ora gelem manut marang nabi Moses, malah pada nampik dèkné lan njaluk balik nang negara Egipte. ⁴⁰Wong-wong mau ngomong marang Aron: ‘Awaké déwé mbok digawèkké gusti allah sing bisa nuntun awaké déwé terus. Awit awaké déwé ora ngerti embuh kepriyé saiki karo nabi Moses, sing mboyong awaké déwé sangka Egipte.’ ⁴¹Wong-wong mau terus pada nggawé retya rupa sapi pedèt terus disajèni. Terus pada mangan énak kanggo ngurmat gawéané déwé. ⁴²Nanging Gusti Allah terus nyingkuri wong-wong mau, mulané diejarké enggoné pada nyembah marang lintang-lintang nang langit. Pantyèn wis ketulis nang kitabé para nabi, uniné ngéné:

‘Hé wong Israèl!

Enggonmu nyembelèh lan kurban kéwan-kéwan suwéné kowé nang wustèn patang puluh taun kuwi apa kanggo Aku?

⁴³Ora! Nanging tarupé Molok lan lintangé déwa Réfan sing mbok arak-arak. Kuwi retya-retya sing mbok gawé lan mbok sembah. Jalaran sangka kuwi

kowé bakal tak usir
adohé ngliwati negara Babilon.'

⁴⁴"Para mbah-mbahané awaké déwé pada nduwèni tarupé prejanjian nang wustèn. (Kuwi kanggo tanda nèk Gusti Allah manggon nang tengahé umaté). Tarup prejanjian iki gawéané miturut tembungé Gusti Allah marang nabi Moses, manut gambar sing wis diduduhké karo Gusti Allah marang nabi Moses. ⁴⁵Para mbah-mbahané awaké déwé sing nampa tarup prejanjian iki sangka wong tuwané. Tarup mau digawa sak suwéné para mbah-mbahané awaké déwé dituntun karo Yosua mlebu negara iki. Negara iki karebut sangka bangsa-bangsa sing diusir karo Gusti Allah nang sak ngarepé para mbah-mbahané awaké déwé. Tarup mau kasimpen nganti tekan jamané ratu Daved. ⁴⁶Ratu Daved nampa kawelasané Gusti Allah lan nyuwun marang Dèkné, supaya dililani nggawèkké omah kanggo Gusti Allah, sesembahané Yakub. ⁴⁷Nanging wujudé sing ngedekké omahé Gusti Allah mau tiba Soléman.

⁴⁸"Nanging Gusti Allah sing gedé déwé kwasané ora manggon nang omah gawéané manungsa, kaya sing wis ketulis nang kitabé para nabi sing uniné ngéné:

⁴⁹'Langit kuwi jagonganku
lan bumi kuwi
antyyik-antyyiké sikilku.
Omah sing kaya ngapa
arep mbok gawé kanggo aku
lan nang endi panggonanku
kanggo lèrèn.

⁵⁰Apa ora Aku déwé
sing nggawé sembarang iki kabèh?
Yakuwi tembungé Gusti Allah!'

⁵¹"Kok wangkot temen atimu!
Kok kaya wong sing ora ngerti Gusti Allah waé! Kowé ora séjé karo mbah-mbahanmu sing tansah nglawan marang Roh Sutyi! ⁵²Apa ènèng nabi sing ora disiya-siya karo mbah-mbahanmu? Wong-wong sing ngabarké tekané Peladèné Gusti pada mbok patèni lan Peladèné Gusti déwé mbok pasrahké

marang mungsuhé kongkon matèni. ⁵³Ya kowé kuwi sing wis nampa wètè Gusti Allah sangka para mulékat, nanging wètè-wètè kuwi ora mbok lakoni."

Stéfanus dipatèni

⁵⁴Krungu tembung-tembungé Stéfanus kuwi para wargané Kruton Agama terus pada panas banget atiné lan pada nggeget untu sangking gregeten tenan. ⁵⁵Nanging Stéfanus kebek karo Roh Sutyi. Dèkné nyawang nang langit weruh kamulyané Gusti Allah lan uga weruh Gusti Yésus ngadek nang tengené. ⁵⁶Stéfanus ngomong: "Delokké, aku weruh swarga menga lan Anaké Manungsa ngadek nang tengené Gusti Allah."

⁵⁷Kadung krungu tembung kuwi para wargané Kruton Agama terus pada bengok-bengok karo nutupi kupingé. Wong-wong terus ngroyok Stéfanus. ⁵⁸Stéfanus disèrèt nang sak njabané kuta, terus dibandemi watu. Wong-wong sing nyeksèni mau terus pada utyul-utyul lan saliné njaba terus disèlèhké nang ngarepé sakwijiné wong enom sing jenengé Saulus. ⁵⁹Sak barengé dibandemi watu mau Stéfanus ndonga marang Gusti ngomong: "Duh Gusti Yésus, tampanen nyawaku." ⁶⁰Dèkné terus sedeku lan ngomong banter: "Duh Gusti, mbok salahé wong-wong iki dingapura!" Sakwisé ngomong kuwi Stéfanus terus ninggal.

8 ¹Saulus uga setuju nèk Stéfanus dipatèni.

Pasamuan nang kuta Yérusalèm disiya-siya

Wiwit dina kuwi pasamuan nang kuta Yérusalèm dikuya-kuya tanpa welas. Kejaba para rasul, kabèh wong sing pretyaya pada buyar, pentyar nang bawah Yudéa lan Samaria. ²Stéfanus terus dikubur karo wong-wong sing nurut Gusti; wong-wong mau tenanan enggoné nangisi Stéfanus.

³Nanging Saulus mepeng tenan enggoné arep mbubrah pasamuan,

mulané saben omah dileboni. Endi waé sing ènèng wong pretyaya, ora perduli lanang apa wédok, kabèh disèrèti metu lan dilebokké nang setrapan.

Kabar kabungahan bab Gusti Yésus kasebar nang kuta Samaria

⁴Wong pretyaya sing pada pentyar nang endi waé malah pada nyebar kabar kabungahané Gusti Yésus.

⁵Semone uga Filipus; dèkné teka nang kuta Samaria lan nggelarké nèk Gusti Yésus kuwi Kristus. ⁶Wong okèh pada nggatèkké tenan marang piwulangé Filipus, awit pada weruh mujijat-mujijat sing ditindakké. ⁷Demit-demit sing ditundungi sangka wong-wong sing kesurupan pada metu pating njlerit. Okèh wong lumpuh lan pintyang uga pada nampa waras. ⁸Mulané nang kuta Samaria kono wong-wong pada bungah banget.

Lelakoné Simon

⁹Nang kuta kono ènèng wong jenengé Simon. Wis suwi Simon kuwi nggawé nggumuné wong pirang-pirang nang kuta Samaria kono nganggo pangwasa peteng. Dèkné ngakuné wong pinter tenan. ¹⁰Mulané nang kuta kono gedétyilik kabèh dikenèng karo Simon. Wong-wong ngomong ngéné: “Ya Simon iki sing diarani pangwasané Gusti Allah sing gedé.” ¹¹Wong okèh pada manut marang tembungé Simon, awit wis suwi Simon mau nggawé nggumuné wong pirang-pirang nganggo pangwasa peteng. ¹²Nanging kadung Filipus nggelarké kabar kabungahan bab Kratoné Gusti Allah lan bab Gusti Yésus, wong pirang-pirang terus pada pretyaya. Kabèh, lanang-wédok, terus pada dibaptis. ¹³Simon mbarang pretyaya marang Gusti Yésus. Sakwisé dibaptis dèkné terus ngetutké Filipus. Simon nggumun banget weruh mujijat-mujijat sing ditindakké karo Filipus.

¹⁴Para rasul nang kuta Yérusalèm krungu nèk wong-wong nang Samaria pada gelem nampa pituturé Gusti Allah.

Mulané para rasul mau terus ngongkon rasul Pétrus lan Yohanes budal nang kuta Samaria. ¹⁵Kadung rasul Pétrus lan Yohanes teka nang kono terus pada ndongakké wong-wong sing wis dibaptis, supaya pada nampa Roh Sutyi. ¹⁶Wong-wong iki durung ènèng siji waé sing dikwasani karo Roh Sutyi, awit namung dibaptis ing jenengé Gusti Yésus. ¹⁷Rasul Pétrus lan Yohanes terus numpangi tangan marang wong-wong mau terus didongakké. Kabèh terus dikwasani karo Roh Sutyi.

¹⁸Simon weruh wong-wong dikwasani Roh Sutyi sak barengé ditumpangi tangan karo para rasul mau. Mulané dèkné terus nawani duwit marang rasul Pétrus lan Yohanes. ¹⁹Simon ngomong: “Mbok aku dikèki pangwasa kuwi ta, supaya saben wong sing tak tumpangi tangan bisa nampa Roh Sutyi.”

²⁰Nanging rasul Pétrus semaur: “Muga-muga rusaka kowé lan duwitmu, awit kowé mikir nèk pawèhé Gusti Allah kenèng mbok tuku karo duwit! ²¹Kowé ora mèlu apa-apa blas ing penggawéan iki, awit atimu ora resik nang ngarepé Gusti Allah. ²²Mulané, mbalika sangka klakuanmu sing ala kuwi lan njaluka ngapura marang Gusti Allah enggonmu nduwèni pikiran sing kesasar kuwi. ²³Aku ngerti nèk atimu ijik kebek ala lan kowé ijik dikwasani karo dosa!”

²⁴Simon terus nyuwun marang rasul Pétrus lan Yohanes: “Mbok aku didongakké marang Gusti Allah, supaya aja nganti klakon sing mbok omong kuwi!”

²⁵Sakwisé ngekèki paseksi bab Gusti Yésus lan nggelarké kabar kabungahan nang kono, rasul Pétrus lan Yohanes terus balik menèh nang kuta Yérusalèm. Mulihé rasul Pétrus lan Yohanes mampir nang désa-désa nang bawah Samaria kono karo nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus.

Filipus lan pengurus duwit sangka negara Etiopi

²⁶Ing sakwijiné dina mulékaté Gusti Allah ngomong marang Filipus: “Filipus,

kowé kana tata-tata lan mengko soré budala nang dalan sing medun sangka Yérusalèm nang Gaza.” Kuwi dalané wustèn. ²⁷Filipus tata-tata terus budal. Ndilalahé terus kepetuk wong Etiopi, sing jaga palès lan ngurus bandané ratu Kandaké nang negara Etiopi. Wong iki entas sangka nyembah Gusti Allah nang Yérusalèm lan saiki balik mulih. ²⁸Ing waktu kuwi wongé ijik numpak kréta karo matya sangka kitabé nabi Yésaya. ²⁹Filipus terus diomongi karo Roh Sutyi: “Kana nyedeki krétané.” ³⁰Filipus terus gelis-gelis nyedeki krétané lan krungu wongé matya kitabé nabi Yésaya. Filipus terus takon marang wongé: “Sedulur, apa kowé dunung sing mbok watya kuwi?”

³¹Wongé semaur: “Lah kepriyé aku bisané dunung nèk ora ènèng sing ndunung-ndunungké marang aku?” Wong mau terus nyuwun marang Filipus mlebu nang krétané lan njagong nang jèjèr. ³²Ayat sing diwatya karo wongé mau uniné ngéné:

“Dèkné kaya wedus sing arep dibelèh kaé lan kaya tyempé sing ora nyuwara nang ngarepé wong sing motongi wuluné. Mengkono Dèkné ora ngetokké swara blas.

³³Dèkné diasorké lan ora dikèki bener blas. Sapa sing bisa ngomongké bab turunané, awit nyawané dijikuk sangka bumi.”

³⁴Wong Etiopi mau terus takon marang Filipus: “Aku kepéngin ngerti, sing diomong karo nabi Yésaya iki sapa ta? Apa nabi Yésaya ngomongké bab dèkné déwé apa ngomongké bab wong liyané?” ³⁵Sangka ayat kuwi Filipus terus nggelarké kabar kabungahan bab Gusti Yésus. ³⁶Sak barengé neruské lakuné terus tekan pangonan sing ènèng banyuné. Wong Etiopi mau terus takon: “Lah iku ènèng banyu! Lah aku éntuk dibaptis apa ora?” ³⁷Filipus semaur: “Entuk, janji kowé pretyaya sak atimu!” Wongé semaur: “Aku pretyaya nèk Gusti Yésus kuwi Anaké Gusti Allah!”

³⁸Krétané terus kongkon mandek. Filipus lan wongé terus medun nang banyu. Filipus terus mbaptis wongé. ³⁹Sakwisé mentas Filipus terus dijikuk karo Roh Sutyi lan wong Etiopi mau wis ora weruh dèkné menèh. Wongé neruské lakuné karo bungah. ⁴⁰Ngerti-ngerti Filipus wis nang kuta Asdod. Dèkné ndlajahi kuta-kuta nang bawah kono nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus nganti tekan kuta Sésaréa.

Saulus kepetuk karo Gusti Yésus

9 ¹Saulus ijik kaya wong sétanen nggolèki murid-muridé Gusti Yésus arep dipatèni. ²Mulané dèkné terus nang nggoné Imam Gedé njaluk layang pangwasa sing arep diduduhké marang pengarepé sinaguk-sinaguk nang kuta Damaskus. Dadiné nèk nang kuta kuwi ènèng wong sing mèlu “Golongan Anyar,” yakuwi dalané Gusti Yésus, Saulus bisa nyekel wong-wong mau digawa nang Yérusalèm, ora perduli lanang apa wédok.

³Saulus terus budal nang kuta Damaskus. Lah nang dalan, wis tyedek karo kutané, kok dadakan ènèng padang semlorot sangka langit nyloroti Saulus. ⁴Saulus tiba terus krungu swara ngomong: “Saulus, Saulus! Kenèng apa kowé kok nyiya-nyiya Aku!”

⁵⁻⁶Saulus terus takon: “Kowé kuwi sapa Gusti?”

Swara mau semaur: “Aku iki Yésus sing mbok siya-siya. Saiki ngadeka! Kana mlebu nang kutané lan nang kana kowé bakal diomongi apa sing kudu mbok lakoni.”

⁷Kantya-kantyané Saulus pada mandek, kabèh kagèt ora bisa ngomong apa-apa. Wong-wong iki mèlu krungu swarané, nanging ora weruh apa-apa. ⁸Saulus terus ngadek, nanging kadung melèk dèkné ora bisa weruh apa-apa. Dèkné terus dituntun mlebu nang kuta Damaskus. ⁹Telung dina suwéné Saulus ora bisa weruh, dèkné ora mangan lan ora ngombé.

Saulus dibaptis karo Ananias

¹⁰Nang Damaskus kono ènèng muridé Gusti Yésus sing jenengé Ananias.

Gusti Yésus ngomong marang Ananias: “Ananias!” Dèkné semaur: “Kula Gusti!”

¹¹Gusti Yésus terus ngomong: “Kana tata-tata lan budal nang dalan sing jenengé ‘Lempeng’. Mlebu nang omahé Yudas. Nang kono ènèng wong sangka kuta Tarsus sing jenengé Saulus. Wongé ijik ndonga. ¹²Nang njeroné impèn Saulus weruh kowé teka numpangi tangan lan ndongakké dèkné supaya bisa weruh menèh!”

¹³Nanging Ananias semaur: “Gusti, aku krungu sangka wong pirang-pirang nèk Saulus iki nyiya-nyiya wong-wong sing nurut Gusti nang Yérusalèm.

¹⁴Dèkné teka nang Damaskus kéné malah nggawa layang pangwasa sangka penggedéné imam-imam, arep nyekeli kabèh wong sing nyebut jenengé Gusti!”

¹⁵Gusti Yésus ngomong marang Ananias: “Kana budala, awit Aku wis milih Saulus iki dadi gamanku kanggo ngabarké jenengku marang bangsa-bangsa sing dudu Ju lan marang para ratu lan uga bangsa Israèl. ¹⁶Aku déwé bakal nduduhké marang Saulus, nèk dèkné bakal nglakoni kasangsaran okèh jalaran nglabuhi Aku.”

¹⁷Ananias terus budal lan mlebu omah sing diinèpi Saulus. Ananias terus numpangi tangan Saulus karo ngomong: “Saulus sedulurku, Gusti Yésus sing wis ngétok marang kowé nang dalan dongé kowé mlaku réné, Dèkné sing ngongkon aku marani kowé, supaya kowé bisa weruh menèh lan dikwasani karo Roh Sutyi.” ¹⁸Sakwat terus kaya ènèng sisik iwak tiba sangka mripaté Saulus lan dèkné bisa weruh menèh. Saulus terus ngadek lan dibaptis. ¹⁹Sakwisé mangan dèkné awaké terus kuwat menèh.

Saulus nggelarké kabar kabungahan nang kuta Damaskus

Sakwisé kuwi Saulus terus nginep nang nggoné murid-muridé Gusti Yésus sedina-rongdina menèh. ²⁰Dèkné terus ngabarké bab Gusti Yésus nang sinaguk-sinaguk, ngomongké nèk Gusti Yésus kuwi Anaké Gusti Allah.

²¹Wong-wong sing krungu Saulus ngomong ngono kuwi pada nggumun kabèh. Wong-wong pada takon marang sakpada-pada: “Apa iki dudu Saulus kaé sing matèni saben wong nang kuta Yérusalèm sing nyebut jenengé Gusti Yésus? Dèkné tekané réné lak arep nyekel murid-muridé Gusti Yésus ta, arep digawa nang nggoné penggedéné para imam?”

²²Nanging Saulus enggoné ngabarké malah selot keras. Dèkné njlèntèk-njlèntèkké tandané nèk Gusti Yésus kuwi pantyèn nyata tenan sing ngluwari manungsa sangka pangwasané pepeteng. Lan Saulus sing ndunung-ndunungké kuwi jan tyeta banget, sampèk wong Ju sing nang kono ora bisa mbantah blas.

²³Ora let suwi wong Ju nang Damaskus terus pada ngumpul arep ngrembuk kepriyé enggoné arep matèni Saulus. ²⁴Nanging Saulus ngerti kekarepané wong-wong mau. Awan-wengi wong-wong pada njaga lawang-lawangé kuta arep matèni Saulus. ²⁵Nanging ing sakwijiné wengi murid-muridé Gusti Yésus ngetokké Saulus nganggo kranjang, diedunké sangka témboké kuta.

Saulus nang kuta Yérusalèm

²⁶Saulus terus lunga nang kuta Yérusalèm arep ngumpul karo murid-muridé Gusti Yésus sing nang kono. Nanging murid-murid mau ora pada ngandel nèk Saulus kuwi wis dadi muridé Gusti Yésus tenan. Wong-wong pada wedi. ²⁷Nanging Barnabas gelem nampa dèkné, mulané Saulus terus dieterké nang nggoné para rasul. Para rasul diomongi nèk Gusti Yésus ngétok marang Saulus nang dalan lan Gusti Yésus wis ngetokké tembung marang dèkné. Barnabas uga ngomong nèk Saulus wis nggelarké kabar kabungahan karo kendel nganggo jenengé Gusti Yésus nang kuta Damaskus. ²⁸Saulus terus manggon bebarengan karo para rasul nang Yérusalèm. Mlebu-metu dèkné ora ènèng sing ngalang-alangi lan

dèkné nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus karo kendel. ²⁹Saulus uga rembukan lan bantah-bantahan karo wong Ju sing ngomong Grik. Nanging wong-wong iki pada ngarah arep matèni dèkné. ³⁰Nanging kadung sedulur-sedulur ing pretyaya krungu bab iki, Saulus terus dieterké nang kuta Sésaréa lan sangka kono Saulus dikongkon nang kuta Tarsus.

³¹Pasamuan-pasamuan nang Yudéa lan Galiléa lan uga nang Samaria saiki pada ngalami katentremen kabèh. Pasamuan-pasamuan mau pada mundak kuwat ing pengandel lan wong-wong sing nurut Gusti ya tambah okèh, jalaran sangka pitulungané Roh Sutyi lan jalaran wong-wong pada manut marang Gusti Allah.

Rasul Pétrus nambani Enéas

³²Ing wayah kuwi rasul Pétrus ndlajahi werna-werna panggonan. Ing sakwijiné dina dèkné niliki sedulur-sedulur sing nurut Gusti nang kuta Lida. ³³Nang kuta Lida kono rasul Pétrus ketemu karo wong sing jenengé Enéas. Enéas kuwi lumpuh lan wis wolung taun nang ambèn. ³⁴Rasul Pétrus terus ngomong marang Enéas: “Enéas, Gusti Yésus Kristus nambani kowé! Tangia lan ambènmu tatanen déwé!” Sakwat Enéas tangi. ³⁵Kabèh wong nang kuta Lida lan nang bawah Saron pada pretyaya marang Gusti Yésus, awit weruh Enéas.

Rasul Pétrus nangèké Dorkas sing wis mati

³⁶Nang kuta Yopé ènèng sakwijiné wong pretyaya, wong wédok sing jenengé Tabita. Nèk tyara Grik jenengé Dorkas, tegesé Kidang. Dorkas iki okèh banget pengawéné betyik lan seneng pawèh marang liyané. ³⁷Nanging ing wayah kuwi Dorkas lara terus ninggal. Sakwisé layoné diadusi terus disèlèhké nang kamar nduwur. ³⁸Kuta Yopé kuwi ora adoh sangka kuta Lida. Kadung murid-muridé Gusti Yésus krungu nèk rasul Pétrus nang kuta

Lida, terus pada kongkonan wong loro marani Pétrus, disuwun ndang gelis teka nang kuta Yopé. ³⁹Sakwisé rasul Pétrus krungu kabaré, dèkné terus tata-tata lan budal bareng karo wong loro mau. Tekan omahé Dorkas rasul Pétrus terus digawa munggah nang kamar nduwur. Randa-randa kabèh sing nang kono pada ngrubung layoné karo nangis lan nduduhké marang rasul Pétrus sandangan lan salin gawéané Dorkas kanggo randa-randa mau dongé dèkné ijik urip. ⁴⁰Wong-wong mau terus dikongkon metu kabèh karo rasul Pétrus, dèkné terus sedeku lan ndonga. Sakwisé kuwi rasul Pétrus terus nyedeki layoné Dorkas ngomong: “Tabita, tangia!” Dorkas terus melèk. Kadung weruh rasul Pétrus dèkné terus tangi. ⁴¹Rasul Pétrus nyekel tangané Dorkas diréwangi ngadek. Sakwisé kuwi sedulur-sedulur sing pretyaya lan randa-randa mau terus dityeluk karo rasul Pétrus. Dorkas, sing saiki wis urip, terus dipasrahké marang wong-wong mau. ⁴²Kabar bab Dorkas kuwi terus mrèmèn-mrèmèn nang sak kuta Yopé lan okèh wong terus pada pretyaya marang Gusti Yésus. ⁴³Rasul Pétrus terus nginep sedina-rongdina menèh nang Yopé kono nang omahé sakwijiné Simon, tukang lulang.

Kornélius

10 ¹Nang kuta Sésaréa ènèng wong jenengé Kornélius. Kornélius kuwi kumandané bagèan militèr sing diarani “Bagèan Itali.” ²Kornélius kuwi sakwijiné wong sing pretyaya marang Gusti Allah. Dèkné déwé lan brayaté kabèh pada ngabekti marang Gusti Allah. Dèkné ya ora tau éman ngulungi wong Ju sing ora nduwé lan ing pandonga marang Gusti Allah dèkné ya temen tenan. ³Ing sakwijiné dina, kira-kira jam telu soré, dongé ijik ndedonga, dèkné nampa weweruh sangka Gusti Allah. Ing weweruh kuwi Kornélius weruh mulékaté Gusti Allah mlebu terus nyeluk dèkné: “Kornélius!”

⁴Kornélius nyawang mulékaté karo wedi terus semaur: “Kula Gusti!”

Mulékaté mau terus ngomong:
 “Pandongamu wis ketampa lan pawèhmu
 marang wong sing ora nduwé uga wis
 nggatèkké karo Gusti Allah. ⁵Kana saiki
 ngongkon wong siji-loro budal nang
 kuta Yopé dikongkon nggolèki sakwijiné
 wong sing jenengé Simon Pétrus. ⁶Simon
 Pétrus iki nginep nang omahé wong
 tukang lulang sing jenengé uga Simon.
 Dèkné manggon nang pinggir laut.”
⁷Kadung mulékaté wis lunga Kornélius
 terus nyeluk peladèné loro lan uga
 soldat siji sing pretyaya marang Gusti
 Allah. ⁸Kornélius terus ngomongké bab
 lelakon kuwi mau terus ngongkon wong-
 wong kuwi budal nang kuta Yopé.

Rasul Pétrus nampa weweruh sangka Gusti Allah

⁹Ing liyané dina rasul Pétrus munggah
 nang nduwur omah arep ndonga. Ing
 waktu kuwi wong-wong kongkonané
 Kornélius wis arep tekan kuta Yopé.
 Kuwi kira-kira wis jam rolas awan.
¹⁰Rasul Pétrus wis krasa ngelih lan
 kepéngin mangan. Lah dongé méjané
 ijik ditata, dèkné terus éntuk weweruh
 sangka Gusti Allah. ¹¹Ing sakjeroné
 weweruh kuwi rasul Pétrus weruh
 langité menga terus ènèng kaya lèmèk
 amba medun. Lèmèk iki pojokané kabèh
 papat ditalèni terus dilorot medun
 nang bumi. ¹²Ing njeroné lèmèk kuwi
 ènèng sak wernané kéwan, kayadéné
 kéwan sing sikilé papat, kéwan sing
 mbrangkang lan manuk. ¹³Terus ènèng
 swara ngomong: “Pétrus, kana kuwi
 dibèlèh lan dipangan!”

¹⁴Nanging rasul Pétrus semaur: “Ora
 Gusti, ora pisan-pisan! Aku durung tau
 mangan pangan sing ora apik lan ora
 éntuk dipangan.”

¹⁵Nanging swara mau terus ngomong
 menèh marang rasul Pétrus: “Barang sing
 dianggep apik lan kenèng dipangan karo
 Gusti Allah aja mbok tampik!” ¹⁶Lelakon
 iki dibalèni sampèk ping telu. Lèmèké
 terus diunggahké menèh nang langit.

¹⁷Rasul Pétrus mikir apa tegesé
 weweruh mau. Lah ing waktu kuwi

wong-wong kongkonané kumendan
 Kornélius wis pada teka nang ngarep
 lawang, sakwisé takon-takon omahé
 rasul Pétrus. ¹⁸Wong-wong terus takon:
 “Apa nang omah iki ènèng wong sing
 jenengé Simon Pétrus?”

¹⁹Rasul Pétrus ijik mikirké tegesé
 weweruh mau, mulané Roh Sutyi terus
 ngomong marang dèkné: “Pétrus, ènèng
 wong telu nggolèki kowé. ²⁰Ndang
 medun lan aja wedi mèlu wong-wong
 kuwi, awit Aku sing ngongkon wong-
 wong kuwi mbréné.” ²¹Rasul Pétrus
 terus medun lan ngomong marang
 wong-wong mau: “Ya aku iki wong sing
 mbok golèki. Enggonmu pada mbréné
 ènèng perluné apa?”

²²Wong-wong semaur: “Awaké
 déwé teka mbréné iki dikongkon karo
 kumendan Kornélius. Dèkné kuwi wong
 apik sing ngabekti marang Gusti Allah
 lan dèkné ya diajèni tenan karo bangsa
 Ju. Kumendan Kornélius dikétoki karo
 mulékaté Gusti Allah lan diomongi
 kongkon nyuwun kowé teka nang
 omahé, supaya bisa krungu apa sing
 arep mbok omong.” ²³Wong-wong mau
 terus dikongkon nginep nang kono karo
 rasul Pétrus.

Rasul Pétrus lan Kumendan Kornélius

Esuké rasul Pétrus terus budal mèlu
 wong-wong sing dikongkon marani
 dèkné. Enèng sedulur siji-loro sangka
 kuta Yopé kono uga mèlu. ²⁴Liyané
 dina rasul Pétrus wis tekan kuta
 Sésaréa. Kornélius wis ngentèni lan
 anak-seduluré lan kantya-kantyané
 wis dilumpukké kabèh nang omahé.
²⁵Kadung rasul Pétrus mlebu Kornélius
 terus metuk dèkné, terus sedeku nang
 ngarepé lan ngurmat dèkné. ²⁶Nanging
 Kornélius dikongkon ngadek karo rasul
 Pétrus: “Kornélius, ngadeka, awit aku
 iki ya namung manungsa kaya kowé.”
²⁷Sakwisé kuwi rasul Pétrus terus mèlu
 mlebu omah karo omong-omongan.
 Nang kono wong pirang-pirang wis
 pada ngumpul. ²⁸Rasul Pétrus terus
 ngomong: “Para sedulur, kowé pada

ngerti déwé nèk wong Ju kuwi ora éntuk tyampur karo wong sing dudu Ju apa mlebu omahé. Nanging Gusti Allah wis ndunungké marang aku nèk aku ora kenèng ngarani wong ala apa ora apik. ²⁹Mulané, sakwisé aku dityeluk kongkon mbréné, aku ya ora kepriyé-priyé, nanging terus teka. Lah saiki aku arep takon marang kowé, kenèng apa aku kok mbok kongkon teka mbréné?”

³⁰⁻³²Kornélius terus semaur: “Telung dina kepungkur, dongé aku ijik ndedonga, kira-kira jam telu soré, kok dadakan ènèng wong ngadek nang ngarepku nganggo salin putih sumeblak. Wongé ngomong: ‘Kornélius, Gusti Allah wis nampa pandongamu lan pawèhmu marang wong ora nduwé Dèkné ya nggatèkké. Kana ngongkon wong budal nang kuta Yopé nggolèki wong sing jenengé Simon Pétrus, sing nginèp nang nggoné Simon tukang lulang, sing omahé nang pinggir laut.’ ³³Mulané aku ya terus kongkonan marani kowé lan maturkesuwun banget kowé saiki wis teka. Saiki awaké déwé wis ngumpul nang kéné nang ngarepé Gusti Allah, awaké déwé kepéngin ngrungokké tembungé Gusti marang kowé kanggo awaké déwé kabèh.”

Tembungé rasul Pétrus

³⁴Rasul Pétrus terus ngomong ngéné: “Saiki aku ngerti tenan nèk Gusti Allah ora mbédak-mbédakké manungsa. ³⁵Dèkné nampa saben wong sing pretyaya marang Dèkné lan sing nuruti kekeapané Dèkné, ora perduli bangsa apa. ³⁶Gusti Allah wis ngedunké pitutur marang bangsa Israèl, sing ngabarké bab katentreman lantaran Gusti Yésus Kristus, Gustiné kabèh manungsa. ³⁷Kowé kabèh wis ngerti bab sing wis klakon kabèh nang Yudéa, molai nang Galiléa, sakwisé Yohanes Pembaptis ngundang wong-wong supaya dibaptis. ³⁸Kowé kabèh wis ngerti nèk Gusti Yésus sangka Nasarèt sing dikèki Roh Sutyi lan pangwasa karo Gusti Allah. Dèkné terus budal

nang endi-endi nulungi kabèh wong lan nambani sing dikwasani sétan, awit Gusti Allah mberkahi Dèkné. ³⁹Aku déwé lan kantya-kantya kabèh weruh sembarang sing ditindakké karo Gusti Yésus nang negarané wong Ju lan nang kuta Yérusalèm. Senajan ngono, wong Ju malah matèni Gusti Yésus nang kayu pentèngan. ⁴⁰Nanging Gusti Allah nangèké Dèkné sangka pati ing telung dinané lan Gusti Allah ngétokké Dèkné marang wong-wong. ⁴¹Ya ora dikétokké marang kabèh wong, nanging namung marang awaké déwé sing wis dipilih karo Gusti Allah, supaya weruh déwé lan dadi seksiné. Ya awaké déwé iki sing mangan lan ngombé bebarengan karo Gusti Yésus, sakwisé Dèkné tangi sangka pati. ⁴²Gusti Yésus ngongkon awaké déwé sing dadi seksi, supaya ngabarké marang manungsa nèk Dèkné sing dipilih karo Gusti Allah dadi rèkteré manungsa sing ijik urip lan sing wis mati. ⁴³Nabi-nabi kabèh wis ngomongké nèk saben wong sing pretyaya marang Gusti Yésus nampa pangapura sangka dosa-dosané, awit Dèkné nduwèni kwasal!”

Wong-wong sing nang omahé Kornélius nampa Roh Sutyi

⁴⁴Dongé rasul Pétrus ijik ngomongké kuwi mau kabèh, dadakan waé Roh Sutyi medun terus ngwasani wong-wong sing pada ngrungokké tembungé. ⁴⁵Wong-wong Ju sing pretyaya sing teka karo rasul Pétrus pada nggumun kabèh. Nggumuné kuwi, Gusti Allah kok uga ngedunké Roh Sutyi marang wong-wong sing dudu Ju. ⁴⁶Wong-wong Ju kuwi krungu wong-wong sing dikwasani karo Roh Sutyi pada ngetokké basa anèh lan pada memuji kwané Gusti Allah. ⁴⁷Rasul Pétrus terus ngomong: “Delokké déwé, wong-wong kuwi pada nampa Roh Sutyi, pada waé karo awaké déwé. Apa ènèng wong sing bisa ngalang-alangi wong-wong iki dibaptis karo banyu?” ⁴⁸Rasul Pétrus terus ngongkon wong-wong sing dikwasani karo Roh Sutyi

kuwi supaya dibaptis ing jenengé Gusti Yésus Kristus. Sakwisé kuwi wong-wong pada nyuwun marang rasul Pétrus supaya nginep sedina-rongdina menèh.

Laporané rasul Pétrus marang pasamuhan nang kuta Yérusalèm

11 ¹Para rasul lan para sedulur sing nang Yudéa pada krungu nèk wong sing dudu Ju uga pada nampa pituturé Gusti Allah. ²Kadung rasul Pétrus teka nang kuta Yérusalèm, dèkné dipaiduh karo wong-wong Ju sing pretyaya. Pinemuné wong-wong iki, wong sing dudu Ju sing mlebu dadi wargané pasamuhané Gusti Yésus kudu nglakoni sunat. Wong-wong iki ngomong ngéné marang rasul Pétrus: ³“Kenèng apa kowé kok nginep nang omahé wong sing ora sunat, malah mangan bebarengan karo wong-wong kuwi mbarang? Kuwi lak ora apik ta?” ⁴Mulané rasul Pétrus terus ngekèki laporan bab prekara-prekara sing wis klakon kabèh.

⁵⁻⁷Dèkné molai ngéné: “Dongé aku nang kuta Yopé, wayahé aku ijik ndedonga, kok aku nampa weweruh. Aku weruh kaya ènèng lèmèk amba sing pojokané papat ditalèni. Lèmèk mau diedunké sangka langit terus mandek nang ngarepku. Kadung tak ematké aku weruh nang njeroné lèmèk kuwi ènèng kéwan-kéwan sing sikilé papat, kéwan-kéwan galak lan kéwan-kéwan sing mbrangkang lan uga ènèng manuk-manuk. Aku terus krungu swara ngomong marang aku ngéné: ‘Pétrus, ngadeka, belèhana lan panganan!’ ⁸Nanging aku terus semaur: ‘Ora Gusti, ora! Aku durung tau mangan pangan sing ora apik lan ora éntuk dipangan!’ ⁹Swara sangka langit mau terus ngomong: ‘Barang sing dianggep apik lan kenèng dipangan karo Gusti Allah aja mbok tampik!’ ¹⁰Prekara iki sampèk klakon ping telu. Sakwisé kuwi lèmèké lan sak isiné diangkat munggah menèh nang langit. ¹¹Ing waktu kuwi ènèng wong lanang telu

teka nang omah sing tak inepi. Wong telu kuwi kongkonan sangka kuta Sésaréa, kongkon nggolèki aku. ¹²Roh Sutyi ngomong marang aku penging wedi, aku kenèng mèlu wong-wong kuwi budal nang kuta Sésaréa. Sangka kuta Yopé kono ènèng sedulur nenem sing mèlu aku nang kuta Sésaréa. Awaké déwé terus nang nggoné kumendan Kornélius. ¹³⁻¹⁴Sak tekané awaké déwé Kornélius ya terus ngomong marang awaké déwé nèk dèkné ditekani mulékat nang omahé. Mulékaté ngomong ngéné marang dèkné: ‘Kornélius, kana ngongkon wong budal nang kuta Yopé nggolèki wong sing jenengé Simon Pétrus. Pétrus bakal ngomongi kowé kepriyé kowé sak brayatmu bisané slamet.’ ¹⁵⁻¹⁶Nang omahé Kornélius kono aku entas molai ngomong, kok terus dadakan waé Roh Sutyi medun marang wong-wong, tunggalé kaya sing dialami awaké déwé kaé ndisik-ndisiké. Aku terus kélingan marang tembungé Gusti Yésus, dongé Dèkné ngomong ngéné: ‘Yohanes mbaptis karo banyu, nanging kowé bakal dibaptis nganggo Roh Sutyi!’ ¹⁷Dadiné saiki tyeta tenan nèk Gusti Allah déwé wis ngekèki pawèh marang wong-wong sing dudu Ju, tunggalé waé karo pawèh sing ditampa karo awaké déwé, dongé awaké déwé pretyaya marang Gusti Yésus Kristus. Lah aku iki sapa ta, kok wani ngalang-alangi Gusti Allah?”

¹⁸Sakwisé krungu tembungé rasul Pétrus kuwi mau, wong-wong terus ora pada maido dèkné menèh, malah terus pada memuji marang Gusti Allah ngomong: “Nèk ngono Gusti Allah uga ngekèki kelunggaran marang wong-wong liya bangsa, supaya pada ninggal laku sing ala lan molai urip sing anyar.”

Pasamuhan nang kuta Antioki

¹⁹Wong-wong sing pretyaya terus pada buyar, jalaran pada diusir lan dipilara, sakwisé Stéfanus dipatèni. Wong-wong pada buyar sampèk tekan bawah Fenisia, tekan pula Siprus lan uga tekan kuta

Antioki. Wong-wong sing pretyaya sing pada buyar kuwi pada nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus Kristus nang panggonan-panggonan sing anyar, nanging namung marang wong Ju.

²⁰Nanging uga ènèng wong pretyaya sing pada teka nang pula Siprus lan kuta Siréné, terus sangka kono lunga nang kuta Antioki. Nang Antioki kono wong-wong terus nggelarké kabar kabungahan marang wong-wong bangsa liya, kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus.

²¹Pangwasané Gusti Yésus ngréwangi wong-wong pretyaya kuwi, mulané wong pirang-pirang terus pada pretyaya lan masrahké uripé marang Gusti Yésus.

²²Kadung sedulur-sedulur nang pasamuhan nang Yérusalèm krungu kabar bab lelakon nang pasamuhan nang Antioki, terus pada ngongkon sedulur Barnabas rana. ²³Sak tekané nang kono Barnabas weruh wong-wong pretyaya sing nang kono pada diberkahi karo Gusti Allah. Barnabas bungah banget lan nyuwun marang sedulur-sedulur mau, supaya pada mantep lan temen terus nurut Gusti sak atiné. ²⁴Barnabas kuwi wong apik sing kebek karo Roh Sutyi lan pengandel. Okèh wong pada pretyaya marang Gusti Yésus, jalaran sangka piwulangé Barnabas.

²⁵Sakwisé kuwi Barnabas terus lunga nang kuta Tarsus, nggolèki sedulur Saulus. ²⁶Kadung wis ketemu, Saulus terus diejèk nang kuta Antioki. Barnabas lan Saulus mulangi wong okèh nang pasamuhan nang Antioki kono, nganti setaun suwéné. Ya nang Antioki kono wong-wong sing nurut Gusti Yésus Kristus molai dityeluk wong Kristen.

²⁷Ing waktu kuwi terus ènèng nabi siji-loro sangka Yérusalèm teka nang Antioki. ²⁸Ènèng siji, jenengé Akabus, nampa kaweruh sangka Roh Sutyi terus ngomong nèk bakal ènèng kekurangan pangan gedé nekani sak bumi. (Lan iki ya pantyèn klakon tenan dongé Klaudius dadi ratu.) ²⁹Mulané para sedulur Kristen nang kuta Antioki terus molai nglumpukké urunan kanggo

sedulur-sedulur Kristen sing nang Yudéa. Saben wong kudu nguruni sak bisané. ³⁰Kadung wis rampung enggoné nglumpukké urunané, sedulur-sedulur terus ngongkon Barnabas lan Saulus ngeterké duwité marang para penuntuné pasamuhan nang Yérusalèm.

Rasul Yakobus dipatèni lan rasul Pétrus dityekel

12 ¹Ing waktu kuwi ratu Hérodès molai ngongkon nyekeli wong pasamuhan. ²Dèkné ngongkon nyekel rasul Yakobus, kakangé rasul Yohanes. Yakobus terus diketok guluné. ³Kadung ratu Hérodès weruh nèk kuwi ndadèkké senengé wong Ju, dèkné terus ngongkon nyekel rasul Pétrus mbarang. Kuwi tiba wayahé riyaya Roti tanpa Ragi. ⁴Rasul Pétrus dityekel terus dilebokké nang setrapan. Sing dikongkon njaga rasul Pétrus soldat patang syif, sak syif soldaté papat. Karepé ratu Hérodès rasul Pétrus arep dikrutu nang ngarepé wong pirang-pirang, sakwisé riyaya Paskah. ⁵Suwéné rasul Pétrus nang setrapan sedulur-sedulur sak pasamuhan pada ndonga tanpa mandek marang Gusti Allah kanggo dèkné.

Rasul Pétrus metu sangka setrapan

⁶Ing wengi sakkurungé digawa nang ngarepé ratu Hérodès, rasul Pétrus turu, tangané diranté gandèng karo soldat loro nang kiwa lan tengené. Lawangé setrapané mbarang dijaga soldat. ⁷Terus dadakan waé mulékaté Gusti ngadek nang sèl kono, semlorot madangi sèlè. Mulékaté terus nggugah rasul Pétrus: “Ndang tangi!” Sakwat ranténé utyul sangka tangané. ⁸Mulékaté terus ngomong: “Sabukmu lan sepatumu ndang dienggo!” Rasul Pétrus ya manut apa omongé mulékaté. “Salinmu njaba dienggo lan hayuk mèlu aku.” ⁹Rasul Pétrus terus ngetutké mulékaté metu sangka setrapan, nanging dèkné ora ngerti mulékaté kuwi ènèng tenan apa ora. Mikiré dèkné kuwi ngimpi. ¹⁰Sampèk ngliwati tukang jaga sing

sepisan, terus ngliwati tukang jaga sing nomer loro, terus tekan lawang wesi, dalané metu nang dalam gedé sing njujuk nang kuta. Lawang wesi mau menga déwé, mulékaté lan rasul Pétrus terus metu. Kadung wis tekan njaba, mulékaté terus mlaku sak dalam karo rasul Pétrus, terus ngilang.

¹¹Rasul Pétrus terus dunung tenan, mulané ngomong: “Saiki aku ngerti nèk Gusti wis ngongkon mulékaté ngluwari aku sangka pangwasané ratu Hérodès lan sangka kekarepané wong Ju.”

¹²Sakwisé dunung lelakon mau, rasul Pétrus terus budal nang omahé Maria, ibuné Yohanes, sing uga ketyeluk Markus. Nang omah kono ènèng wong okèh sing ijik pada ngumpul lan ndedonga. ¹³Rasul Pétrus terus totok-totok nang lawang njaba. Botyah wédok, peladèné, sing jenengé Rodé terus niliki sapa sing totok-totok lawang. ¹⁴Rodé ora pangling karo swarané rasul Pétrus, nanging sangking bungahé ora mbukakké lawangé, malah balik mlebu menèh ngomongi sedulur-sedulur liyané nèk rasul Pétrus nang ngarep lawang. ¹⁵Wong-wong mau semaur: “Kowé kuwi gendeng apa kepriyé?” Nanging Rodé ngetyek terus: “Pantyèn rasul Pétrus tenan, aku ora goroh! Dèkné tenan!” Liyané terus semaur: “O, menawa kuwi mulékaté sing ngantyané rasul Pétrus!”

¹⁶Nanging rasul Pétrus totok-totok lawangé terus. Wong-wong terus mbukak lawangé. Kadung weruh rasul Pétrus, terus pada kagèt tenan. ¹⁷Rasul Pétrus terus karo tangané ngongkon wong-wong kongkon pada meneng. Dèkné terus nyiritakké enggoné Gusti ngetokké dèkné sangka setrapan. Rasul Pétrus terus ngomong: “Kana sedulur Yakobus lan sedulur-sedulur liyané pada diomongi!” Dèkné terus lunga sangka kono budal nang liya panggonan.

¹⁸Ing ésuké para soldat sing jaga setrapan pada gègèran, pada bingung jalaran ora ngerti rasul Pétrus nang endi. ¹⁹Ratu Hérodès terus mréntah kongkon nggolèki, nanging rasul Pétrus

ora ketemu. Sing jaga setrapan terus dityeluk lan ditakoni lan sakwisé kuwi dipatèni.

Ratu Hérodès terus lunga sangka Yudéa budal nang kuta Sésaréa lan manggon nang kono.

Patiné ratu Hérodès

²⁰Dongé ratu Hérodès nang kuta Sésaréa kono, wong-wong sangka kuta Tirus lan kuta Sidon bebarengan pada kongkonan délegasi nang nggoné ratuné. Awit, ya embuh apa jalarané, wong-wong sing manggon nang kuta Tirus lan Sidon pada marakké ratu Hérodès nesu banget. Nanging, jalaran kuta Tirus lan Sidon kuwi pangané tekané sangka nggoné ratu Hérodès, mulané terus délegasiné ngglenik Blastus, sèkrètarisé Hérodès, kongkon nembungké ratuné nyuwun kawelasan lan bisa rukun menèh.

²¹Ing sakwijiné dina sing wis dirantyam sakdurungé, Hérodès nganggo penganggoné ratu terus njagong nang damparé karo ngetokké tembung marang wong-wong. ²²Ing sak tengahé ngetokké tembung kuwi wong-wong pada surak-surak ngomong: “Kuwi dudu manungsa sing ngomong, nanging sakwijiné gusti allah!” ²³Sakwat mulékaté Gusti Allah ngantem ratu Hérodès, awit dèkné nampa pengalemané manungsa. Kuduné pengaleman kuwi dipasrahké marang Gusti Allah. Ratu Hérodès terus nglétak dipangan tyatying terus mati.

²⁴Pituré Gusti terus mrèmèn-mrèmèn terus lan wong pirang-pirang pada pretyaya marang Gusti Yésus Kristus.

²⁵Sakwisé Barnabas lan Saulus masrahké duwit urunan marang para penuntun nang pasamuhan nang Yérusalèm, terus pada balik menèh nang kuta Antioki, nanging ngejèk Yohanes Markus mbarang.

Barnabas lan Saulus dipilih karo Roh Sutyi

13 ¹Nang pasamuhan nang kuta Antioki kono ènèng nabi-nabi lan

guru-guru kayadéné Barnabas, Siméon, sing uga katyeluk Níger, Lusius sangka Kiréné, Manain lan Saulus. Manain kuwi tyilikané diemong bareng karo ratu Hérodès. ²Ing sakwijiné dina, dongé wong-wong iki pada ngumpul memuji Gusti lan pasa, Roh Sutyi ngomong: “Aku mbutuhké Barnabas lan Saulus kanggo penggawéan sing gedé.” ³Wong-wong terus pasa lan ndonga terus lan sakwisé kuwi terus numpangi tangan ndongakké Barnabas lan Saulus, terus dikongkon budal.

Barnabas lan Saulus nang pula Siprus

⁴Barnabas lan Saulus terus manut kongkonané Roh Sutyi budal nang kuta Selukia. Sangka kono terus numpak prau ngabrah nang pula Siprus. ⁵Kadung wis tekan kuta Salamis wong loro iki terus pada ngabarké pituturé Gusti Allah nang sinaguk-sinaguké wong Ju. Yohanes mbarang ya mèlu ngréwangi nang kono. Iki Yohanes sing uga katyeluk Markus.

⁶Wong-wong mau terus pada ndlajahi pula Siprus sampèk rata nganti tekan kuta Pafos. Nang kuta Pafos kono Barnabas lan Saulus kepetuk karo wong Ju sing jenengé Bar-Yésus. Bar-Yésus iki ngakuné nabi, nanging dèkné nganggoké pangwasa pepeteng. ⁷Bar-Yésus iki kantyané Sèrgius Paulus, gramangé pula kono, wong sing jeru kaweruhé. Gramang Sèrgius Paulus kongkonan nyeluk Barnabas lan Saulus, awit kepéngin krungu bab pituturé Gusti Allah. ⁸Nanging Elimas, kuwi jenengé Bar-Yésus ing tembung Griik, ngalang-alangi supaya gramangé ora pretyaya marang Gusti Yésus. ⁹Saulus, sing uga ketyeluk Paulus, mandeng wongé. ¹⁰Ing kwasané Roh Sutyi rasul Paulus terus ngomong: “Elimas, kowé kuwi pantyèn anaké Sétan. Atimu kebek karo pikiran sing ala, mulané kowé nglawan sembarang sing betyik. Senengmu namung malik piwulang-piwulangé Gusti sing bener. ¹¹Saiki tangané Gusti bakal nggebuk kowé lan kowé bakal lamur lan ora bakal weruh padangé srengéngé sak untara.”

Sakwat Elimas mripaté lamur lan ora weruh apa-apa, terus tyemumak-

tyemumuk nggolèk dalam lan njaluk dituntun. ¹²Gramangé weruh lelakon kuwi terus pretyaya marang Gusti Yésus. Dèkné nggumuné éram-éram bab piwulangé Gusti.

Barnabas lan Paulus nang kuta Antioki, bawah Pisidi

¹³Rasul Paulus lan sak kantyané terus numpak prau lunga sangka kuta Pafos, budal nang kuta Pèrgi nang bawah Pamfili. Nanging Yohanes Markus ora gelem mèlu terus, malah balik nang Yérusalèm. ¹⁴Sangka kuta Pèrgi Barnabas lan rasul Paulus terus budal terus nang kuta Antioki nang bawah Pisidi. Ing dina sabat wong loro iki terus mèlu ngumpul nang sinaguk. ¹⁵Sakwisé matya sangka wèt-wèté nabi Moses lan kitabé para nabi, para pinituwané sinaguk terus kongkonan takon marang rasul Paulus lan Barnabas, menawa nduwèni tembung kanggo mbangun wong-wong sing nang kono. ¹⁶Rasul Paulus terus ngadek lana ngumbulké tangané, ngekèki ngerti nèk dèkné kepéngin ngetokké tembung. Rasul Paulus ngomong ngéné:

“Para sedulur bangsa Israèl lan sedulur-sedulur liyané sing nyembah marang Gusti Allah nang panggonan kéné! Aku nyuwun pada ngrungokké sing arep tak omong iki. ¹⁷Gusti Allah, ya Gusti Allahé bangsa Israèl, wis milih mbah-mbahané awaké déwé lan bangsa iki didadèkké bangsa sing gedé, dongé ijik manggon nang negara Egipte. Nganggo kwsa sing nggumunké Gusti Allah terus ngluwaré bangsa iki sangka pangwasané negara Egipte. ¹⁸Sakwisé kuwi terus patang puluh taun suwéné Gusti Allah nyabari wangkalé bangsa iki suwéné nang wustèn. ¹⁹Gusti Allah wis nelukké bangsa pitu nang negara Kanaan lan negarané dikèkké marang bangsa Israèl kongkon ngenggoni, patang atus sèket taun suwéné.

²⁰“Sakwisé kuwi terus dikèki penuntun-penuntun nganti jamané nabi Samuèl. ²¹Bangsa Israèl terus njaluk

ratu. Gusti Allah terus ngekèki Saul, anaké Kis, dadi ratuné. Saul iki sangka turunané Bènyamin lan dèkné dadi ratu patang puluh taun suwéné. ²²Nanging Saul terus diedunké karo Gusti Allah lan Daved sing didadèkké ratu. Bab Daved Gusti Allah ngomong ngéné: ‘Daved iki, anaké Isai, pantyèn wong sing tak senengi tenan. Dèkné bakal nuruti apa karepku.’ ²³Lan kaya sing wis dijanji karo Gusti Allah, turunané Daved, yakuwi Gusti Yésus, dadi Juru Slameté bangsa Israèl. ²⁴Sakdurungé Gusti Yésus teka, Yohanes Pembaptis wis ngundangi wong Israèl kongkon pada ninggal klakuan ala lan molai urip anyar lan dibaptis. ²⁵Sakdurungé rampung kerjanané, Yohanes Pembaptis mau ngomong marang wong-wong: ‘Aku iki dudu Kristus sing mbok arep-arep, dudu. Nanging Dèkné bakal teka sak mburiku. Ngutyuli sepatuné Dèkné waé durung pantes aku.’

²⁶“Para sedulur turunané Bapa Abraham lan sedulur-sedulur kabèh sing nyembah marang Gusti Allah, kabar kabungahan iki wis digelarké marang awaké déwé. ²⁷Wong-wong nang kuta Yérusalèm lan para pinituwané ora pada ngerti nèk Gusti Yésus kuwi Juru Slameté. Wong-wong kuwi ora dunung tembungé para nabi, senjata tembungé para nabi mau saben kumpulan ing dina sabat diwatya. Wong-wong mau malah pada nyalahké Gusti Yésus lan mengkono kuwi malah pada nuruti tembungé para nabi. ²⁸Senajan ora nduwé jalaran blas kanggo nyetrap pati marang Gusti Yésus, nanging wong-wong kuwi meksa pada nyuwun marang gramang Pilatus supaya Gusti Yésus dipatèni. ²⁹Sakwisé wong-wong mau nglakoni sembarang sing wis ketulis nang Kitab, layoné Gusti Yésus terus diedunké sangka kayu pentèngan lan disèlèhké nang kuburan. ³⁰Nanging Gusti Allah nangèké Gusti Yésus sangka pati. ³¹Gusti Yésus terus ngétok marang murid-muridé sing mauné mèlu Dèkné ndlajahi bawah Galiléa nganti tekan

kuta Yérusalèm. Ya wong-wong iki sing saiki dadi seksiné Gusti Yésus marang bangsa Israèl. ³²⁻³³Mulané para sedulur, awaké déwé teka mbréné iki nggawa kabar kabungahan iki marang kowé kabèh, yakuwi, apa sing wis dijanji karo Gusti Allah marang mbah-mbahané awaké déwé saiki wis keturutan, awit Gusti Yésus wis ditangèkké sangka pati. Nang kitab Masmur bab loro lak ketulis ngéné ta:

‘Kowé kuwi Anakku,
ing dina iki Aku dadi Bapakmu!’

³⁴Lan bab enggoné Gusti Allah nangèké Gusti Yésus sangka pati, supaya badané ora rusak, ketulis ngéné:

‘Aku bakal ngekèki berkah
marang kowé
sing wis tak janji
marang Daved!’

³⁵Mulané nang kitab Masmur liyané ya ènèng tulisan sing uniné ngéné:

‘Gusti, Kowé ora bakal nglilani
nèk badané peladènmu,
sing manut marang Kowé,
sampèk rusak.’

³⁶Para sedulur, tembung-tembung sangka Kitab kuwi ora ngomongké bab ratu Daved, ora. Awit ratu Daved mati, sakwisé dèkné nuntun bangsané miturut kekarapané Gusti Allah. Dèkné terus kakubur tyampur karo mbah-mbahané lan badané wujuté ya rusak. ³⁷Nanging badané Gusti Yésus, sing ditangèkké sangka pati karo Gusti Allah, ora rusak. ³⁸Mulané kowé kudu ngerti para sedulur, ya Gusti Yésus iki sing marakké kowé bisa ngerti nèk dosa-dosamu bisa dingapura. ³⁹Sapa sing pretyaya marang Dèkné wis dingapura dosa-salahé kabèh lan bakal ketampa Gusti Allah. Nglakoni wèt-wèté nabi Moses ora bisa marakké dosa-salahé kabèh dingapura. ⁴⁰Mulané pada sing ati-ati, supaya kowé aja sampèk ngalami kaya sing diomong karo para nabi, sing uniné ngéné:

⁴¹‘Awas kowé,
sing pada seneng
nyepèlèkké marang Gusti Allah.
Kowé bakal kagèt.’

Lungaa sangka ngarepku.
 Awit kowé ora bakal pretyaya
 marang penggawéan
 sing bakal tak tindakké saiki,
 senajana ènèng wong
 sing ndunungké marang kowé!’ ”

⁴²Sakwisé metu sangka sinaguk mau wong-wong terus pada nyuwun marang rasul Paulus lan Barnabas teka menèh, supaya ing dina sabat mingguné ngarep neruské piwulangé mau. ⁴³Sak rampungé kumpulan okèh wong Ju lan wong liyané sing mèlu agama Ju pada pretyaya marang piwulangé rasul Paulus lan Barnabas. Rasul Paulus lan Barnabas ngomongi wong-wong iki kanti tenanan, supaya pada temen terus enggoné urip njagaké marang kabetyikané Gusti Allah.

⁴⁴Ing dina sabat minggu liyané mèh wong sak kuta kabèh pada teka nang sinaguk, kepéngin ngrungokké pituturé Gusti. ⁴⁵Nanging para pengarepé agama Ju terus pada panas atiné weruh nèk wong okèh pada nggatèkké marang piwulangé rasul Paulus lan Barnabas. Wong-wong kuwi terus pada ngèlèk-èlèkké rasul Paulus nganggo tembung-tembung sing ora pantes blas. ⁴⁶Rasul Paulus lan Barnabas enggoné mulang malah mundak kendel lan ngomong ngéné: “Pantyèn awaké déwé kudu nggawa pituturé Gusti Allah marang kowé ndisik. Nanging malah mbok tampik lan kowé pada ngétokké nèk ora pantes nampa urip langgeng, mulané awaké déwé arep marani bangsa liyané, sing durung kenal marang Gusti Allah. ⁴⁷Awit Gusti wis ngongkon awaké déwé, Dèkné ngomong ngéné:

‘Kowé wis tak dadèkké pepadang kanggo bangsa-bangsa sing ora kenal marang Gusti Allah, supaya kowé nggawa dalan keslametan marang kabèh manungsa nang sak jembaré jagat.’ ”

⁴⁸Wong-wong sing dudu Ju pada bungah krungu tembungé rasul Paulus kuwi lan pada ngelem pituturé Gusti.

Sing wis tata-tata kepéngin nampa urip langgeng terus pada masrahké uripé marang Gusti.

⁴⁹Pituturé Gusti terus sumebar nang endi-endi, rata nang sak bawah kono. ⁵⁰Nanging para pengarepé agama Ju ora seneng karo lelakon kuwi, mulané terus ngojok-ojoki para penggedéné kuta kono, uga wong wédok-wédok sing pada mèlu agama Ju lan sing diajèni karo wong-wong nang kono. Wong-wong iki terus pada nyiya-nyiya rasul Paulus lan Barnabas terus pada diusir kongkon pada lunga sangka panggonan kono. ⁵¹Rasul Paulus lan Barnabas terus ngetok-etokké lemahé sangka sikilé nang ngarepé wong okèh kuwi, kanggo tanda nèk wis ora ngerti jawané, terus lunga nang kuta Ikonium. ⁵²Nanging murid-muridé Gusti sing nang kuta Antioki kono pada bungah tenan lan pada kebek karo Roh Sutyi.

Rasul Paulus lan Barnabas nang kuta Ikonium

14 ¹Lelakoné rasul Paulus lan Barnabas nang kuta Ikonium ya tunggalé waé karo nang kuta Antioki. Nang kuta Ikonium rasul Paulus lan Barnabas uga mlebu nang sinaguk lan nggelarké pituturé Gusti Allah lan okèh wong Ju lan sing dudu Ju terus pada pretyaya marang Gusti Yésus Kristus. ²Nanging wong-wong Ju sing ora gelem pretyaya terus ngojok-ojoki wong-wong sing dudu Ju, marakké wong-wong kuwi terus pada nglawan marang para rasul. ³Rasul Paulus lan Barnabas ora ngrèwès marang wong-wong kuwi, malah suwi nang kuta kono. Para rasul mau pada ngabarké bab Gusti Yésus karo kendel lan Gusti Allah déwé ngantepké kabar bab katrésnané Gusti kuwi nganggo mujijat-mujijat sing ditindakké karo para rasul. ⁴Para wargané kuta kono terus petyah dadi loro: sing sebelah nurut wong-wong Ju lan sing liyané nurut rasul Paulus lan Barnabas.

⁵Wong-wong Ju lan para pinituwané lan uga wong-wong dudu Ju terus pada

ngumpul arep milara lan mbandemi watu marang para rasul. ⁶Kadung para rasul krungu bab kuwi terus pada lunga nang kuta Listra lan Dèrbé, kuwi kuta-kuta nang bawah Likonia lan uga nang panggonan-panggonan nang sak kiwatenené kono. ⁷Nang kono para rasul nggelarké kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus.

Rasul Paulus lan Barnabas nang kuta Listra

⁸Nang kuta Listra kono ènèng sakwijiné wong sing kawit lairé lumpuh sikilé lan durung tau mlaku. ⁹⁻¹⁰Wongé ngrungokké piwulangé rasul Paulus. Rasul Paulus ngematké wongé tenan lan ngerti nèk wongé bisa waras, awit wongé nduwé pretyaya. Mulané rasul Paulus terus ngomong marang wongé nganggo swara banter: “Ngadeka!” Wongé terus ngadek jegénggak lan mlaku-mlaku. ¹¹Kadung wong-wong kono weruh sing ditindakké karo rasul Paulus kuwi, kabèh terus pada ramé ngomong ing basa Likonia: “Déwa-déwa pada medun rupa wong urip marani awaké déwé.” ¹²Barnabas diarani Séus lan rasul Paulus diarani Hèrmès, awit dèkné sing ngomong. ¹³Imam déwa Séus, sing tèmpele nang sak njabané kuta, terus teka nggawa sapi-sapi lan kembang digawa nang lawangé kuta. Imam lan wong pirang-pirang kuwi arep ngekèki kurban marang para rasul.

¹⁴⁻¹⁵Kadung Barnabas lan rasul Paulus krungu apa sing arep ditindakké karo wong-wong mau, wong-wong terus dipenging nglakoni sing kaya ngono. Rasul Paulus lan Barnabas nyuwèk-nyuwèk saliné, terus pada mblayu marani wong-wong kuwi karo ngomong banter: “Para sedulur, kenèng apa kowé kok pada nindakké sing kaya ngono. Awaké déwé iki lak tunggalé manungsa kaya kowé kabèh. Awaké déwé iki mbréné arep nggawa kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus, supaya kowé kabèh ninggal brahala-brahala sing ora nyata lan pada manut

marang Gusti Allah sing urip, sing nggawé langit, bumi, segara lan sak isiné. ¹⁶Ing jaman sing wis kliwat Gusti Allah ngejarké marang para bangsa pada mlaku nurut dalané déwé-déwé. ¹⁷Nanging Gusti Allah tansah ngétokké kabetyikané, awit Dèkné ngekèki udan lan panènan marang kowé, supaya kowé bisa ketyukupan ing pangan lan pada bungah.” ¹⁸Senajan wis diomongi ngono, nanging meksa kangèlan menggak wong-wong sing pada ngekèki kurban marang para rasul.

¹⁹Sangka kuta Antioki lan kuta Ikonium ènèng wong Ju pada teka ngojok-ojoki wong-wong nang kono. Paulus terus dibandemi watu, terus disèrèt metu sangka kuta, ndarani dèkné wis mati. ²⁰Nanging kadung wong-wong sing pretyaya pada ngrubung dèkné, rasul Paulus terus ngadek lan balik mlebu nang kuta menèh. Esuké rasul Paulus lan Barnabas terus budal nang kuta Dèrbé.

Rasul Paulus lan Barnabas balik nang kuta Antioki

²¹Nang kuta Dèrbé kono rasul Paulus lan Barnabas uga nggelarké kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus lan wong okèh pada dadi muridé. Sakwisé kuwi para rasul terus balik nang kuta Listra, Ikonium lan Antioki nang bawah Pisidi. ²²Nang kuta-kuta kuwi para rasul pada ngantepké pengandelé sedulur-sedulur sing pretyaya, supaya pada kendel. Sedulur-sedulur pada diélingké kongkon pada mantep terus ing pretyaya. Tembungé para rasul ngéné: “Nèk awaké déwé kepéngin mlebu Kratoné Gusti Allah, awaké déwé bakal nglakoni kasangsaran okèh.” ²³Nang saben pasamuhan nang kono para rasul terus miji pinituwa-pinituwané pasamuhan. Nganggo pandonga lan pasa para pinituwa kuwi terus dipasrahké marang Gusti Allah, sing dadi andel-andelé.

²⁴Sakwisé rasul Paulus lan Barnabas ndlajahi bawah Pisidi, terus pada balik

menèh nang bawah Pamfili. ²⁵Nang kono para rasul nggelarké kabar kabungahan nang kuta Pèrgi, terus pada budal nang kuta Atalia. ²⁶Sangka kono para rasul terus ngabrah, balik nang kuta Antioki. Ya nang kuta Antioki kono dèk mbiyèn Paulus lan Barnabas ditetepké dadi rasul lan Gusti Allah ngétokké kabetyikané, awit miji rasul loro iki kanggo ngerjani penggawéané Gusti sing saiki wis rampung.

²⁷Kadung wis pada teka nang kuta Antioki rasul Paulus lan Barnabas terus nglumpukké sedulur-sedulur nang pasamuhan kono, dikèki laporan bab sembarang sing wis ditindakké karo Gusti Allah lantaran rasul loro iki. Rasul Paulus lan Barnabas uga ngomongké enggoné Gusti Allah wis ngekèki dalam marang wong-wong sing dudu Ju bisa dadi wong Kristen. ²⁸Para rasul terus rada suwi bebarengan karo sedulur-sedulur nang pasamuhan kono.

**Begandringé para rasul
nang kuta Yérusalèm**

15 ¹Terus ènèng wong Ju siji-loro sangka Yudéa teka nang kuta Antioki. Wong-wong iki mulang marang sedulur-sedulur Kristen nang Antioki kono, nèk ora bisa slamet nèk ora disunati miturut wèt-wèté nabi Moses. ²Piwulang kuwi marakké wong-wong sing sangka Yudéa mau èngkèl-èngkèlan karo rasul Paulus lan Barnabas. Entèk-entèkané para penuntuné pasamuhan terus nggawé putusan ngongkon rasul Paulus lan Barnabas lan uga sedulur siji-loro sangka pasamuhan Antioki kono pada budal nang kuta Yérusalèm, supaya ngrembuk prekara iki karo para rasul lan para pinituwa nang kana.

³Wong-wong sing dikongkon budal terus dieterké karo sedulur-sedulur sangka pasamuhan. Wong-wong sing budal nang Yérusalèm kuwi mlakuné liwat bawah Fenisi lan Samaria. Kuwi ndadèkké bungahé sedulur-sedulur kono, awit pada dikabari nèk wong-wong sing dudu Ju pada pretyaya marang Gusti

Yésus. ⁴Sak tekané nang kuta Yérusalèm sedulur-sedulur sangka Antioki mau ditampa karo bungah karo sedulur-sedulur sangka pasamuhan kono lan uga para rasul lan para pinituwa. Sedulur-sedulur kongkonan sangka Antioki mau terus pada ngomongké sembarang sing ditindakké karo Gusti Allah lantaran rasul Paulus lan Barnabas. ⁵Nanging ènèng sedulur Kristen siji-loro sangka golongané para Farisi ngadek lan ngomong: “Wong sing dudu Ju sing dadi wong Kristen kuwi kudu nglakoni sunat lan netepi wèt-wèté nabi Moses!”

⁶Para rasul lan para pinituwa terus pada ngrembuk prekara iki. ⁷Sakwisé suwi enggoné bebantahan, rasul Pétrus terus ngadek lan ngomong ngéné: “Para sedulur! Kowé kabèh wis pada ngerti kepriyé enggoné Gusti Allah kawit mbiyèn wis milih aku sangka tengahmu kabèh, kongkon nggelarké kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus marang wong-wong sing dudu Ju, supaya wong-wong kuwi uga pada krungu kabar iki lan pada pretyaya. ⁸Gusti Allah sing mangertèni pikirané manungsa wis nduduhké nèk Dèkné gelem nampa wong-wong sing dudu Ju, awit Dèkné ngekèki Roh Sutyi marang wong-wong kuwi, pada waé kaya enggoné Dèkné ngekèki marang awaké déwé. ⁹Gusti Allah blas ora mbédak-mbédakké wong-wong sing dudu Ju karo awaké déwé. Gusti Allah ngesiki atiné wong-wong mau, jalaran wong-wong pada pretyaya. ¹⁰Lah nèk ngono, kenèng apa kowé kok pada nglawan marang Gusti Allah lan arep ngebot-eboti sedulur-sedulur kuwi? Lah gèk mbah-mbahané awaké déwé lan awaké déwé waé ora kuwat nyangga momotan kuwi. ¹¹Mbok aja kaya ngono! Awit awaké déwé pada pretyaya lan dislametké jalaran sangka kawelasané Gusti Yésus, semono uga wong-wong sing dudu Ju kuwi!”

¹²Wong sing pada ngumpul nang kono meneng kabèh sak barengé ngrungokké kabar-kabar sing digawa karo Barnabas

lan rasul Paulus bab mujijat-mujijat sing ditindakké karo Gusti Allah nang tengahé wong-wong sing dudu Ju lantaran rasul loro kuwi. ¹³Sakwisé kuwi Yakobus terus ngomong ngéné: “Para sedulur, dirungokké omongku iki. ¹⁴Sedulur Simon Pétrus wis ngomongké nèk Gusti Allah enggoné nglumpukké bangsa kanggo Dèkné déwé, kawit wiwitané wis ngétokké kabetyikané lan kawelasané marang wong-wong sing dudu Ju. ¹⁵Tembungé para nabi dèk mbiyèn pantyèn tyotyok karo prekara iki. Awit wis ketulis ngéné:

¹⁶ ‘Sakwisé kuwi
aku bakal balik
lan omahé Daved
sing wis rubuh
arep tak dekné menèh
supaya bisa kaya mbiyèn.

¹⁷ Dadiné wong liyané
sing dudu Ju
kabèh bakal nggolèki Aku,
kabèh wong
sing ora kenal marang Aku,
sing wis tak panggil
dadi wèkku.

¹⁸ Kuwi tembungé Gusti,
sing wis nindakké kuwi mau kabèh
kawit wiwitané!’ ”

¹⁹ Yakobus neruské tembungé: “Para sedulur, miturut pinemuku, ora bener nèk awaké déwé nggawé angèlé sedulur-sedulur sing dudu Ju sing wis pada pretyaya marang Gusti Allah. ²⁰ Apiké awaké déwé nulis layang waé, diomongi supaya ora mangan pangan sing wis dipasrahké marang brahala; uga dipenging supaya ora mangan dagingé kéwan tekekan; dipenging mangan getih; uga kudu dipenging nindakké laku bédang. ²¹ Awit pendak dina sabat wèt-wété nabi Moses kawit mbiyèn diwatyakké nang sinaguk-sinaguk nang endi waé.”

Putusané rembukané para rasul

²² Para rasul, para pinituwa lan para wargané pasamuane terus nggawé putusan milih wong siji-loro sangka

tengahé wong sing mèlu rerembukan mau, dikongkon budal nang kuta Antioki, bareng karo rasul Paulus lan Barnabas. Sing dipilih kuwi Yudas, sing uga jenengé Barsabas lan Silas. Wong loro iki diajèni tenan karo para sedulur nang pasamuane kono. ²³ Wong loro iki digawani layang sing isiné ngéné:

Kabar slamet sangka sedulurmu para rasul lan para pinituwa nang Yérusalèm marang sedulur-sedulur kabèh sing dudu Ju, sing manggon nang kuta Antioki lan uga nang bawah Siria lan Silisia.

²⁴ Awaké déwé krungu nèk ènèng wong siji-loro sangka Yérusalèm kéné nggawé susah lan bingungmu, awit mulangi sing ora bener. Kuwi ora sangka kekarepané awaké déwé. ²⁵ Mulané awaké déwé terus nganakké rembukan lan miji sedulur loro dikongkon teka nang nggonmu, yakuwi sedulur Yudas lan Silas. Sedulur loro iki budal bareng karo Barnabas lan rasul Paulus. ²⁶ Sedulur loro iki ora éman nyawané kanggo nglabuhi Gustiné awaké déwé Yésus Kristus. ²⁷ Ya sedulur loro iki sing bakal ndunungké isiné layang iki marang kowé. ²⁸ Roh Sutyi lan awaké déwé kabèh wis dadi siji ing pinemu lan awaké déwé wis nggawé putusan nèk ora bakal nggawé susahmu lan ora ngebot-eboti kowé ngliwati sing perlu. ²⁹ Tegesé, kowé aja pada mangan pangan sing wis disajènké marang brahala, aja mangan getih lan aja mangan dagingé kéwan tekekan lan uga aja pada laku bédang. Nèk kowé nyingkiri prekara-prekara kuwi, kuwi wis tyukup. Ya mung semono tembungé awaké déwé, muga-muga Gusti mberkahi kowé kabèh!

³⁰ Sedulur-sedulur sing arep lunga pada pamitan terus budal nang kuta Antioki. Nang kono sedulur-sedulur sak pasamuane terus dikumpulké kabèh lan layangé terus dipasrahké. ³¹ Sakwisé krungu isiné layangé, sedulur-sedulur pada bungah banget, awit pada

kebangun. ³²Sedulur Yudas lan Silas, kabèh loroné nabi, terus pada mbangun sedulur-sedulur sampèk suwi, ngantepké pengandelé wong-wong, supaya pada mundak kendel. ³³Sakwisé nang kono rada suwi, Yudas lan Silas terus dililani mulih lan digawani kabar slamet kanggo sedulur-sedulur sing kongkonan sedulur loro iki. ³⁴Nanging Silas malah nang kono terus, dèkné ora mèlu balik.

³⁵Rasul Paulus lan Barnabas terus rada suwi nang kuta Antioki kono. Bebarengan karo sedulur-sedulur okèh para rasul iki pada nggelarké pituturé Gusti.

Rasul Paulus pisah karo Barnabas

³⁶Ora let suwi rasul Paulus ngomong marang Barnabas: “Hayuk awaké déwé pada niliki sedulur-sedulur nang saben kuta sing wis dikabari pituturé Gusti karo awaké déwé, supaya ngerti kepriyé kabaré karo sedulur-sedulur kuwi.”

³⁷Lah Barnabas karepé ngejèk Yohanes Markus. ³⁸Nanging rasul Paulus ora gelem nèk Markus mèlu, awit dèkné tau ninggal wong loro mau nang bawah Pamfili lan Markus kuwi ora temen lan ora ngréwangi tekan sak rampungé pengawéan. ³⁹Prekara kuwi marakké padu, sampèk entèk-entèkané rasul Paulus karo Barnabas pisah. Saiki Barnabas ngejèk Markus, terus numpak kapal budal nang pula Siprus. ⁴⁰⁻⁴¹Lah rasul Paulus terus ngejèk Silas. Sakwisé sedulur loro iki dipasrahké marang kabetyikané Gusti Allah terus pada budal arep ndlajahi bawah Siria lan Silisia, ngantepké pengandelé sedulur-sedulur nang pasamuhan-pasamuhan nang bawah kono.

Timotius mèlu rasul Paulus lan Silas

16 ¹Rasul Paulus uga teka nang kuta Dèrbé lan Listra. Nang kono ènèng sedulur Kristen sing jenengé Timotius. Iboné Timotius kuwi wong Kristen sangka bangsa Ju, nanging bapaké wong Grik. ²Kabèh sedulur Kristen nang kuta Listra lan Ikonium

pada ngerti nèk Timotius kuwi wong apik. ³Rasul Paulus kepéngin ngejèk Timotius mèlu dèkné. Lan jalaran kabèh wong Ju ngerti nèk bapaké Timotius kuwi wong Grik lan Timotius ora sunat, mulané dèkné terus nglakoni sunat. ⁴Nang saben kuta sing ditekani, rasul Paulus ngomongké bab putusan-putusan sing wis ditetepké karo para rasul lan para pinituwa nang Yérusalèm lan nyuwun marang sedulur-sedulur, supaya pada netepi putusan-putusan kuwi. ⁵Mengkono kuwi rasul Paulus ngantepké pengandelé sedulur-sedulur nang pasamuhan-pasamuhan lan wargané saben dina mundak terus.

Rasul Paulus diweruhi bab wong sangka Masedonia

⁶Jalaran Roh Sutyi ora nglilani rasul Paulus sak kantyané nggelarké kabar kabungahan bab Gusti Yésus Kristus nang bawah Asia Tyilik, wong telu mau terus ndlajahi bawah Frigia lan Galasia. ⁷Kadung tekan bawah Misia, wong-wong terus njajal arep mlebu nang bawah Bitinia, nanging Rohé Gusti Yésus ora nglilani kuwi. ⁸Mulané wong-wong terus budal nang kuta Troas liwat bawah Misia. ⁹Nang kuta Troas kono mbenginé kuwi rasul Paulus éntuk weweruh, ènèng wong sangka Masedonia ngadek tyeluk-tyeluk: “Aku nyuwun kowé pada teka nang bawah Masedonia lan nulungi awaké déwé.” ¹⁰Sakwisé éntuk weweruh kuwi awaké déwé dunung nèk Gusti Allah nyeluk awaké déwé kongkon budal nang bawah Masedonia nggelarké kabar kabungahan marang wong-wong nang kono. Awaké déwé terus tata-tata lan budal nang bawah Masedonia.

Nang kuta Filipi

¹¹Awaké déwé terus numpak prau lunga sangka kuta Troas arep ngabrah nang pula Samotraké. Esuké awaké déwé terus budal nang kuta Néopolis. ¹²Sangka kono awaké déwé terus nuju arep nang Filipi, kuta sing ndisik déwé nang bawah Masedonia. Kuta Filipi

kuwi panggonané wong Rum. Awaké déwé nginep sedilut nang kono. ¹³Ing dina sabat awaké déwé metu sangka kutané arep nang pinggir laut, awit awaké déwé mikir nèk nang kono ènèng panggonan kanggo ndedonga marang Gusti Allah. Awaké déwé njagong lan omong-omongan karo wong wédok-wédok sing nang kono. ¹⁴Nang tengahé wong wédok-wédok kuwi ènèng siji sing jenengé Lidia, bakul purper sangka kuta Tiatira. Lidia kuwi wong sing ngabekti marang Gusti Allah, mulané Gusti Allah mbukak atiné supaya dèkné gelem nampa lan pretyaya marang piwulangé rasul Paulus. ¹⁵Lidia sak brayaté terus dibaptis. Lidia terus nyuwun marang awaké déwé ngéné: “Nèk kowé ngandel tenan nèk aku iki wis pretyaya marang Gusti, mbok hayuk pada nginep nang omahku ta.” Lan jalaran Lidia meksa marang awaké déwé, awaké déwé ya terus budal nang nggoné dèkné.

Rasul Paulus lan Silas dilebokké nang setrapan

¹⁶Ing sakwijiné dina, dongé awaké déwé budal nang sinaguk, awaké déwé kepetuk wong wédok, wong slaf, sing dikwasani karo demit. Wong wédok iki marakké wong-wong sing nduwé dèkné kuwi dadi sugih, jalaran dèkné bisa ngomongké prekara-prekara sing bakal klakon ing uripé wong. ¹⁷Wong wédok kuwi ngetutké rasul Paulus lan awaké déwé karo bengok-bengok: “Wong-wong iki peladènè Gusti Allah sing gedé déwé kwasané. Tekané mbréné arep ngomongi kowé kepriyé bisané kowé nampa keslametan!” ¹⁸Pirang-pirang dina suwéné wong wédok mau bengok-bengok terus, marakké rasul Paulus nesu banget. Dèkné terus minger lan nundung demité ngomong: “Ing jenengé Gusti Yésus, kowé tak tundung metu sangka wong wédok iki!” Sakwat demité metu sangka wong wédok mau.

¹⁹Kadung wong-wong sing nduwé wong wédoké weruh nèk wis ora bakal éntuk bati menèh sangka wong wédok

kuwi, terus pada nyekel rasul Paulus lan Silas. Wong loro iki disèrèt digawa nang lataré pasar arep dipasrahké marang penggedéné kuta kono. ²⁰Kadung wis digawa nang ngarepé para penggedéné kuta kono, sing nduwé slaf mau terus ngomong: “Wong loro iki wong Ju sing nggawé gègèr nang kuta kéné.” ²¹Wong loro iki mulangi adat-tata-tyara sing séjé karo pernautané awaké déwé. Awaké déwé wargané negara Rum lan ora gelem mèlu adat-adat iki!” ²²Uga wong pirang-pirang pada mèlu nyalahké rasul Paulus lan Silas.

Para penggedéné kuta terus nyuwèk-nyuwèk saliné rasul Paulus lan Silas terus ngongkon metyuti. ²³Sakwisé kuwi wong loro mau terus dilebokké nang setrapan lan sing jaga setrapan dipréntah, supaya wong loro kuwi dijaga sing apik. ²⁴Jalaran dipréntah ngono, mulané sing jaga mau nglebokké rasul Paulus lan Silas nang sèl sing jeru déwé lan sikilé dipasang nang blok kayu.

²⁵Kadung kira-kira wis tengah wengi, Paulus lan Silas terus pada ndonga lan singi-singi memuji Gusti Allah. Wong setrapan liya-liyané pada ngrungokké. ²⁶Terus dadakan ènèng lindu gedé sampèk pondasiné setrapan kono hoyak lan lawang-lawangé pada menga. Ranté-ranté sing dienggo ngranté wong-wong nang kono pada utyul. ²⁷Sing jaga setrapan terus tangi lan weruh lawang-lawangé setrapan pada menga. Mikiré wong-wong sing disetrap wis pada lunga kabèh. Wongé terus njikuk pedangé arep matèni dèkné déwé. ²⁸Nanging rasul Paulus terus mbengok: “Aja matèni awakmu déwé! Awaké déwé kabèh ijik nang kéné!”

²⁹Sing jaga mau terus njaluk dian lan mlebu nang njero. Karo ndredekan dèkné terus niba nang ngarepé rasul Paulus lan Silas. ³⁰Sing jaga terus nggawa rasul Paulus lan Silas metu terus takon: “Bapak-bapak, apa sing kudu tak lakoni supaya bisa nampa keslametan?” ³¹Rasul Paulus lan Silas semaur: “Pretyayaa marang Gusti Yésus lan kowé sak brayatmu bakal nampa

keslametan!”³² Rasul Paulus lan Silas terus ndunung-ndunungké bab pituturé Gusti Allah marang sing jaga setrapan mau sak brayaté.³³ Ing wengi kuwi waé rasul Paulus lan Silas diejèk nang omahé lan tatu-tatuné rasul Paulus lan Silas terus diresiki lan dirumati. Sakwisé kuwi sing jaga setrapan sak brayaté terus dibaptis.³⁴ Rasul Paulus lan Silas terus disuguhi mangan. Tukang jaga setrapan mau sak brayaté jan bungah tenan saiki bisa pretyaya marang Gusti Allah.

³⁵Ing ésuké para penggedéné negara Rum ngongkon sekaut budal nang setrapan, kongkon ngomongi nèk rasul Paulus lan Silas kudu dietokké.

³⁶Sing jaga setrapan mau terus ngomongi rasul Paulus: “Para penggedéné Rum ngomong nèk kowé kudu dietokké. Ya kana mlaku sing apik-apik!”

³⁷Nanging rasul Paulus ngomong karo sekaut-sekaut sing nggawa kabar mau: “Tanpa dikrutu awaké déwé dipetyuti nang ngarepé wong okèh, lah mangka awaké déwé iki wargané negara Rum. Awaké déwé dilebokké setrapan lan saiki dikongkon lunga meneng-menengan waé. Ora ngono! Bèn para penggedéné Rum déwé teka ngetokké awaké déwé iki!”

³⁸Sekaut-sekaut mau terus ngomongké kuwi marang para penggedéné Rum. Kadung krungu nèk rasul Paulus lan Silas kuwi wargané negara Rum, para penggedé mau terus wedi banget.³⁹ Wong-wong iki terus gelis-gelis teka nang setrapan lan njaluk ngapura. Sakwisé kuwi para penggedé terus nuntun rasul Paulus lan Silas metu sangka setrapan lan nyuwun marang wong loro mau supaya lunga sangka kuta kono.⁴⁰ Rasul Paulus lan Silas terus marani omahé Lidia. Nang kono pada ketemu karo sedulur-sedulur liyané. Sakwisé mulangi lan ngantepké pengandelé sedulur-sedulur nang kono, rasul Paulus lan Silas terus lunga sangka kono.

Nang kuta Tèsalonika

17 ¹Rasul Paulus lan Silas terus liwat kuta Amfipolis lan kuta

Apolonia tekan kuta Tèsalonika. Nang kono ènèng sinaguk.² Kaya sak lumrahé rasul Paulus terus mlebu mbrono mèlu kumpulan. Sampèk telung sabat terus-terusan rasul Paulus tukar pikiran karo wargané sinaguk kono bab ayat-ayaté Kitab Sutyi.³ Rasul Paulus ndunung-ndunungké ayat-ayat mau lan mbuktèkké nèk Kristus kudu nandang sangsara lan ditangèkké sangka pati. Dèkné ngomong ngéné: “Gusti Yésus iki sing tak kabarké marang kowé, Dèkné sing dadi Kristus.”⁴ Enèng wong siji-loro sing pretyaya, terus pada mèlu karo rasul Paulus lan Silas; semono uga okèh wong Grik sing mauné mèlu agama Ju, malah okèh wong wédok, wong gedé-gedé, sing uga pada pretyaya.

⁵Weruh wong okèh dadi wong Kristen wong-wong Ju terus pada panas atiné. Terus nglumpukké wong-wong nakal kongkon nggawé gègèran, marakké sak kuta kabèh ramé gègèran. Wong-wong terus mlebu omahé Jason nggolèki rasul Paulus lan Silas, arep digawa nang ngarepé kumpulané warga kuta.⁶⁻⁷ Kadung rasul Paulus lan Silas ora ketemu, wong-wong terus nyèrèt Jason lan wong pretyaya siji-loro, digawa nang ngarepé penggedéné kuta kono karo ngomong: “Wong-wong kuwi nang endi waé nggawé rétyok lan saiki nang kéné ditampa karo Jason. Wong-wong kuwi nerak wèt-wété ratuné Rum, awit ngomong nèk ènèng ratu liyané sing jenengé Yésus.”⁸ Tembung kuwi nggawé gègèrè wong okèh lan uga para penggedéné kuta.⁹ Para penggedé mau terus njaluk bayaran duwit marang Jason lan kantya-kantyané. Sakwisé dibayar, Jason lan liyané terus dietyulké.

Nang kuta Béréa

¹⁰Ing mbenginé kuwi sedulur-sedulur pada ngongkon rasul Paulus lan Silas lunga nang kuta Béréa. Sak tekané nang Béréa rasul Paulus lan Silas terus nggolèki sinaguk.¹¹ Wong-wong Ju nang kuta kono luwih gemati tenimbang wong Tèsalonika. Wong-wong Ju

nang kuta Béréa kono pada seneng ngrungokké piwulang sing digelarké karo rasul Paulus lan Silas. Saben dina wong-wong iki pada matya Kitab Sutyi, kepéngin ngerti piwulangé rasul Paulus kuwi bener apa ora. ¹²Ing sak tengahé wong-wong kono okèh sing pada pretyaya lan okèh wong gedé sangka bangsa Grik, lanang lan wédok, dadi wong Kristen. ¹³Nanging wong Ju nang kuta Tèsalonika pada krungu nèk rasul Paulus lan Silas nggelarké pituturé Gusti Allah nang kuta Béréa, terus pada mbrono, ngojok-ojoki lan ngobong-obongi atiné wong okèh sing ngumpul nang kono. ¹⁴Mulané sedulur-sedulur terus gelis-gelis ngongkon rasul Paulus nang pinggir laut, arep digawa nang kuta Aténe, nanging Timotius lan Silas ditinggal nang Béréa. ¹⁵Kadung wis tekan kuta Aténe, sedulur-sedulur sing ngeterké rasul Paulus terus balik menèh nang Béréa. Rasul Paulus nyuwun sedulur-sedulur iki kongkon ngomongi Silas lan Timotius, supaya ndang nusul dèkné.

Nang kuta Aténe

¹⁶Rasul Paulus saiki ngentèni tekané Silas lan Timotius. Nang kuta Aténe kono dèkné sedi tenan weruh retya-retya brahala pirang-pirang, sasaté ngebeki panggonan kono. ¹⁷Nang sinaguk rasul Paulus omong-omongan karo wong Ju lan wong-wong sing dudu Ju, nanging mèlu agama Ju. Saben dina dèkné ya ngono kuwi nang lataré pasar, karo sapa waé sing liwat kono. ¹⁸Enèng filosof sangka golongan Epikuri lan Stoiki sing pada bantah-bantahan karo rasul Paulus. Enèng sing ngomong: “Apa ta sing diomongké karo tukang ngobrol kuwi?”

Enèng menèh sing ngomong: “Wong kuwi mesti mulangké bab déwa-déwa sing anyar!” Wong-wong ngomong ngono kuwi, jalaran rasul Paulus nggelarké bab Gusti Yésus lan tanginé sangka pati. ¹⁹Rasul Paulus terus diejèk nang panggonan kumpulané para filosof,

panggonan sing jenengé Eropakus. Wong-wong ngomong ngéné: “Awaké déwé kepéngin ngerti bab piwulang sing anyar sing mbok wulangké iki. ²⁰Awit ènèng prekara-prekara sing anyar kanggo awaké déwé, mulané awaké déwé kepéngin ngerti.” ²¹Wong Aténe lan bangsa liyané sing manggon nang kuta kono kuwi dina-dinané namung seneng ngrungokké lan ngrembuk bab prekara-prekara sing anyar.

²²Rasul Paulus terus ngadek nang ngarepé Eropakus kono terus ngomong: “Para sedulur nang Aténe! Aku nitèni sangka werna-werna prekara nèk kowé kuwi wong agama. ²³Awit dongé aku mlaku-mlaku nang kuta, aku weruh nang sak tengahé panggonan sembayang ènèng altar sing tulisané ngéné: ‘Kanggo gusti allah sing awaké déwé ora kenal’. Ya bab Gusti Allah sing mbok sembahi tanpa kowé kenal iki aku ngabarké marang kowé. ²⁴Ya Gusti Allah iki sing nggawé jagat sak isiné. Lan ya Gusti Allah iki Gusti Allahé langit lan bumi. Gusti Allah iki ora manggon nang omah gawéané manungsa. ²⁵Gusti Allah iki ya ora mbutuhké sesajèn apa waé sangka manungsa, kaya Dèkné kekurangan apa-apa waé. Malah Dèkné sing ngekèki ambekan lan urip; Dèkné sing ngekèki sembarang marang manungsa. ²⁶Sangka wong siji Gusti Allah wis ndadèkké bangsa-bangsa, supaya pada manggon nang sak jembaré bumi kéné. Ya Gusti Allah iki sing wis kawit wiwitané ngarani waktuné lan watesé panggonan-panggonan kanggo manungsa. ²⁷Gusti Allah enggoné nindakké kuwi kabèh, supaya manungsa pada nggolèki Dèkné lan beja tenan nèk bisa ketemu karo Dèkné. Awit sakjané Gusti Allah kuwi ora adoh karo awaké déwé. ²⁸Enèng sing tau ngomong:

‘Jalaran sangka pangwasané Gusti Allah awaké déwé urip lan awaké déwé manggon ing donya iki.’

Kaya sing wis diomongké karo para tukang tulis sangka tengahmu:

'Awaké déwé uga
turunan sangka Gusti Allah.'

²⁹Lan jalaran awaké déwé iki anaké Gusti Allah, mulané ya ora bener nèk awaké déwé nganggep nèk Gusti Allah kuwi kétoké kaya retya gawéan emas, selaka apa watu, manut pikirané lan kapinterané manungsa. ³⁰Gusti Allah ora mikirké jamané mauné, dongé manungsa ora kenal marang Dèkné, ora, nanging saiki Gusti Allah ngabarké nèk kabèh manungsa kudu ninggal klakuan sing ala lan nurut Dèkné. ³¹Awit Gusti Allah wis netepké dina enggoné Dèkné arep ngrutu jagat; Dèkné wis miji wong siji sing bakal nindakké kuwi. Mulané, kanggo mbuktèkké iki Gusti Allah wis nangèké wong iki sangka pati."

³²Sakwisé wong-wong mau krungu rasul Paulus ngomongké bab tanginé wong mati, terus ènèng sing pada ngguyu tembungé rasul Paulus mau, ènèng sing ngomong ngéné: "Suk-suk waé aku arep ngrungokké menèh."

³³Rasul Paulus terus lunga sangka Eropakus kono. ³⁴Nanging ènèng wong siji-loro sing pretyaya lan mèlu rasul Paulus, kayadéné Dionisius, tukang pikir nang Eropakus kono, uga ènèng wong wédok sing jenengé Damaris lan liya-liyané menèh.

Rasul Paulus nang kuta Korinta

18 ¹Sakwisé kuwi rasul Paulus terus lunga sangka kuta Aténe budal nang kuta Korinta. ²Nang Korinta kono rasul Paulus kepetuk karo wong Ju sing jenengé Akwila, wong sangka kuta Pontus. Akwila durung suwi teka sangka negara Itali karo bojoné sing jenengé Priskila. Tekané nang kuta Korinta kono, jalaran ratuné Rum sing jenengé Klaudius, ngusir wong Ju kabèh kongkon lunga sangka kuta Rum. ³Rasul Paulus terus nggolèki omahé Akwila lan Priskila terus manggon karo brayat kuwi lan nyambutgawé bebarengan karo wong-wong kuwi, awit kerjanaané tunggalé, yakuwi nggawèni omah lulang. ⁴Saben dina sabat rasul Paulus

nggelarké pituturé Gusti nang sinaguk, tujuané ndunung-ndunungké marang wong-wong Ju lan Grik, supaya pada pretyaya marang Gusti Yésus Kristus.

⁵Sakwisé Silas lan Timotius teka sangka Masedonia, rasul Paulus terus namung merlokké nggelarké kabar kabungahané Gusti Yésus Kristus, ndunungké marang wong Ju, nèk Gusti Yésus kuwi Kristus. ⁶Nanging wong-wong malah pada nampik lan ngolok-olok, mulané rasul Paulus terus ngebutké lemahé sangka saliné karo ngomong: "Nèk kowé kenèng sangsara, kuwi ya salahmu déwé. Aku ora nduwé salah apa-apa marang kowé. Wiwit saiki aku arep marani wong liya-liya bangsa."

⁷Wong-wong mau terus ditinggal lunga karo rasul Paulus. Dèkné terus mondok nang omahé wong sing dudu Ju sing jenengé Titius Yustus. Wong iki mèlu agama Ju lan omahé nang jèjèrè sinaguk. ⁸Penggedéné sinaguk sing jenengé Krispus sak brayaté uga pada pretyaya marang Gusti Yésus. Uga wong liya-liyané menèh nang Korinta kono pada ngrungokké kabar kabungahan sing digelarké karo rasul Paulus lan wong-wong kuwi pada pretyaya marang Gusti Yésus. Wong-wong sing pretyaya mau terus pada dibaptis.

⁹Ing sakwijiné wengi Gusti Allah ngomong marang rasul Paulus ing njeroné weweruh. Tembungé ngéné: "Paulus, aja wedi! Diteruské enggonmu nggelarké kabar kabungahan lan aja mandek, awit Aku ngréwangi kowé.

¹⁰Nang kuta kéné okèh wong sing bakal dadi umatku, mulané aja wedi, awit ora ènèng wong sing bakal nggawé ala marang kowé." ¹¹Mulané rasul Paulus enggoné manggon nang kuta kono ya sampèk setaun setengah suwéné, karo mulangi wong-wong bab pituturé Gusti Allah.

¹²Nanging kadung Galio dadi gramang nang distrik Akaya, wong Ju terus ngroyok rasul Paulus. Rasul Paulus dityekel terus digawa nang ngarepé kantor kruton. ¹³Wong-wong ngelahké

rasul Paulus ngomong ngéné: “Wong iki ngejèk wong okèh nyembah marang Gusti Allah nganggo patrap sing séjé karo pernatané agamané awaké déwé.”

¹⁴Kadung rasul Paulus ijik arep nyauri kelahan mau, gramang Galio terus ngomong ngéné marang wong-wong Ju kuwi: “Kowé wong Ju, nèk wong iki nerak pernatané negara apa nglakoni salah sing gedé, pantyèn bener aku nampa kelahanmu. ¹⁵Nanging prekara sing marakké padu iku lak bab tembung lan jeneng lan prekara-prekara bab pernatana-pernatana agamamu déwé. Prekara kaya ngono kuwi kudu mbok urusi déwé. Aku emoh ngetokké tembung bab kuwi!” ¹⁶Wong-wong Ju mau terus dikongkon metu kabèh. ¹⁷Sakwisé kuwi wong-wong terus nyekel Sostenès, penggedéné sinaguk kono. Wongé digebuki nang ngarepé kruton kono. Nanging gramang Galio ora ngrèwès blas.

Rasul Paulus mulih nang kuta Antioki

¹⁸Rasul Paulus ijik rada suwi menèh nang Korinta kono. Sakwisé kuwi dèkné terus lunga sangka kono, numpak kapal karo Priskila lan Akwila, budal nang bawah Siria. Sakdurungé budal rasul Paulus nyukur rambuté nang kuta Kèngkréa, kanggo netepi janjiné. ¹⁹Kadung tekan kuta Efése, rasul Paulus terus ninggal Priskila lan Akwila, terus mlebu nang sinaguk lan ngomongké bab pituturé Gusti marang wong-wong Ju. ²⁰Wong-wong kuwi nyuwun marang rasul Paulus, supaya rada suwi nang kono, nanging dèkné ora bisa. ²¹Mulané rasul Paulus ngomong: “Nèk Gusti Allah nglilani, suk menèh aku balik mbréné.” Rasul Paulus terus lunga sangka kuta Efése.

²²Tekan kuta Sésaréa rasul Paulus mlaku terus, budal nang kuta Yérusalèm, arep niliki pasamuhan nang kono. Sakwisé kuwi dèkné terus budal nang kuta Antioki. ²³Rasul Paulus ora suwi nang kuta Antioki kono, nanging dèkné terus lunga turut bawah Galasia lan

Frigia, tujuané ngantepké pengandelé sedulur-sedulur tunggal pretyaya nang kono.

Apolos nang kuta Efése lan Korinta

²⁴Nang kuta Efése ènèng wong Ju teka sing jenengé Apolos, lairan sangka kuta Alèksandria. Apolos kuwi wong sing bisa nggelarké pituturé Gusti lan dèkné ya jeru pangertiné bab Kitab Sutyi. ²⁵Apolos wis nampa piwulang bab dalané Gusti, mulané dèkné bisa mulangké bab Gusti Yésus karo ati sing semanget, senajan dèkné namung ngerti bab baptisané Yohanes Pembaptis. ²⁶Uga nang sinaguk Apolos mulangi karo kendel. Kadung Priskila lan Akwila krungu piwulangé, Apolos terus diampirké nang omahé, supaya bisa didunung-dunungké sing tyeta bab piwulang Kristen sak kabèhé. ²⁷Sakwisé kuwi Apolos kepéngin budal nang bawah Akaya. Sedulur-sedulur Kristen nang Efése kono pada bungah karo pikiran kuwi, mulané terus nggawani layang, supaya sedulur-sedulur nang bawah Akaya kono pada nampa Apolos sing apik. Kadung teka nang Akaya, Apolos bisa ngantepké pengandelé sedulur-sedulur nang kono, jalaran sangka kabetyikané Gusti Allah. ²⁸Nang sak tengahé wong pirang-pirang Apolos bantah-bantahan karo wong-wong Ju lan ndunung-ndunungké sangka Kitab Sutyi, nèk Gusti Yésus kuwi Kristus.

Rasul Paulus nang kuta Efése

19 ¹Suwéné Apolos ijik nang kuta Korinta, rasul Paulus ndlajahi panggonan-panggonan sing adoh kuta, sampèk terus tekan kuta Efése. Nang kono rasul Paulus kepetuk karo wong Kristen siji-loro. ²Wong-wong Kristen mau ditakoni: “Apa kowé wis nampa Roh Sutyi dongé kowé dibaptis?”

Saurané wong-wong mau: “Apa kuwi? Awaké déwé durung tau krungu bab Roh Sutyi!”

³Lah rasul Paulus terus takon: “Lo, lah nèk ngono kowé dibaptis karo baptisan apa?”

Wong-wong semaur: “Karo baptisané Yohanes.”

⁴Rasul Paulus terus ndunungké: “Baptisané Yohanes kuwi baptisané wong-wong sing pada ninggal urip dosa. Yohanes mulangi wong-wong, supaya pada pretyaya marang Gusti Yésus, sing tekané sak mburiné dèkné.”

⁵Sakwisé krungu kuwi, wong-wong mau terus pada njaluk dibaptis ing jenengé Gusti Yésus. ⁶Rasul Paulus terus numpangi tangan ndongakké wong-wong mau, terus sakwat wong-wong dikwasani karo Roh Sutyi, terus pada ngetokké basa kasukman lan uga ngetokké tembungé Gusti Allah nganggo basa sing lumrah. ⁷Wong-wong mau kabèhé ènèng wong rolas.

⁸Telung sasi suwéné rasul Paulus mulangi karo kendel nang sinaguk, tukar-pikiran karo wong-wong Ju lan ndunung-ndunungké wong-wong bab Kratoné Gusti Allah. ⁹Nanging ènèng wong siji-loro sing wangkal ora gelem pretyaya. Wong-wong kuwi malah ngolok-olok piwulang Kristen nang ngarepé wong okèh. Mulané wong-wong kuwi terus ditinggal lunga karo rasul Paulus. Wong sing pada pretyaya terus dikumpulké lan saben dina rasul Paulus mulang nang panggonan sing lumrahé dienggo mulang karo Tiranus. ¹⁰Rong taun suwéné rasul Paulus mulang ngono. Dadiné wong-wong sing manggon nang bawah Asia, ya wong Ju lan wong bangsa liyané, pada krungu pituturé Gusti Allah.

Lelakoné anak-anaké Sekéfa

¹¹Gusti Allah nindakké mujijat-mujijat sing nggumunké banget lantaran rasul Paulus. ¹²Sampèk katyu apa suwèkané sandangan lungsuran sing dienggo, nèk ditumpangké wong lara wongé bisa mari lan demit-demit mbarang ya pada metu sangka wong lara mau. ¹³Lah nang kono ènèng wong Ju siji-loro sing mlaku-mlaku nambani wong-wong sing keleton demit. Wong-wong kuwi pada njajal ngetokké demit nganggo jenengé Gusti

Yésus, ngomong ngéné: “Aku nundung kowé ing jenengé Yésus sing dikabarké karo Paulus!” ¹⁴Sing nindakké kaya ngono wong pitu, kabèh anaké Imam Gedé sing jenengé Sekéfa.

¹⁵Nanging demit-demit mau malah pada semaur: “Yésus aku kenal, Paulus aku ya kenal, nanging kowé kuwi sapa?”

¹⁶Wong sing keleton demit terus nubruk wong pitu mau sak kuwaté, sampèk pada kalah kabèh lan kudu mblayu sangka omah kono, awaké wuda lan dèdèl-duwèl. ¹⁷Wong-wong Ju nang kuta Efése kono lan uga wong-wong bangsa liya sing mèlu agama Ju pada krungu lelakon mau terus pada wedi banget. Lantaran kuwi jenengé Gusti Yésus mundak kesuwur lan diajèni.

¹⁸Okèh wong sing wis pretyaya pada teka lan ngakoni nang ngarepé wong okèh bab barang sing ala sing dilakoni.

¹⁹Okèh wong pretyaya sing mbiyèné nindakké penggawé pepeteng pada nglumpukké buku-bukuné dadi siji, terus diobong nang ngarepé wong okèh. Ajiné buku-buku mau diitung sampèk ènèng pirang-pirang atus èwu duwit.

²⁰Lelakon-lelakon kuwi mau marakké pituturé Gusti Allah tambah sumebar lan kétok kwasané.

Gègèran nang kuta Efése

²¹Sakwisé lelakon kuwi mau kabèh, rasul Paulus terus nggawé putusan arep nang Yérusalèm, liwat Masedonia lan Akaya. Dèkné ngomong: “Nèk aku wis rana, aku terus arep nang kuta Rum.”

²²Rasul Paulus terus ngongkon kantyané loro budal ndisik nang Masedonia, yakuwi Timotius lan Erastus. Rasul Paulus déwé kèri nang bawah Asia sak untara.

²³Ya ing wayah kuwi ènèng gègèran gedé nang kuta Efése, jalaran sangka mundaké piwulang bab dalané Gusti.

²⁴Awit ènèng sakwijiné kemasan sing jenengé Demitrius, sing kerjanané nggawèni tèmpel-tèmpelan tyilik, niru tèmpelé déwi Diana. Dagangané Demitrius mau nekakké rejeki okèh

kanggo wong-wong sing kerjanaané uga nggawé tèmpelel-tèmpelelan kuwi.
²⁵Mulané Demitrius mau terus nglumpukké wong-wong kabèh sing tunggal kerjanaan kuwi, terus ngomong ngéné: “Para kantya kabèh, kowé ngerti déwé nèk rejekiné awaké déwé metuné sangka kerjanaané awaké déwé iki.”
²⁶Lah saiki, dipikir déwé apa sing ditindakké karo Paulus. Dèkné ngomong nèk déwa-déwa sing digawé karo tangané manungsa ora tenan. Paulus malah bisa narik wong pirang-pirang, ora namung nang kuta Efése waé, nanging uga mèh sak bawah Asia kabèh.
²⁷Mengkono kuwi ora namung kerjanaané awaké déwé mundur, nanging uga wong-wong ora bakal nggatèkké menèh marang tèmpelel Déwi Gedé Diana. Karomenèh, Déwi Gedé Diana, sing disembah wong kabèh sak bawah Asia lan sak jagat kabèh, ora bakal disembah menèh, jalaran ilang apiké.”

²⁸Sakwisé krungu tembung kuwi mau, wong-wong terus pada nesu kabèh, terus bengok-bengok: “Gedé banget Déwi Diana, sembahané wong Efése!”
²⁹Sak kuta terus gègèr. Wong-wong terus nyekel Gayus lan Aristarkus, kantya-kantyané rasul Paulus sangka Masedonia. Wong loro mau terus disèrèt nang alun-alun.
³⁰Rasul Paulus mbarang arep mbrono, nanging dipenggak karo para sedulur Kristen nang kono.
³¹Para penggedéné kuta kono, sing wis dadi kantyané rasul Paulus, uga ngomongi, supaya rasul Paulus dipenging mbrono.
³²Nang kumpulané wong okèh kuwi terus rusu banget, ènèng sing ngomong ngéné, ènèng sing ngomong ngono, ramé banget, awit okèh wong sing ora ngerti apa jalarané pada mèlu teka mbrono.
³³Saiki ènèng wong sing jenengé Alèksander, dèkné dikongkon maju nang ngarepé wong-wong mau kongkon ngomong. Alèksander terus ngunggahké tangané ngongkon wong-wong pada meneng, awit dèkné arep ngekèki katerangan marang wong-wong mau.
³⁴Nanging kadung weruh nèk

Alèksander kuwi wong Ju, wong-wong mau bengok-bengok terus sampèk rong jam suwéné: “Gedé banget Déwi Diana, sembahané Efése!”

³⁵Entèk-entèkè sèkrètarisé kuta kono bisa nentremké wong-wong mau. Dèkné ngomong ngéné: “Para sedulur, warga kuta Efése! Kabèh wong wis ngerti nèk kuta Efése kuwi wis dipasrahi ngurusi tèmpelel Déwi Gedé Diana lan uga ngurusi retya sutya sing tiba sangka langit.”
³⁶Tak kira ora ènèng wong sing bisa ngomong nèk ora ngono. Mulané aku nyuwun marang kowé kabèh, supaya pada meneng lan aja grusa-grusu nindakké sing ora-ora.
³⁷Lah kowé pada nggawa wong-wong iki mbréné, lah mangka wong-wong iki ora nyolong apa-apa sangka tèmpelel lan uga ora ngolok-olok marang Déwi Gedé, sesembahané awaké déwé.
³⁸Nèk Demitrius lan kantya-kantyané pada nduwé kelahan apa arep nyalahké sapa waé, iku apik, nanging kelahané kudu digawa nang kruton. Kanggo prekara-prekara kaya ngono kuwi wis ènèng dinané déwé-déwé.
³⁹Nanging nèk ènèng prekara liyané sing kudu dirembuk, iku kudu diurus karo kumpulané wakil rayat miturut wètèl negara.
⁴⁰Awit, apa sing mbok lakoni ing dina iki kenèng diarani gègèran sing ora apik. Lah sakjané ora ènèng jalarané blas kanggo gègèran kaya ngéné iki.”
⁴¹Sakwisé ngomong ngono kuwi kumpulané wong okèh mau terus ditutup.

Rasul Paulus lunga nang bawah Masedonia lan negara Grik

20 ¹Kadung nang kuta Efése wis tentrem menèh, rasul Paulus terus ngumpulké sedulur-sedulur sangka pasamaan kono. Rasul Paulus ngekèki pitutur okèh kanggo ngantepké pengandelé sedulur-sedulur terus pamitan arep budal nang Masedonia.
²Rasul Paulus terus ndlajahi panggonan-panggonan turut Masedonia kabèh karo mituturi sedulur-sedulur sing nang kono. Sangka

Masedonia rasul Paulus terus budal nang negara Grik. ³Sakwisé nang kono telung sasi rasul Paulus terus tata-tata arep nang Siria. Lah kok terus dadakan krungu nèk wong Ju pada nggawé rantyaman arep matèni dèkné. Mulané rasul Paulus arep balik metu Masedonia waé. ⁴Rasul Paulus lungané dikantyani karo Sopatèr, anaké Pirus, wong sangka kuta Béréa. Sing mèlu uga Aristarkus lan Sekundus sangka kuta Tèsalonika, Gayus sangka kuta Dèrbé, Timotius lan wong loro liyané sangka bawah Asia, yakuwi Tikikus lan Trofimus. ⁵Wong-wong mau pada budal ndisik lan arep ngentèni awaké déwé nang kuta Troas. ⁶Sak rampungé riyaya Roti tanpa Ragi awaké déwé numpak prau sangka kuta Filipi. Let nem dina awaké déwé ketemu karo para sedulur mau nang kuta Troas. Awaké déwé terus nang kono seminggu suwéné.

Nang kuta Troas

⁷Ing dina minggu awaké déwé ngumpul mangan bebarengan. Jalaran rasul Paulus éské arep lunga, mulané dèkné mituturi sampèk tengah wengi. ⁸Nang kamar nduwur sing dienggo kumpulan awaké déwé ijik ènèng lampuné siji-loro murup. ⁹Lah ènèng sakwijiné botyah enom, jenengé Etikus, njagong nang jendéla. Jalaran rasul Paulus sing nggawa pitutur suwi banget tanpa lèrèn, botyah enom mau ora kuwat melèk terus keturon nang jendéla sampèk tiba, telung anda duwuré. Kadung dijunjung botyahé wis mati. ¹⁰Rasul Paulus terus medun, ngrungkepi botyahé terus dirangkul karo ngomong: “Aja pada wedi, botyahé ijik urip!” ¹¹Sakwisé kuwi rasul Paulus terus balik menèh munggah lan mangan bebarengan. Kadung wis rampung mangan, rasul Paulus neruské enggoné nggawa pitutur, sampèk srengéngé njedul. Dèkné terus budal. ¹²Wong-wong pada bungah nèk Etikus ora sida mati. Botyahé terus dieterké mulih.

Sangka kuta Troas budal nang kuta Milétus

¹³Awaké déwé terus ndisiki numpak prau budal nang kuta Asus. Nang Asus

rasul Paulus arep mèlu numpak prau. Rasul Paulus ngongkon awaké déwé budal ndisik, jalaran dèkné sing budal nang Asus arep mlaku waé. ¹⁴Kadung wis tekan Asus rasul Paulus terus numpak kapalé. Awaké déwé terus karo kapalé budal nang kuta Mitiléné. ¹⁵Sangka kana awaké déwé terus numpak prau menèh lan éské tekan ngarepé pula Kios. Liyané dina awaké déwé terus ngabrah nang pula Samos lan let sedina menèh awaké déwé tekan kuta Milétus. ¹⁶Rasul Paulus ya wis mikir nèk ora arep mampir nang kuta Efése, supaya ora kesuwèn nang Asia lan ndang bisa tekan Yérusalèm, nèk bisa sakdurungé riyaya Pantékosta.

Rasul Paulus pamitan marang pinituwané pasamuwan Efése

¹⁷Mulané sangka Milétus kono rasul Paulus kongkonan wong ngabari sedulur-sedulur nang kuta Efése, supaya pada ngumpulké para pinituwané pasamuwan nang Milétus. ¹⁸Sakwisé para pinituwa mau teka, rasul Paulus terus ngekèki pitutur ngéné: “Para sedulur, kowé weruh déwé enggonku bebarengan karo kowé suwéné aku nang tengahmu, wiwit aku teka nang bawah Asia. ¹⁹Enggonku ngladèni Gusti ya tak lakoni karo andap-asor lan tak réwangi nangis-nangis lan ngalami kasangsaran, jalaran sangka panganiaya sing metu sangka para wong Ju. ²⁰Senajan ngono aku ora tau mangkir nindakké apa waé sing betyik kanggo kowé. Kabèh wis tak omongké lan tak wulangké marang kowé, ya nang ngarepé wong okèh, ya nang kumpulan nang omah-omahmu. ²¹Ya wong Ju, ya wong sing dudu Ju tansah tak élingké, supaya pada ninggal klakuan ala lan pada pretyaya lan masrahké uripé marang Gusti Yésus Kristus. ²²Lah saiki, manut karepé Roh Sutyi, aku kudu lunga nang Yérusalèm. Aku ora ngerti apa sing bakal tak alami nang kana. ²³Aku namung ngerti nèk Roh Sutyi wis ngélingké marang aku, nèk nang saben kuta aku bakal

nandang werna-werna sangsara lan aku bakal disetrap. ²⁴Senajan ngono aku ora perduli bab uripku, janji aku bisa neruské penggawéanku lan ngrampungké kuwajiban sing wis dipasrahké marang aku karo Gusti Yésus, yakuwi, nggelarké kabar kabungahan bab kabetyikané Gusti Allah.

²⁵“Nang tengahmu aku ya wis ngabarké bab Kratoné Gusti Allah. Saiki aku krasa nèk aku ora bakal kepetuk menèh karo kowé kabèh. ²⁶Mulané saiki aku ngomong sak beneré marang kowé: nèk nang tengahmu ènèng wong kesar, kuwi dudu salahku. ²⁷Awit enggonku mulangi kowé bab kekarepané Gusti Allah ya wis sak genepé. ²⁸Mulané, pada ngati-ati marang awakmu déwé lan marang wong-wong sing dipasrahké marang kowé karo Roh Sutyi. Sedulur-sedulur nang pasamuane Gusti Allah pada dituntun, awit wis dilabuhi mati karo Gusti Yésus déwé. ²⁹Aku ngerti nèk sakwisé aku lunga bakal ènèng asu galak okèh sing teka nang tengahmu lan ora bakal ngéman marang wedus-wedus mau. ³⁰Malah bakal ènèng wantyiné nang tengahmu déwé bakal ènèng wong siji-loro sing bakal nyimpang sangka piwulang sing bener lan nyasarké pasamuane. ³¹Mulané para sedulur, pada sing ati-ati tenan lan pada élinga nèk sampèk telung taun suwéné aku wis mulangi kowé siji-siji, awan-wengi ora lèrèn karo ngetokké eluh.

³²“Lah saiki kowé tak pasrahké marang kabetyikané Gusti Allah. Dèkné nduwé kuasa bisa ngantepké pengandelmu lan ngekèki berkah sing wis dityawiské kanggo para umaté. ³³Aku ora tau kepéngin nampa banda apa sandangan sangka sapa waé. ³⁴Kowé pada weruh déwé enggonku nggolèk pangan nganggo tanganku déwé, kanggo nyukupi kabutuhanku lan kabutuhané kantya-kantya. ³⁵Aku wis nduduhké marang kowé nganggo patrap werna-werna, nèk enggoné awaké déwé mulang marang wong sing ora nduwé lan wong sing kesusahan kuwi kudu

karo nyambutgawé sing abot. Pada éling marang tumbungé Gusti Yésus: ‘Pawèh luwih apik tenimbang nampa.’ ”

³⁶Sakwisé rampung mituturi wong-wong mau, rasul Paulus terus sedeku bebarengan karo sedulur-sedulur kabèh terus pada ndonga. ³⁷Sedulur-sedulur pada nangis kabèh, terus pada ngrangkuli rasul Paulus lan diambungi bolak-balik. ³⁸Kabèh pada susah, malah-malah jalaran rasul Paulus ngomong nèk ora bakal kepetuk menèh. Wong-wong terus ngeterké rasul Paulus tekan prauné.

Rasul Paulus budal nang kuta Yérusalèm

21 ¹Sakwisé awaké déwé pamitan karo para pinituwané pasamuane nang kuta Efése, awaké déwé terus ngabrahang nang pula Kos. Esuké awaké déwé terus tekan pula Rodos. Sangka kono awaké déwé terus nang kuta Patara. ²Nang kuta Patara kono ènèng kapal sing arep budal nang bawah Fenisia. Awaké déwé mlebu kapal kuwi terus budal. ³Sakwisé awaké déwé weruh pula Siprus, awaké déwé terus mlaku ngidul nganti tekan bawah Siria. Nang kuta Tirus awaké déwé terus medun, awit nang kono kapalé kudu ngedunké momotané. ⁴Nang kuta Tirus kono awaké déwé kepetuk karo sedulur Kristen siji-loro. Awaké déwé terus nginep nang omahé sedulur-sedulur kuwi nganti seminggu suwéné. Nang kono Roh Sutyi ngekèki kaweruh marang sedulur-sedulur, terus pada menging rasul Paulus, supaya ora budal nang kuta Yérusalèm. ⁵Nanging kadung wis tekan wayahé awaké déwé ya terus budal. Para sedulur mau kabèh, sak anak-bojoné, ngeterké awaké déwé nganti tekan njabané kuta. Nang pinggir laut kono awaké déwé terus sedeku lan ndedonga. ⁶Sakwisé pamitan awaké déwé terus mlebu kapalé lan sedulur-sedulur mau terus pada mulih.

⁷Awaké déwé terus budal nang kuta Pétolémaïs. Nang kono awaké déwé

niliki sedulur-sedulur Kristen sing nang kono lan nginep sewengi. ⁸Esuké awaké déwé budal menèh terus tekan kuta Sésaréa. Nang kono awaké déwé nginep nang omahé Filipus sing tukang nggelarké pituturé Gusti. Filipus kuwi tunggalé karo sedulur pitu sing mbiyèn dipilih dadi peladèné pasamuhan nang Yérusalèm. ⁹Filipus kuwi nduwé anak prawan papat sing nduwèni kapinteran bisa ngetokké tembung-tembung sangka Gusti. ¹⁰Sakwisé awaké déwé nang kono ènèng seminggu, terus ènèng nabi teka sangka Yudéa, jenengé Akabus. ¹¹Akabus mau marani awaké déwé terus njikuk sabuké rasul Paulus. Sabuk mau dienggo nalèni sikil lan tangané dèkné déwé terus ngomong: “Iki tembungé Roh Sutyi: wong sing nduwé sabuk iki bakal dibanda ngéné iki karo wong-wong Ju nang Yérusalèm lan wong kuwi bakal dipasrahké marang bangsa liya.”

¹²Kadung krungu kuwi, awaké déwé lan uga sedulur-sedulur kabèh terus ngomongi rasul Paulus, supaya ora budal nang Yérusalèm waé. ¹³Nanging rasul Paulus semaur ngéné: “Kenèng apa kowé kok pada nangis lan ngalang-alangi aku. Aku ora namung saguh dibanda nang Yérusalèm, nanging senajana kudu mati aku saguh nglakoni kanggo Gusti Yésus.”

¹⁴Awaké déwé wis ora bisa ngendek rasul Paulus, mulané awaké déwé ya mung négakké waé karo ngomong: “Muga karepé Gusti Allah keturutan.”

¹⁵Kadung wis tekan waintyiné, awaké déwé terus tata-tata, terus budal nang Yérusalèm. ¹⁶Sedulur Kristen siji-loro sangka kuta Sésaréa mèlu ngeterké awaké déwé nang omahé Manason, awit awaké déwé arep nginep nang kono. Manason kuwi sedulur sangka pula Siprus, dadi wong Kristen kawit wiwitané pasamuhan.

Rasul Paulus kepetuk karo Yakobus

¹⁷Dongé awaké déwé teka nang Yérusalèm, awaké déwé ditampa karo sedulur-sedulur Kristen kono karo

bungah. ¹⁸Esuké rasul Paulus karo awaké déwé kabèh terus niliki Yakobus. Para pinituwané pasamuhan kabèh uga pada teka. ¹⁹Sakwisé mbagèkké sedulur-sedulur, rasul Paulus terus ngomongké bab sembarang sing ditindakké karo Gusti Allah nang tengahé wong sing dudu Ju lantaran dèkné. ²⁰Krungu kabar sangka rasul Paulus bab kuwi mau kabèh, wong kabèh terus pada memuji Gusti Allah. Sakwisé kuwi wong-wong terus ngomong ngéné marang rasul Paulus: “Sedulur Paulus, iki dirungokké. Nang kéné ènèng wong Ju pirang-pirang èwu sing pretyaya marang Gusti Yésus, nanging uga ya pada netepi wèt-wèté nabi Moses. ²¹Nanging sedulur-sedulur Kristen kuwi pada krungu kabar, nèk kowé nang negara liya mulangi wong Ju kabèh, nèk ora usah nurut wèt-wèté nabi Moses lan ora usah nyunati anak-anaké apa nurut adat-tata-tyarané wong Ju. ²²Lah sedulur-sedulur kuwi wis pada krungu nèk kowé teka. Lah saiki kuduné kepriyé?

²³⁻²⁴“Apiké ngéné waé, awaké déwé nyuwun marang kowé: lah iki ènèng sedulur papat sing wis ngetokké janji miturut agama Ju. Kana bareng karo sedulur papat kuwi nindakké tata-tyara sesutyi lan mbayar ragaté, supaya sedulur-sedulur mau bisa nyukur rambuté. Dadiné tyeta kanggo wong kabèh, nèk apa sing wong-wong krungu mauné ora bener, malah wong-wong pada nitèni déwé, nèk kowé wujuté netepi wèt-wèté nabi Moses. ²⁵Bab kanggo wong-wong Kristen sing dudu Ju awaké déwé ya wis ngirimu layang ngomongi bab putusané awaké déwé, yakuwi, nèk sedulur-sedulur kuwi dipenging mangan pangan sing wis dienggo sajèn marang brahala, mangan getih apa kéwan sing matiné tekekan; uga dipenging laku bédang.”

²⁶Esuké rasul Paulus terus ngejèk wong papat mau lan sakwisé nindakké sesutyi bebarengan miturut tata-tyarané wong Ju, terus pada mlebu Gréja Gedé. Nang kono terus ngomongké sepira

suwéné waktuné sesutyèn lan kurban sing kudu dipasrahké kanggo wong siji-sijiné.

**Rasul Paulus dityekel
nang Gréja Gedé**

²⁷Mèh wis genep pitung dina, tegesé entèk-entèké wayah sesutyi, terus ènèng wong Ju siji-loro sangka bawah Asia weruh rasul Paulus nang Gréja Gedé. Wong-wong iki terus ngojok-ojoki wong okèh, supaya nyekel rasul Paulus. ²⁸Wong-wong Ju sangka Asia mau pada bengok-bengok ngéné: “Sedulur-sedulur wong Israèl, nyuwun tulung! Lah iki wongé sing nang endi-endi mulangi, supaya wong-wong kabèh pada nglawan bangsa Israèl lan wèt-wèté nabi Moses lan uga Gréja Gedé iki. Lah saiki wong iki malah ngejèk wong sing dudu Ju digawa mlebu nang Gréja Gedé lan ngregeti panggonan sing sutyi iki.” ²⁹Wong-wong ngomong ngono kuwi jalaran pada weruh Trofimus, wong sangka Efése, nang Yérusalèm, bebarengan karo rasul Paulus. Dadiné mikir nèk rasul Paulus sing ngejèk Trofimus mlebu Gréja Gedé.

³⁰Wong sak kuta terus gègèr lan kabèh pada gemruduk ngumpul. Rasul Paulus terus dityekel lan disèrèt metu sangka Gréja Gedé. Lawangé Gréja Gedé terus ditutup. ³¹Wong-wong ijik arep matèni rasul Paulus terus kumendané militèr Rum krungu nèk ènèng gègèran nang kuta Yérusalèm. ³²Sakwat kumendané terus teka nang Yérusalèm nggawa bala ofisir-ofisir lan soldat-soldat. Kadung pada weruh kumendané teka karo soldat-soldat mau, wong-wong Ju terus pada mandek enggoné nggebuki rasul Paulus. ³³Kumendané terus marani rasul Paulus lan mréntah ngongkon ngranté tangané kabèh loro. Sakwisé kuwi kumendané terus takon marang wong-wong sing nang kono: “Wong kuwi sapa lan salahé apa?” ³⁴Nanging wong okèh kuwi terus pating brengok, ènèng sing ngomong ngéné, ènèng sing ngomong ngono, ramé banget. Entèk-

entèké kumendané ora bisa ngerti apa jalarané gègèran kuwi. Mulané wongé terus mréntah kongkon nggawa rasul Paulus nang panggonané soldat-soldat. ³⁵Kadung tekan andané panggonan kono rasul Paulus kepeksa dipanggul, jalaran wong-wong sing gègèran mau pada desek-desekan arep nyekel rasul Paulus. ³⁶Wong-wong pada bengok-bengok: “Patèni wong kuwi, patèni wong kuwi!”

Rasul Paulus ngekèki katerangan

³⁷Kadung wis arep mlebu nang panggonané soldat-soldat kono, rasul Paulus terus ngomong karo kumendané: “Aku éntuk ngomong setitik?”

Kumendané terus takon: “Apa kowé bisa ngomong basa Griik?” ³⁸Dadiné kowé dudu wong Egipte kaé sing durung suwi waé nggawé ramé-ramé gègèran lan nggawa bala patang èwu okèh digawa nang wustèn?”

³⁹Rasul Paulus semaur: “Aku iki wong Ju sing lair nang Tarsus, kuta sing kesuwur nang bawah Silisia. Aku nyuwun dililani ngekèki katerangan marang wong-wong iki!”

⁴⁰Kumendané nglilani lan rasul Paulus terus ngadek nang anda lan ngunggahké tangané, supaya wong-wong pada meneng. Kadung wong-wong wis meneng rasul Paulus terus ngekèki katerangan marang wong-wong ing basa Ibrani.

22 ¹Rasul Paulus ngomong ngéné: “Para bapak lan para sedulur kabèh! Aku nyuwun dirungokké enggonku arep nduwé omong iki.”

²Krungu rasul Paulus ngomong basa Ibrani, wong-wong terus rada anteng. Rasul Paulus terus molai ngekèki katerangan ngéné:

³“Para sedulur, aku iki wong Ju, lair nang kuta Tarsus nang bawah Silisia, nanging aku manggon nang kuta Yérusalèm dadi muridé guru gedé Gamalièl. Aku diblajari bab wèt-wèté para mbah-mbahané awaké déwé nganti jeru. Aku sing ngabekti marang Gusti

Allah ya tenanan, tunggalé waé karo kowé kabèh. Aku ya pantyèn nglawan piwulang sing anyar bab Yésus Kristus.

⁴Mulané wong-wong sing mèlu piwulang anyar iki tak siya-siya sampèk mati. Wong-wong kuwi tak tyekel, lanang-wédok tak lebokké nang setrapan.

⁵Imam Gedé lan wargané Kruton Agama kenèng dadi seksi nèk aku ora goroh.

Awit ya wong gedé-gedé iki sing ngekèki layang marang aku kanggo nyekel wong Ju nang kuta Damaskus sing pada mèlu piwulang anyar iki. Dadiné aku dililani nyekel wong-wong kuwi digawa nang Yérusalèm supaya pada disetrap.”

Rasul Paulus ngomongké bab panggilané sangka Gusti Yésus

⁶Rasul Paulus neruské tembungé:

“Aku terus budal nang kuta Damaskus. Kadung wis mèh tekan nggoné, wayah awan nggentar, lah kok terus dadakan ènèng pepadang semlorot sangka langit mblerengi aku. ⁷Aku terus tiba nang lemah terus krungu swara ngomong: ‘Saulus, Saulus, kenèng apa kowé kok nyiya-nyiya Aku?’ ⁸Aku terus takon: ‘Kowé kuwi sapa Gusti?’ Swara mau semaur: ‘Aku iki Yésus wong Nasarèt, sing mbok siya-siya!’ ⁹Wong-wong sing mèlu aku ya weruh pepadang semlorot mau, nanging ora krungu swara sing ngomong marang aku. ¹⁰Aku terus takon menèh: ‘Duh Gusti, aku saiki kudu nglakoni apa?’ Gusti Yésus semaur: ‘Ngadeka lan kana budal nang kuta Damaskus. Nang kono kowé bakal diomongi bab sembarang sing dikarepké karo Gusti Allah lan sing kudu mbok lakoni!’ ¹¹Pepadang sing semlorot mau terus marakké mripatku lamur. Aku terus dituntun karo kantya-kantya mlebu nang kuta Damaskus.

¹²“Nang kono ènèng wong jenengé Ananias, wong sing ngabekti marang Gusti Allah lan nglakoni wèt-wèté nabi Moses. Wong iki ya diajèni tenan karo wong Ju kabèh sing manggon nang Damaskus kono. ¹³Ananias mau teka terus ngadèk nang ngarepku ngomong:

‘Sedulur Saulus, kowé weruha menèh!’ Sakwat aku ya terus bisa weruh menèh terus aku ndelokké dèkné. ¹⁴Ananias terus ngomong: ‘Gusti Allahé mbah-mbahané awaké déwé wis milih kowé, supaya kowé ngerti kekarepané Dèkné lan kenal marang Gusti Yésus, sing nglakoni kekarepané Gusti Allah. Kowé bakal krungu swarané Gusti Yésus déwé ngomong marang kowé. ¹⁵Kowé bakal dadi seksiné, supaya ngabarké marang saben wong apa sing kowé weruh lan krungu. ¹⁶Saiki kowé aja wedi-wedi menèh, ngadeka lan kana njaluk dibaptis, supaya dosamu dingapura nganggo jenengé Gusti Yésus.’

¹⁷“Aku terus balik nang Yérusalèm lan dongé aku ijik ndonga nang Gréja Gedé, aku dikèki weweruh karo Gusti Allah. ¹⁸Ing weweruh kuwi Gusti Yésus ngomong ngéné marang aku: ‘Kana ndang lunga sangka kuta Yérusalèm kéné, awit wong-wong nang kéné ora bakal pretyaya marang paseksimu bab Aku!’ ¹⁹Aku terus ngomong: ‘Gusti, wong-wong iki lak pada ngerti ta nèk aku wis ngleboni sinaguk-sinaguk nyekeli lan nggebuki wong-wong sing pretyaya marang Kowé?’ ²⁰Uga dongé Stéfanus, sing ngekèki paseksi bab Kowé dibandemi watu. Aku déwé nang kono lan setuju marang wong-wong sing mbandemi watu marang Stéfanus. Aku malah njaga saliné wong-wong sing matèni dèkné! ²¹Nanging Gusti Yésus ngomong: ‘Wis, kana budal, awit kowé tak kongkon nang tengahé wong-wong sing dudu Ju, sing adoh-adoh panggonané!’ ”

²²Tekan semono wong okèh mau pada meneng ngrungokké tembungé rasul Paulus. Nanging sakwisé kuwi wong-wong pada bengok-bengok: “Patèni waé, patèni waé wong kuwi! Ora pantes wong kaya ngono urip!” ²³Wong okèh mau pada bengok-bengok karo ngebut-ngebutké saliné lan nyawurké santi menduwur. ²⁴Kumendané terus mréntah ngongkon nyekel rasul Paulus digawa mlebu lan ditakoni nganggo petyut,

supaya ngerti apa jalarané wong-wong kok pada pating brengok lan nindakké sing kaya ngono marang dèkné.

²⁵Nanging kadung rasul Paulus dibanda arep dipetyuti, dèkné terus ngomong marang ofisir sing nang kono: “Apa kowé éntuk metyuti wong wargané Rum, tanpa diduduhké salahé ndisik?”

²⁶Kadung krungu nèk rasul Paulus kuwi wargané negara Rum, ofisir mau terus nang nggoné kumendané ngomong: “Kumendan, kepriyé saiki! Wong kuwi wargané negara Rum!”

²⁷Kumendané terus marani rasul Paulus lan takon: “Apa tenan nèk kowé kuwi wargané negara Rum?”

Rasul Paulus semaur: “Tenan!”

²⁸Kumendané terus ngomong: “Aku bisané nampa layang dadi wargané negara Rum kuwi jalaran aku mbayar duwit okèh!”

Rasul Paulus semaur: “Nanging aku dadi wargané Rum sangka kelairanku.”

²⁹Soldat-soldat sing arep nakoni rasul Paulus mau sakwat pada mundur. Kumendané mbarang, kadung ngerti nèk Paulus kuwi wargané Rum, terus wedi, awit dèkné sing ngongkon ngranté wargané Rum.

³⁰Nanging kumendané kepéngin ngerti apa jalarané wong-wong Ju kok pada ngelahké rasul Paulus. Mulané ésuké dèkné terus ngumpulké Kruton Agama. Kumendané terus ngongkon ngutyuli ranténé rasul Paulus, terus ngongkon nggawa nang ngarepé kruton mau.

23 ¹Rasul Paulus mandeng marang para wargané Kruton Agama, terus ngomong ngéné: “Para sedulur kabèh, tumekané saiki aku ngladèni Gusti Allah karo ati resik.” ²Imam Gedé Ananias terus ngongkon wong-wong sing tyedek karo rasul Paulus napuk dèkné. ³Rasul Paulus terus ngomong: “Gusti Allah mesti bakal napuk kowé. Kowé kuwi témbok watu sing dilabur putih. Kowé njagong nang kono arep ngrutu aku miturut wèt-wété nabi Moses, nanging kowé déwé ngongkon wong

kongkon napuk aku, kuwi nerak wèt-wété nabi Moses.”

⁴Wong-wong sing tyedek karo rasul Paulus ngomong: “Kowé kuwi ngèlèk-èlèkké marang Imam Gedé sing dipiji karo Gusti Allah!”

⁵Rasul Paulus semaur: “Aku nyuwun ngapura para sedulur. Aku ora ngerti nèk wongé Imam Gedé, awit aku ngerti nèk nang Kitab Sutyi ketulis ngéné: ‘Kowé aja ngèlèk-èlèkké penuntunmu!’ ”

⁶Rasul Paulus terus nitèni, nèk para wargané Kruton Agama sing nang kono kuwi saloké wong Saduki lan saloké wong Farisi, mulané dèkné terus ngomong ngéné marang Kruton Agama: “Para sedulur, aku iki wong Farisi, semono uga bapakku. Aku nang kéné dikrutu jalaran aku pretyaya nèk wong mati mbésuk bakal ditangèkké.”

⁷Sakwisé rasul Paulus ngomong ngono, wong Farisi karo wong Saduki terus molai bantah-bantahan, sampèk kumpulan mau terus pisah dadi loro. ⁸Wong Saduki kuwi pretyaya nèk wong mati ora bakal tangi menèh lan uga ora pretyaya nèk ènèng mulékat lan roh, nanging wong Farisi pretyaya bab telung prekara kuwi kabèh. ⁹Wong-wong terus pada pating brengok, selot suwi selot banter. Terus ènèng guru Kitab siji-loro sangka golongané wong Farisi pada ngomong: “Wong iki ora salah apa-apa. Menawa waé roh apa mulékat tenan sing ngomong marang dèkné!”

¹⁰Sing bebantahan kuwi mundak ramé, kumendané terus wedi nèk rasul Paulus sampèk ditarik rana-réné dèdèl-duwèl. Mulané dèkné terus mréntah soldat-soldat kongkon nggawa rasul Paulus lunga sangka kumpulan mau, terus dilebokké menèh nang panggonané para soldat.

¹¹Mbenginé Gusti Yésus teka ngadek nang jèjèré rasul Paulus ngomong: “Atimu sing kendel terus! Kowé wis ngabarké bab Aku nang Yérusalèm kéné, mengkonono uga kowé bakal dadi seksiku nang kuta Rum.”

Wong Ju nggawé komplot arep matèni rasul Paulus

¹²Esuké wong Ju pada nggawé komplot arep matèni rasul Paulus.

Wong-wong pada sumpah ora arep mangan apa ngombé nèk durung matèni rasul Paulus. ¹³Sing nggawé komplot kuwi ènèng wong patang puluh kliwat. ¹⁴Wong-wong kuwi pada metuki Imam Gedé lan para pinituwa terus ngomong: “Awaké déwé wis sumpah bebarengan ora arep mangan apa ngombé apa waé nèk durung matèni Paulus. ¹⁵Mulané awaké déwé nyuwun marang Imam Gedé lan Kruton Agama ngekèki layang marang kumendané kuta Rum lan nyuwun, supaya Paulus digawa nang nggonmu menèh, étok-étoké arep ditakoni sing luwih jeru. Lah mengko sakdurungé Paulus tekan kéné awaké déwé arep matèni dèkné.”

¹⁶Nanging ndilalahé ponakané rasul Paulus krungu bab iki. Dèkné terus mlebu nang panggonané para soldat terus ngomongi rasul Paulus. ¹⁷Rasul Paulus terus nyeluk ofisir lan nyuwun nggawa ponakané nang nggoné kumendané, awit dèkné nduwèni prekara sing kudu diomongké! ¹⁸Ofisir mau terus nggawa ponakané rasul Paulus nang nggoné kumendané ngomong: “Paulus sing disetrap kaé nyeluk aku nyuwun nggawa ponakané iki nang nggonmu, awit dèkné nduwé prekara sing kudu diomongké marang kowé.”

¹⁹Kumendané terus nyekel ponakané rasul Paulus digawa nyingkir, terus ditakoni: “Apa ta sing arep mbok omongké marang aku?”

²⁰⁻²¹Botyah enom mau terus ngomong: “Wong Ju pada nggawé komplot arep nyuwun marang Bapak kumendan, supaya Bapak kumendan sésuk nggawa rasul Paulus nang Kruton Agama, étok-étoké arep ditakoni sing luwih apik. Nanging Bapak kumendan aja pretyaya, awit ènèng wong kliwat patang puluh arep nyegat rasul Paulus lan wong-wong iki malah pada sumpah nèk ora bakal mangan lan ngombé apa-apa nèk durung matèni rasul Paulus. Rantyanan iki wis mateng tenan, namung ngentèni wangsulané Bapak kumendané.”

²²Kumendané terus ngomong: “Kowé aja ngomongi sapa-sapa ya nèk kowé wis ngomongi aku!” Ponakané rasul Paulus mau terus dikongkon mulih.

Rasul Paulus diboyong nang kuta Sésaréa

²³Kumendané terus nyeluk ofisir loro diomongi ngéné: “Dityawiské soldat rong atus lan uga soldat sing numpak jaran pitung puluh lan wong rong atus sing tukang tumbak. Soldat-soldat mau mengko mbengi jam sanga kudu budal nang kuta Sésaréa. ²⁴Uga dityawiské jaran siji-loro kanggo Paulus. Kowé sing tanggung jawab bab keslametané Paulus nganti tekan ngarepé gramang Féliks.” ²⁵Sakwisé kuwi kumendané terus nulis layang kanggo gramang Féliks sing uniné ngéné:

²⁶Layang marang gramang Féliks sing kajèn, kabar slamet sangka Klaudius Lisias. ²⁷Aku ngekèki krungu nèk wong Ju nyekel wong iki arep dipatèni. Aku uga ngerti nèk wong iki wargané negara Rum. Mulané aku ngalang-alangi kuwi lan ngongkon soldat-soldat ngluwari wong iki. ²⁸Awit aku kepéngin ngerti apa jalarané wong-wong Ju arep matèni wong iki, mulané wongé tak gawa nang ngarepé Kruton Agamané. ²⁹Aku ngerti nèk prekarané kuwi bab wèt-wété agamané wong-wong kuwi lan Paulus blas ora nglakoni apa-apa sing marakké dèkné kudu disetrap apa dipatèni. ³⁰Kadung aku éntuk kabar nèk wong-wong Ju pada nggawé komplot arep matèni dèkné, aku terus ngongkon wong iki teka nang nggonmu. Uga wong-wong sing ngelahké Paulus pada tak kongkon nang nggonmu nggawa kelahané. Ya namung semono tembungku.

³¹Para soldat terus nuruti apa préntahé kumendané lan mbengi kuwi waé nggawa rasul Paulus tekan kuta Antipatris. ³²Esuké soldat-soldat sing mlaku terus balik menèh nang panggonané, nanging soldat-soldat sing

numpak jaran budal terus karo rasul Paulus. ³³Kadung wis tekan Sésaréa rasul Paulus terus dipasrahké marang gramangé, bareng karo layang sangka kumendan Klaudius Lisias. ³⁴Sakwisé gramangé matya layang mau terus takon marang rasul Paulus dèkné kuwi wong lairan ngendi. Rasul Paulus terus ngomong nèk dèkné kuwi sangka bawah Silisia. ³⁵Gramangé terus ngomong: “Prekaramu kuwi arep tak titipriksa nèk wong-wong sing ngelahké kowé wis teka.” Gramangé terus ngongkon nglebokké rasul Paulus nang setrapan nang palésé ratu Hérodès.

Kelahané wong-wong Ju bab rasul Paulus

24 ¹Kadung wis limang dina, Imam Gedé Ananias teka nang Sésaréa karo pinituwané bangsa Ju lan advokat sing jenengé Tèrtulus. Wong-wong iki mara nang nggoné gramang Féliks nggawa kelahané. ²Weruh rasul Paulus wis ngadep, advokat Tèrtulus terus ngomong ngéné:
 “Bapak gramang sing kajèn, enggoné Bapak nata negarané awaké déwé nganggo kaweruh kuwi nekakké keslametan lan katentreman tenan. Pantyèn ketara banget kemajuané. ³Nang endi waé awaké déwé ora lali ngomongké bab iki lan awaké déwé maturkesuwun tenan marang Bapak. ⁴Supaya ora nganggokké waktuné Bapak okèh-okèh, aku saiki arep ngomongké bab kelahané awaké déwé lan aku nyuwun dirungokké sedilut waé. ⁵Kuwi ngéné: wong iki pantyèn pernyakit tenan sing nyamari. Dèkné seneng ngojok-ojoki wong-wong, marakké gègèran nang tengahé wong Ju lan nang endi-endi. Wong iki dadi pengarepé golongané wong Kristen, murid-muridé Yésus sangka kuta Nasarèt. ⁶⁻⁸Dèkné wis ngrégeti Gréja Gedé, mulané terus dityekel karo awaké déwé. Awaké déwé sakjané arep ngrutu wong iki miturut wèt-wété agamané awaké déwé, nanging kumendan Lisias ngrebut wong iki

sangka tangané awaké déwé lan dèkné terus ngongkon awaké déwé nggawa kelahané nang nggoné Bapak. Nèk wongé mbok takoni, mesti Bapak bakal weruh déwé nèk kelahané awaké déwé kabèh bener.”

⁹Wong-wong Ju sing nang kono uga pada mèlu ngelahké rasul Paulus lan mbenerké omongané Tèrtulus.

Tembungé rasul Paulus nang ngarepé gramang Féliks

¹⁰Saiki gramang Féliks ngekèki kelunggaran marang rasul Paulus nyauri kelahan kuwi. Rasul Paulus terus ngomong ngéné:

“Bapak gramang sing kajèn, aku ngerti nèk Bapak wis pirang-pirang taun ngrutu wong nang kéné, mulané aku bakal nyauri prekara iki nang ngarepé Bapak karo ati sing ayem. ¹¹Bapak bisa takon-takon déwé nèk aku teka nang kuta Yérusalèm arep ngabekti marang Gusti Allah, wis rolas dina kepungkur. ¹²Wong-wong iki ora tau weruh aku bantah-bantahan karo sapa waé nang Gréja Gedé, apa ngojok-ojoki wong marakké nggawé gègèran. Ya ora nang sinaguk-sinaguk, ya ora nang endi-endi nang kuta. ¹³Wong-wong iki ora bisa nduduhké salahku. ¹⁴Aku ngakoni nang ngarepé Bapak, nèk aku pretyaya marang Gusti Allah sing disembah karo mbah-mbahanku, miturut sing diarani ‘Piwulang Anyar’ karo wong-wong iki. Kuwi jaréné piwulang sing klèru. Nanging aku ya pretyaya marang sembarang sing ketulis nang wèt-wété nabi Moses lan uga kitab-kitabé para nabi. ¹⁵Sakjané ya ora béda blas karo wong-wong iki, awit aku ya pretyaya marang Gusti Allah sing wis janji, nèk kabèh wong mbésuk bakal ditangèkké sangka pati, ora dadi sebab wong betyik apa wong ala. ¹⁶Mulané sak bisa-bisaku aku nglumui supaya atiku bisa resik slawasé, ya nang ngarepé Gusti Allah, ya nang ngarepé manungsa.

¹⁷“Jalaran wis suwi banget aku ora nang kuta Yérusalèm, mulané aku teka

rana arep ngekèki urunan lan masrahké kurban. ¹⁸⁻¹⁹Ya dongé aku nindakké kaperluan-kaperluan kuwi, sakwisé aku nglakoni wisuh sutyi, wong-wong kuwi nemu aku nang Gréja Gedé. Nang kono ora ènèng gègèran apa ramé-ramé blas, malah ing waktu kuwi ora ènèng wong okèh bebarengan karo aku, kejaba namung wong Ju siji-loro sangka bawah Asia. Sakjané wong-wong kuwi sing kudu ngelahké aku nang nggoné Bapak, semunggoné aku nduwé salah kepriyé waé. ²⁰⁻²¹Bèn ngomong apa pada nemu salah liyané dongé aku dikelahké nang ngarepé Kruton Agama, kejaba namung prekara siji iki, yakuwi, jalaran aku ngomong ngéné: 'Aku dikrutu jalaran aku pretyaya nèk wong mati bakal tangi menèh.'

²²Gramang Féliks sing ngerti okèh bab piwulang Kristen, nutup kruton kuwi ngomong ngéné: "Prekara iki arep tak rampungké nèk kumendan Lisias wis nang kéné." ²³Gramangé terus mréntah marang ofisir sing nyambutgawé kongkon njaga rasul Paulus, nanging rasul Paulus dililani mlaku-mlaku lan kantya-kantyané éntuk ngrumati dèkné.

Rasul Paulus nang ngarepé Féliks lan Drusila

²⁴Ora let suwi gramang Féliks teka menèh, nanging saiki karo bojoné sing jenengé Drusila, wong Ju. Gramang Féliks terus mréntah kongkon nyeluk rasul Paulus. Rasul Paulus terus ngomongké bab pengandel ing Gusti Yésus. ²⁵Nanging kadung rasul Paulus ngomongké bab klakuan sing betyik, bab ngendek hawané ati lan bab kruton nang ngarepé Gusti Allah ing entèk-entèkané jaman, gramang Féliks terus wedi lan ngomong: "Wis, semono waé, kana lunga menèh. Suk kapan-kapan kowé tak tyeluk menèh." ²⁶Féliks ajek nyeluk rasul Paulus kuwi sakjané jalaran dèkné ngarep-arep dikèki duwit sogokan karo rasul Paulus.

²⁷Sakwisé rong taun gramang Féliks terus diganti karo gramang Pèrkus

Fèstus. Jalaran gramang Féliks kepéngin dielem karo wong Ju, mulané rasul Paulus terus diejarké nang setrapan terus.

Rasul Paulus njaluk digawa nang nggoné ratuné

25 ¹Telung dina sakwisé gramang Fèstus teka nang kuta Sésaréa kono, dèkné terus budal nang kuta Yérusalèm. ²⁻³Nang kono para pengarepé imam lan para pinituwané wong Ju pada nggawa kelahané menèh bab rasul Paulus. Wong-wong kuwi pada nyuwun gramang Fèstus ngétokké kabetyikané lan ngongkon rasul Paulus teka nang kuta Yérusalèm. Nanging karepé wong-wong kuwi sakjané arep nyegat lan matèni rasul Paulus nang dalan. ⁴⁻⁵Nanging gramang Fèstus semaur: "Paulus disetrap nang kuta Sésaréa lan aku déwé uga bakal balik mbrana. Apiké para pinituwamu siji-loro bareng karo aku budal nang Sésaréa lan nang kana nggawa kelahanmu bab salahé Paulus."

⁶Sakwisé nang kono namung wolung dina tekané sepuluh dina, gramang Fèstus terus balik menèh nang kuta Sésaréa. Esuké dèkné terus nganakké kruton lan mréntah kongkon nggawa rasul Paulus mbrono. ⁷Kadung rasul Paulus wis mlebu nang kruton kono, wong-wong Ju sing teka sangka Yérusalèm terus pada ngrubung dèkné lan nyalahké dèkné karo warna-warna prekara sing abot banget, nanging ora bisa ngujujké siji waé. ⁸Rasul Paulus malah ngomong ngéné: "Aku ora rumangsa salah nerak wèt-wèté nabi Moses apa pernatané Gréja Gedé apa nglakoni salah marang ratuné."

⁹Nanging jalaran gramangé kepéngin disenengi karo wong Ju, mulané dèkné terus takon marang rasul Paulus: "Apa kowé gelem digawa nang Yérusalèm lan tak krutu nang kana?"

¹⁰⁻¹¹Rasul Paulus malah semaur: "Aku ngadek nang kéné iki lak wis nang ngarepé krutoné ratuné Rum, mulané

aku ya njaluk dikrutu nang kéné. Bapak déwé ngerti nèk aku ora nduwé salah apa-apa marang wong Ju. Nèk aku nerak wèt-wèt lan nglakoni sakwijiné prekara sing marakké aku pantes dipatèni, aku ya gelem mati. Nanging nèk kelahan-kelahan kuwi ora bener, ora ènèng wong sing bisa masrahké aku marang wong-wong Ju kuwi. Aku nyuwun prekara iki digawa nang krutoné ratuné Rum waé.”

¹²Sakwisé gramang Fèstus rembulan karo advisur-advisuré dèkné terus semaur: “Kowé njaluk digawa nang krutoné ratuné Rum, kowé ya bakal digawa rana.”

Rasul Paulus nang ngarepé ratu Agripa lan Bèrnike

¹³⁻¹⁴Ora let suwi ratu Agripa lan adiké wédok sing jenengé Bèrnike teka nang kuta Sésaréa, arep ngurmat gramang Fèstus. Sakwisé ratuné nang kono telung dina, gramang Fèstus terus nggawa prekara bab rasul Paulus marang ratu Agripa. Gramang Fèstus ngomong ngéné: “Nang kéné ènèng wong disetrap, tinggalané gramang Féliks. ¹⁵Dongé aku nang Yérusalèm para pengarepé imam lan para pinituwané bangsa Ju pada nggawa kelahan marang aku lan pada nyuwun aku nyetrap wong iki.

¹⁶Nanging wong-wong tak sauri nèk tyarané wong Rum kuwi séjé lan ora nampa kelahané wong, tanpa wong sing disalahké dikèki kelunggaran adèp-adèpan karo sing ngelahké lan mbales kelahané. ¹⁷Kadung wong-wong sing nggawa kelahan wis teka, aku ora ngentèni suwi, nanging ésuké aku terus nganaké kruton lan wong-wong sing kelah ya pada maju. ¹⁸Wong-wong kuwi ya terus ngetokké kelahané, nanging aku ora krungu blas bab tumindak sing ala, kaya sing tak kira sakdurungé.

¹⁹Sing diomong namung prekara-prekara bab agamané wong Ju déwé lan bab sakwijiné wong sing wis mati, jenengé Yésus, sing miturut Paulus, saiki ijik urip. ²⁰Jalaran aku kangèlan sing arep nggarap prekara iki, mulané aku

terus takon marang Paulus, apa gelem digawa nang Yérusalèm lan dikrutu nang kana waé. ²¹Nanging Paulus malah njaluk supaya prekara iki digawa nang krutoné ratuné Rum lan nyuwun dijaga terus nganti prekarané dikrutu karo ratuné. Mulané aku ya mréntah, supaya Paulus dijaga nganti tekan waktuné nggawa dèkné nang nggoné ratuné.”

²²Ratu Agripa terus ngomong marang gramang Fèstus: “Aku kepéngin krungu déwé sangka wong kuwi.”

Fèstus semaur: “Sésuk ésuk kowé bisa krungu.”

²³Esuké ratu Agripa lan Bèrnike teka nang kruton nganggo tyarané kraton, dietutké para penggedéné ofisir lan para penggedé liya-liyané sangka kuta kono. Gramang Fèstus terus kongkonan nggawa rasul Paulus maju. ²⁴Fèstus terus ngomong: “Ratu Agripa lan para sedulur kabèh sing nang kéné. Ya iki wongé sing dikelahké karo wong-wong Ju nang Yérusalèm lan uga nang kéné. Wong-wong Ju pada bengok-bengok njaluk wong iki dipatèni waé. ²⁵Nanging aku ora nemu salah apa-apa sing marakké wong iki kudu dipatèni. Lan jalaran dèkné déwé njaluk supaya prekarané digawa nang krutoné ratuné Rum, aku ya arep ngongkon nggawa dèkné nang kuta Rum. ²⁶Nanging aku durung éntuk katerangan sing apik lan aku ya durung nemu salahé sing kenèng tak enggo jalaran nang sakjeroné layang sing arep tak kirimké ratuné. Mulané aku saiki nggawa wong iki nang ngarepmu kabèh, nanging kaping pisan marang ratu Agripa, supaya, nèk wis ditakon-takoni, aku bisa nemu prekara sing kenèng tak tulis. ²⁷Awit ora lumrah nèk aku ngongkon wong setrapan nang Rum tanpa ndunungké kanti tyeta apa salahé wongé.”

Rasul Paulus nang ngarepé ratu Agripa

26 ¹Ratu Agripa terus ngomong marang rasul Paulus: “Kowé saiki kenèng mbales kelahanmu!” Rasul

Paulus terus ngunggahké tangané lan ngomong ngéné:

²“Duh ratu Agripa, bungah tenan aku dikèki kelunggaran mbales kelahané wong-wong Ju bab aku nang ngarepé ratuné. ³Aku bungah, jalaran aku ngerti nèk ratu Agripa ngerti apik bab adat-tata-tyarané bangsa Ju. Mulané aku nyuwun tenan, supaya ratu Agripa gelem ngrungokké tembungku karo sabar.

⁴“Wong Ju kabèh ngerti uripku, awit kawit tyilikanku aku urip nang tengahé bangsaku nang Yérusalèm. ⁵Wong-wong wis kenal aku suwi lan nèk gelem bisa nyeksèni déwé nèk kawit mbiyèn aku nurut agama temen tenan, ing sakjeroné golongané para Farisi. ⁶Nèk dipikir aku ngadek nang kéné iki sakjané jalaran aku pretyaya marang prejanjiané Gusti Allah marang mbah-mbahané awaké déwé, nèk Dèkné bakal nangèké wong mati. ⁷Taléré bangsa Israèl rolas ngarep-arep prejanjian kuwi ndang bisa keturunan, mulané mbah-mbahané awaké déwé ya pada ngabekti marang Gusti Allah awan lan wengi. Lan jalaran aku uga nduwèni pengarep-arep iki, duh ratu, aku dikelahké karo wong-wong Ju. ⁸Apa jalarané kok wong-wong Ju ora pada pretyaya nèk Gusti Allah nangèké Gusti Yésus sangka pati?

⁹“Mauné aku déwé ya mikir kudu ngrusak kabar kabungahan bab Gusti Yésus sangka Nasarèt. ¹⁰Lan aku molai karo penggawéan kuwi nang Yérusalèm. Aku terus njaluk layang pangwasa marang para pengarepé imam, kanggo nglebokké wong Kristen pirang-pirang nang setrapan. Nèk ènèng sing kudu dipatèni mbarang aku ya mèlu setuju. ¹¹Ping pira waé aku ngleboni sinaguk-sinaguk lan meksa wong-wong sing Kristen supaya ninggal pengandelé. Sangking sengitku karo wong-wong kuwi, aku sampèk budal nang kuta-kuta nang liya negara arep nyekel wong-wong Kristen kuwi.

¹²“Mulané aku terus budal nang kuta Damaskus, manut kongkongané

lan nggawa layang pangwasané para pengarepé imam. ¹³Lah nanging nang tengah dalan ing wayah awan nggentar, duh ratu Agripa, aku dadakan weruh padang semlorot sangka langit, sing padangé ngungkuli padangé srengéngé. Pepadang kuwi nyoloroti aku lan wong-wong sing mèlu aku. ¹⁴Awaké déwé kabèh tiba nang lemah lan aku terus krungu swara ing tembung Ibrani ngomong marang aku ngéné: ‘Saulus, Saulus, kenèng apa kowé kok nyiyanyiya Aku? Kowé nggawé tatuné awakmu déwé kaya sapi sing nyépak-nyépak palangé sing digawé ngepluk kaé.’ ¹⁵⁻¹⁷Aku terus takon: ‘Gusti, kowé kuwi sapa ta?’ Gusti terus semaur: ‘Aku iki Yésus, sing mbok siya-siya. Ngadeka. Aku ngétok marang kowé kuwi awit Aku arep netepké kowé dadi peladènk. Kowé bakal dadi seksi marang wong liyané nèk kowé ing dina iki weruh Aku lan uga bab prekara liya-liyané sing mbésuk bakal tak duduhké marang kowé. Kowé bakal tak luwari sangka bangsa Israèl lan bangsa liya-liyané lan saiki kowé tak kongkon marani bangsa-bangsa kuwi. ¹⁸Kowé bakal melèkké mripaté lan nuntun wong-wong kuwi sangka pepeteng marani pepadang, supaya wong-wong mau utyul sangka pangwasané Sétan lan mara marang pangwasané Gusti Allah. Jalaran pada pretyaya marang Aku, dosané wong-wong mau bakal tak ngapura lan wong-wong mau bakal dadi umat sing tak pilih.’

¹⁹“Ratu Agripa, sakploké kuwi aku terus manut marang tembung sing tak tanpa sangka swarga kuwi. ²⁰Aku terus ndisik déwé nang kuta Damaskus, sangka kono aku terus nang kuta Yérusalèm, terus nang bawah Yudéa kabèh lan uga marang wong-wong sing dudu Ju. Aku ngabari wong-wong, supaya pada molai urip sing anyar lan pada mbalik marang Gusti Allah lan pada nduwèni klakuan sing tyotyok karo kauripan sing anyar. ²¹Jalaran sangka kuwi para penuntuné wong Ju terus

nyekel aku, dongé aku nang Gréja Gedé, tujuané arep matèni aku. ²²Nanging tekané saiki aku dipageri karo Gusti Allah, mulané saiki aku ngadek nang kéné, ngekèki paseksi marang kabèh wong, sing gedé lan sing tyilik. Sing tak omong iki tunggalé waé karo sing wis tau diomongké karo para nabi lan uga nabi Moses dèk mbiyèn. ²³Nabi Moses lan para nabi liyané dèk mbiyèn wis ngomongké nèk Kristus bakal nglakoni kasangsaran, nanging uga Dèkné bakal tangi sangka pati sing ndisik déwé lan bakal ngabarké marang wong Ju lan sing dudu Ju bab pepadang sing nggawa keslametan ing uripé manungsa.”

²⁴Dongé rasul Paulus ijik ngomong ngono kuwi, gramang Fèstus terus mbengok: “Paulus, kowé saiki wis édan tenan! Kowé kuwi kokèhan pangerti, mulané dadi édan.”

²⁵Rasul Paulus terus semaur: “Aku ora édan, bapak gramang. Omongku kuwi kabèh bener lan pikiranku waras tenan. ²⁶Ratu Agripa ngerti kabèh iki. Karo dèkné aku bisa blaka waé, awit sembarang kuwi kabèh klakoné ora ndelik-ndelik! ²⁷Ratu Agripa apa pretyaya marang sing ditulis karo para nabi? Aku ngerti nèk ratu Agripa pretyaya.”

²⁸Ratu Agripa semaur: “Apa kowé mikir nèk gampang waé aku mbok dadèkké wong Kristen?”

²⁹Rasul Paulus terus ngomong: “Aku kepéngin ndonga marang Gusti Allah, supaya ora suwi menèh ora namung ratuné, nanging wong kabèh sing pada ngrungokké marang aku ing dina iki bisa kaya aku, kejaba sangka enggonku diranté iki.”

³⁰Sakwisé kuwi ratu Agripa lan gramang Fèstus lan ratu Bèrnike lan wong kabèh pada ngadek. ³¹Dongé lunga, ratuné lan gramangé pada guneman: “Wong iki ora nduwé salah apa-apa sing marakké dèkné kudu dipatèni.” ³²Ratu Agripa terus ngomong marang gramang Fèstus: “Semunggoné wong iki prekarané ora njaluk

diunggahké nang nggoné ratu gedé, saiki dèkné wis bisa metu.”

Rasul Paulus budal nang kuta Rum

27 ¹Sakwisé ditetepké nèk awaké déwé kabèh kudu budal nang negara Itali, rasul Paulus lan wong setrapan liyané siji-loro terus dipasrahké marang Yulius, ofisiré ratuné Rum.

²Awaké déwé terus numpak kapal sangka kuta Aderamitium budal nang panggonan-panggonan nang bawah Asia. Aristarkus, sedulur sangka kuta Tèsalonika nang bawah Masedonia, uga bareng karo awaké déwé. ³Esuké awaké déwé tekan kuta Sidon. Ofisir Yulius jan apik banget marang rasul Paulus. Rasul Paulus dililani niliki kantya-kantyané lan nampa pawèh kanggo nyukupi kabutuhané. ⁴Sangka kono awaké déwé neruské lakuné. Nanging jalaran anginé nampek, awaké déwé kepeksa mlipir karo kapalé sak uruté pinggiré pula Siprus, sing ora keterak angin. ⁵Awaké déwé enggoné ngabrah segara metu bawah Silisia lan Pamfili, terus tekan kuta Mira nang bawah Likia. ⁶Nang kono ofisiré nemu kapal sing teka sangka kuta Alèksandria. Kapalé arep lunga nang negara Itali. Awaké déwé kabèh terus diboyong nang kapal iki.

⁷Pirang-pirang dina awaké déwé kemampul, kapalé sawangané ora maju blas. Karo rekasa awaké déwé terus bisa tekan kuta Knidus. Jalaran anginé gedé banget, awaké déwé kepeksa metu kidulé pula Kréta, ngliwati panggonan sing jenengé Salmuné. ⁸Karo rekasa awaké déwé bisa ngliwati kono lan entèk-entèké awaké déwé bisa tekan panggonan sing jenengé Babakan Apik, tyedek karo kuta Laséa.

⁹Awaké déwé kepeksa lèrèn suwi nang panggonan kono, awit mlaku terus nyamari tenan, jalaran dina Pangapuran Gedé wis kliwat lan saiki wayahé angin banter lan ombak gedé. Mulané rasul Paulus terus ngomong ngéné marang penggedéné kapalé: ¹⁰“Bapak-bapak, awaké déwé bakal katekan ombak gedé.

Kuwi ora namung nyamari kanggo kapalé lan momotané, nanging uga kanggo uripé awaké déwé.”¹¹ Nanging ofisiré malah pretyaya marang kapitèné lan wongé sing nduwé kapalé tenimbang pretyaya marang tembungé rasul Paulus.¹² Babakan kapal kono pantyèn ora kepénak kanggo lèrèn ing wayah adem lan angin banter. Mulané wong sing nang kapal kono sing okèh pada setuju nèk budal waé. Karepé bisa tekan Féniks, sakwijiné babakan nang pula Kréta, sing adèpé ngidul-ngulon lan ngalor-ngulon, dadi apik kanggo lèrèn suwéné wayah adem.

Keterak angin banter lan ombak gedé

¹³Kadung ènèng angin teka sangka sebelah kidul wong kabèh mikir nèk kuwi waktu sing apik kanggo budal terus. Jangkaré diangkat lan kapalé terus mlipir tyedek karo pinggiré pula Kréta.¹⁴ Lah kok terus dadakan waé ènèng angin banter sangka daratan sing lumrahé diarani angin “Lor Wétan”.¹⁵ Kapalé katut karo anginé lan jalaran kapalé wis ora kenèng dilakokké, entèk-entèké diejarké waé bèn kintir.¹⁶ Awaké déwé terus kaaling-alingan nang sak kidulé pula tyilik sing jenengé Kauda. Karo rekasa awaké déwé bisa nyandak prauné tyilik.¹⁷ Kuwi terus diunggahké nang kapal terus ditalèni. Kapalé déwé ya terus ditalèni mubeng. Jalaran wedi nèk kapalé mengko kandas nang panggonan sing tyetèk banyuné nang Sirté, mulané layaré terus digulung lan kapalé dikintirké banyu.¹⁸ Anginé selot suwi selot banter, mulané ésuké momotané kapal terus dibuwangi nang laut.¹⁹ Esuké menèh pirantiné kapal uga molai dibuwangi.²⁰ Embuh sepira suwéné awaké déwé ora weruh srengéngé, apa menèh lintang-lintang. Anginé lan ombaké ora mandek-mandek. Entèk-entèké awaké déwé wis ora nduwé pengarep-arep menèh nèk bakal slamet.

²¹Jalaran wong okèh wis suwi ora mangan, rasul Paulus terus ngadek nang tengahé wong-wong, terus ngomong:

“Para sedulur, nèk mauné kowé pada nggugu omongku lan ora lunga sangka pula Kréta, mesti awaké déwé ora nemoni karusakan lan kangèlan kaya ngéné iki.²² Nanging saiki kowé ya aja pada susah lan kuwatir, awit ora ènèng siji waé sing bakal mati. Namung kapalé sing bakal kelep.²³ Awit wingi mbengi Gustiku sing tak sembah wis ngongkon mulékaté teka nang nggonku.²⁴ Mulékaté ngomong ngéné marang aku: ‘Paulus, kowé aja wedi. Awit kodé bakal ngadek nang ngarepé ratu gedé nang Rum. Lan jalaran sangka kowé, Gusti Allah ngétokké kabetyikané lan ngekèki slamet marang wong kabèh sing bareng karo kowé nang kapal.’²⁵ Mulané para sedulur, sing kendel terus, awit aku pretyaya nèk sembarang bakal mlaku kaya sing wis diomong karo Gusti Allah marang aku.²⁶ Awaké déwé mesti bakal kandas nang sakwijiné pula.”

²⁷Mbengi kaping patbelas, dongé awaké déwé kintir nang mér Adria, kira-kira tengah wengi, para matrus mikir nèk wis tyedek karo daratan.²⁸ Terus pada ngukur jeruné banyuné nganggo ukuran. Nang kono pada weruh nèk jeruné banyu ènèng telung puluh nenem setengah mèter. Ora suwi menèh terus nguntyal ké watu ukurané menèh, saiki jeruné pitulukur setengah mèter.²⁹ Wong-wong mau pada wedi nèk kapalé nerak watu, mulané terus pada ngedunké jangkar papat sangka mburi lan pada ngarep-arep ndang bisa padang.³⁰ Nanging karepé para matrus mau arep ninggal kapalé. Prauné tyilik arep diedunké nang banyu, nanging étok-étoké arep ngedunké jangkar sing nang ngarep.³¹ Rasul Paulus terus ngomong ngéné marang ofisiré lan para soldat: “Nèk matrus-matrus kuwi ora nang kapal waé, kowé kabèh ora bakal slamet.”

³²Mulané soldat-soldat mau terus ngetok taliné prauné, prauné terus kejegur nang segara, terus kintir.

³³Kadung wis padang rasul Paulus nyuwun wong-wong kabèh, supaya pada mangan. Rasul Paulus ngomong ngéné:

“Kowé wis patbelas dina ngarep-arep supaya pada slamet, sampèk ora mangan apa-apa. ³⁴Apiké saiki pada mangan ndisik, awit kowé kudu kuwat, supaya ora mati.” ³⁵Sakwisé ngono rasul Paulus terus njikuk roti, terus nang ngarepé wong okèh dèkné ndonga nyuwun berkah. Rotiné dityuwil-tyuwil terus dipangan. ³⁶Wong-wong kabèh atiné krasa kendel menèh terus pada gelem mangan setitik. ³⁷Wong-wong sing nang kapal kono okèhé ènèng wong rong atus pitung puluh nemem. ³⁸Sakwisé kabèh pada mangan warek, wong-wong terus pada mbuwang gandumé nang segara, supaya kapalé tambah èntèng.

Kapalé kandas lan rusak

³⁹Kadung wis awan para matrus terus pada weruh daratan, nanging ora ngerti endi. Kono kuwi panggonan teluk, tegesé lauté mlebu nang daratan setitik. Wong-wong mikir arep ngandaské kapalé nang kono waé. ⁴⁰Taliné jangkar terus dipedoti, jangkaré terus dibuwang nang segara, semono uga taliné sing dienggo nalèni kemudiné. Layaré prau terus arep dipasang, supaya anginé bisa nyurung kapalé mau minggir. ⁴¹Nanging kapalé terus kandas nang panggonan sing tyetèk. Kapalé sebelah ngarep terus ambles-bles, lah sebelah mburi remuk diantemi ombak gedé banget.

⁴²Lah saiki para soldat arep matèni wong setrapan kabèh, supaya ora minggat ngelangi nang daratan. ⁴³Nanging kumandané ora nglilani rasul Paulus dipatèni, mulané soldat-soldat ya dipenggak pènging matèni setrapan-setrapané. Kumandané terus mréntah wong-wong sing bisa ngelangi kongkon pada njegur ndisik lan ngelangi nang daratan. ⁴⁴Lah liya-liyané bèn kintir tyekelan kayu apa petyah-petyahan kapal sing kemambang. Mengkono kuwi kabèh bisa tekan daratan kanti slamet.

Nang pula Malta

28 ¹Kadung awaké déwé tekan daratan kanti slamet, awaké

déwé ngerti nèk pula kuwi pula Malta. ²Wong-wong sing manggon kono apik banget enggoné nampa awaké déwé. Jalaran terus udan lan rasané adem wong-wong terus nggawé bediyang. Awaké déwé terus diejèk rono. ³Rasul Paulus mèlu nglumpukké kayu-kayu ditumpuk nang geniné. Lah kok terus ènèng ula metu sangka kayu-kayu kuwi, jalaran kepanasen geniné. Ulané terus nyokot tangané rasul Paulus. ⁴Kadung wong-wong kono mau weruh ulané gumandul nang tangané rasul Paulus, terus pada rasan-rasan marang sakpada-pada: “Wong kuwi mesti tukang matèni wong, mulané senajan ora mati nang laut kepriyé-priyé ya bakal mati.” ⁵Nanging rasul Paulus ngipatké ulané terus tiba nang njero geni. Rasul Paulus ora krasa lara blas. ⁶Wong-wong mikiré tangané rasul Paulus bakal abuh lan dèkné déwé bakal tiba mati. Nanging kadung dientèni sampèk suwi weruh nèk rasul Paulus ora kenèng apa-apa, wong-wong mau terus mbalik pikirané, ngomong: “Wong kuwi mesti gusti allah!”

⁷Ora adoh sangka kono ènèng kebon, sing nduwé Publius, penggedéné pula kono. Publius nampa awaké déwé apik lan awaké déwé dadi dayohé nginep nang omahé telung dina suwéné. ⁸Dongé awaké déwé nang kono bapaké Publius lara panas lan lara weteng. Rasul Paulus terus mlebu nang kamaré wongé terus numpang tangan ndongakké. Wongé sakwat mari. ⁹Wong-wong terus krungu bab lelakon kuwi, mulané wong-wong nang pula kono pada nggawa sing lara kabèh nang nggoné rasul Paulus. Kabèh terus mari. ¹⁰Wong-wong terus pada ngekèki kado pirang-pirang marang awaké déwé lan dongé awaké déwé arep budal menèh, awaké déwé disangoni sembarang sing dibutuhké karo awaké déwé.

Sangka pula Malta budal nang kuta Rum

¹¹Sakwisé telung sasi nang pula kono, awaké déwé terus numpak kapal sing

teka sangka kuta Alèksandria, kapal sing endas-endasané gambaré déwa kembar sing jenengé Kastor lan Polus. Kapal kuwi nang kono sak suwéné wayah adem. ¹²Awaké déwé terus mandek nang kuta Serakus lan mampir telung dina nang kono. ¹³Sangka kono awaké déwé terus budal nang kuta Régium. Esuké terus ènèng angin banter sangka kidul, mulané let rong dina awaké déwé terus tekan kuta Putioli. ¹⁴Nang kuta kono awaké déwé kepetuk karo sedulur-sedulur Kristen. Awaké déwé terus dikongkon nginep sampèk seminggu nang kono. Sangka kono awaké déwé budal nang kuta Rum. ¹⁵Nang kuta Rum kono sedulur-sedulur Kristen krungu nèk awaké déwé teka. Wong-wong pada metuk awaké déwé nang Pasar Apius lan uga nang Trés Taberné. Kadung rasul Paulus kepetuk karo sedulur-sedulur mau, dèkné terus maturkesuwun marang Gusti Allah lan nampa kekuwatan anyar.

Nang kuta Rum

¹⁶Nang kuta Rum rasul Paulus éntuk manggon déwé, dijaga soldat siji.

¹⁷Sakwisé kliwat telung dina rasul Paulus terus ngundang para pengarepé wong Ju sing manggon nang kono. Kadung wong-wong wis ngumpul, rasul Paulus terus ngomong ngéné: “Para sedulur, senajan aku ora nduwé salah apa-apa marang bangsané awaké déwé lan aku ya blas ora nerak adat tata-tyara tinggalané mbah-mbahané awaké déwé, nanging aku meksa dityekel nang kuta Yérusalèm lan dipasrahké marang wong Rum. ¹⁸Sakwisé wong Rum nakon-nakoni prekarané lan ora nemu apa-apa sing bisa marakké aku nampa setrapan pati, aku terus arep dietyulké. ¹⁹Nanging wong-wong Ju nang kana ora trima nèk aku dietokké, mulané aku terus kepeksa nggawa prekara iki nang kruton gedé, krutoné ratuné nang Rum. Aku déwé ora bakal nggawa kelahan apa-apa bab bangsaku. ²⁰Ya iku jalarané enggonku ngumpulké kowé kabèh nang

kéné, supaya aku bisa ngomongi kowé bab iki. Aku diranté iki jalaran aku pretyaya marang sing diarep-arep karo bangsa Israèl.”

²¹Wong-wong Ju mau terus semaur: “Awaké déwé ora nampa layang apa-apa sangka Yudéa bab kowé. Uga ora ènèng wong sapa-sapa sangka kana sing dikongkon nggawa kabar mbréné bab bener-oraé. ²²Nanging awaké déwé kepéngin krungu pinemumu bab piwulang sing anyar iki, awit awaké déwé ngerti nèk nang endi-endi piwulang iki dimungsuh.”

²³Wong-wong terus pada nggawé kangsènan karo rasul Paulus lan kadung wis tekan dinané wong-wong mau teka nang omahé rasul Paulus, nanging saiki wongé okèhé ngungkuli sing ndisik. Wiwit éskuk tekané soré rasul Paulus nyritakké lan ndunung-ndunungké bab Kratoné Gusti Allah. Nganggo ayat-ayat sangka kitabé nabi Moses lan kitab-kitabé para nabi, rasul Paulus ndunung-ndunungké marang wong-wong kuwi, supaya pada pretyaya marang Gusti Yésus. ²⁴Pantyèn ya ènèng sing pretyaya lan ngakoni nèk sing diwulangké karo rasul Paulus kuwi bener, nanging uga ènèng sing ora gelem pretyaya. ²⁵Wong-wong terus mulih sangka kono karo èngkèl-èngkèlan. Kuwi sakwisé rasul Paulus ngomong ngéné: “Pantyèn tyotyok banget tembungé Roh Sutyi sing dietokké karo nabi Yésaya marang para mbah-mbahané awaké déwé. ²⁶Tembung kuwi uniné ngéné:

‘Kana bangsa iki diparani
lan diomongi
nèk bakal ngrungokké,
nanging ora dunung,
bakal ndeleng,
nanging ora weruh.

²⁷Awit pikirané wong-wong kuwi
ketul,
kupingé wis disumpeli
dadi budek
lan mripaté dieremké
dadi lamur.

Semunggoné ora ngono,
 mesti mripaté bisa weruh
 lan kupingé bisa krungu
 lan pikirané bisa ngerti,
 mesti terus pada mara
 nang nggonku
 lan tak waraské! ”

²⁸Rasul Paulus terus ngomong
 menèh: “Para sedulur, pada ngertia nèk
 kabar keslametan sangka Gusti Allah
 iki saiki digelarké marang wong-wong
 sing dudu Ju lan wong-wong kuwi

pada gelem ngrungokké.” ²⁹Sakwisé
 rasul Paulus ngomong ngono kuwi,
 wong-wong Ju terus pada lunga karo
 èngkèl-èngkèlan.

³⁰Rong taun suwéné rasul Paulus
 manggon nang kuta Rum kono, nang
 omah séwan. Sapa waé sing tilik dèkné
 nang kono ya ditampa apik. ³¹Rasul
 Paulus ngabarké bab Kratoné Gusti
 Allah lan mulang bab Gusti Yésus
 Kristus karo kendel lan ora ènèng wong
 sing ngalang-alangi dèkné.